

Sveriges politik för global utveckling

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande regeringens skrivelse 2007/08:89 Sveriges politik för global utveckling.

Vidare behandlas fyra motioner som väckts med anledning av skrivelsen samt ett antal motioner från allmänna motionstiden 2006 respektive 2007 som innehåller yrkanden med avseende på politiken för global utveckling.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna samt att motionerna avstyrks.

Till betänkandet är fogat 32 reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Redogörelse för ärendet	9
Ärendet och dess beredning	9
Bakgrund	9
Skrivelsens huvudsakliga innehåll	10
Utskottet	11
Politikens huvuddrag	11
Skrivelsen	11
Motionerna	11
Utskottets överväganden	12
Politikens genomförande	15
Skrivelsen	15
Motionerna	16
Utskottets överväganden	16
Förtryck	18
Skrivelsen	18
Motionerna	18
Utskottets överväganden	19
Ekonomiskt utanförskap	24
Skrivelsen	24
Utskottet	24
Perspektiv på ekonomisk tillväxt	24
Motionerna	24
Utskottets överväganden	25
Utvecklingssamarbete	27
Motionerna	27
Utskottets överväganden	29
Handelsavtal	34
Motionerna	34
Utskottets överväganden	36
Migrationsströmmar	43
Skrivelsen	43
Motionerna	43
Utskottets överväganden	43
Klimatförändringar och miljöpåverkan	46
Skrivelsen	46
Motionerna	46
Utskottets överväganden	47
Konflikter och sviktande situationer	48
Skrivelsen	48
Motionerna	49
Utskottets överväganden	49
Smittsamma sjukdomar och andra hälsohot	53
Skrivelsen	53
Motionerna	53

Utskottets överväganden	53
Reservationer	55
1. Prioritering av politiken för global utveckling (PGU) m.m., punkt 1 (s, v, mp)	55
2. Jämställdhet i utvecklingssamarbetet, punkt 2 (s)	56
3. Jämställdhet i utvecklingssamarbetet, punkt 2 (v, mp)	57
4. Politikens genomförande, punkt 3 (s, v, mp)	58
5. Mänskliga rättigheter, punkt 4 (s, v, mp)	59
6. Människohandel, mäns våld mot kvinnor och SRHR, punkt 5 (s, v, mp)	60
7. Mänskliga rättigheter i arbetslivet, punkt 6 (s, v)	61
8. Perspektiv på ekonomisk tillväxt, punkt 8 (s, v, mp)	62
9. Korruption och penningtvätt via skatteparadis, punkt 9 (s, v, mp)	63
10. Skuldavskrivningar, hållbar långivning m.m., punkt 11 (s, v, mp)	64
11. Illegitima skulder och omprövning av OECD-DAC:s regelverk, punkt 12 (v)	65
12. Sveriges agerande i IMF och Världsbanken, punkt 13 (v, mp)	66
13. Årlig skrivelse om biståndets resultat, punkt 14 (v, mp)	67
14. Utfasning av Rysslandsbiståndet och skuldavskrivning, punkt 15 (s, mp)	68
15. Avräkning för skuldavskrivning på biståndsanslaget, punkt 16 (s)	69
16. Hållbar skuldsituation och kriterier för exportkreditgivning, punkt 17 (v, mp)	69
17. Alkohol som en utvecklingshämmande faktor i utvecklingsarbetet, punkt 18 (s, v, mp)	70
18. En rättvis handelspolitik och de ekonomiska partnerskapsavtalen (EPA), punkt 19 (v, mp)	71
19. EU:s agerande i EPA-förhandlingarna, punkt 20 (v)	72
20. Avskaffande av handelshinder m.m., punkt 23 (s)	73
21. Företagens sociala och miljömässiga ansvar, punkt 24 (s, v, mp)	74
22. Marknadsföring av alkohol, punkt 25 (mp)	75
23. Fairtraderörelsen, punkt 26 (s, v, mp)	75
24. Rekrytering av vårdpersonal från utvecklingsländer, punkt 27 (s, v)	76
25. Harmonisering av migrationspolitiken, punkt 28 (mp)	77
26. Harmonisering av migrationspolitiken, punkt 28 – motiveringen (v)	77
27. Klimatförändringar och miljöpåverkan, punkt 29 (s, v, mp)	78
28. Nedrustning, icke-spridning och krigsmateriel, punkt 30 (s, v, mp)	79
29. Krigsmaterielexportpolitikens utrymme i PGU, punkt 31 (v, mp)	81
30. Strategi för Sveriges insatser i Afghanistan, punkt 32 (s)	81
31. Konfliktförebyggande åtgärder, punkt 33 (mp)	82
32. Smittsamma sjukdomar och andra hälsohot, punkt 34 (s, v, mp)	82

<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	83
Skrivelsen	83
Följdmotionerna	83
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2006	86
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007	87
<i>Bilaga 2</i>	
Offentlig utfrågning om perspektiv på global utveckling	92
<i>Bilaga 3</i>	
Förkortningar	149

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

- 1. Prioritering av politiken för global utveckling (PGU) m.m.**
Riksdagen avslår motionerna 2007/08:U345 yrkande 5 och 2007/08:U359 yrkande 17.

Reservation 1 (s, v, mp)

- 2. Jämställdhet i utvecklingssamarbetet**
Riksdagen avslår motionerna 2006/07:U225 yrkandena 2 och 3, 2007/08:U26 yrkande 1, 2007/08:U251 yrkande 12 och 2007/08:U354 yrkande 16.

Reservation 2 (s)

Reservation 3 (v, mp)

- 3. Politikens genomförande**
Riksdagen avslår motionerna 2007/08:U27 yrkandena 10 och 14, 2007/08:U319 yrkande 5 och 2007/08:U336 yrkande 4.

Reservation 4 (s, v, mp)

- 4. Mänskliga rättigheter**
Riksdagen avslår motionerna 2007/08:U27 yrkandena 1 och 4 samt 2007/08:U28 yrkande 1.

Reservation 5 (s, v, mp)

- 5. Människohandel, mäns våld mot kvinnor och SRHR**
Riksdagen avslår motionerna 2007/08:U27 yrkandena 2 och 3 samt 2007/08:U371.

Reservation 6 (s, v, mp)

- 6. Mänskliga rättigheter i arbetslivet**
Riksdagen avslår motion 2007/08:U357 yrkandena 6 och 11.

Reservation 7 (s, v)

- 7. Kvinnors politiska deltagande**
Riksdagen avslår motionerna 2006/07:U264 yrkande 7 och 2007/08:U344 yrkande 3.

- 8. Perspektiv på ekonomisk tillväxt**
Riksdagen avslår motion 2007/08:U26 yrkandena 2–4.

Reservation 8 (s, v, mp)

9. Korruption och penningvätt via skatteparadis

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:U28 yrkande 3 och 2007/08:U312.

Reservation 9 (s, v, mp)

10. Kvinnors och mäns tillgång till mark, krediter och produktionsmedel

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:U264 yrkande 6 och 2007/08:U344 yrkande 4.

11. Skuldavskrivningar, hållbar långivning m.m.

Riksdagen avslår motion 2007/08:U26 yrkandena 5, 7, 9, 15 och 17.

Reservation 10 (s, v, mp)

12. Illegitima skulder och omprövning av OECD-DAC:s regelverk

Riksdagen avslår motion 2007/08:U26 yrkandena 6, 8 och 13.

Reservation 11 (v)

13. Sveriges agerande i IMF och Världsbanken

Riksdagen avslår motion 2007/08:U26 yrkandena 10–12.

Reservation 12 (v, mp)

14. Årlig skrivelse om biståndets resultat

Riksdagen avslår motion 2007/08:U26 yrkande 19.

Reservation 13 (v, mp)

15. Utfasning av Rysslandsbiståndet och skuldavskrivning

Riksdagen avslår motion 2007/08:U27 yrkandena 11 och 12.

Reservation 14 (s, mp)

16. Avräkning för skuldavskrivning på biståndsanslaget

Riksdagen avslår motion 2007/08:U27 yrkande 9.

Reservation 15 (s)

17. Hållbar skuldsituation och kriterier för exportkreditgivning

Riksdagen avslår motion 2007/08:U28 yrkande 4.

Reservation 16 (v, mp)

18. Alkohol som en utvecklingshämmande faktor i utvecklingsarbetet

Riksdagen avslår motion 2007/08:U25 yrkandena 1 och 3.

Reservation 17 (s, v, mp)

19. En rättvis handelspolitik och de ekonomiska partnerskapsavtalen (EPA)

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:U28 yrkande 5 och 2007/08:U201 yrkandena 1, 2 och 5–7.

Reservation 18 (v, mp)

20. EU:s agerande i EPA-förhandlingarna

Riksdagen avslår motion 2007/08:U225 yrkandena 2, 3 och 5–7.

Reservation 19 (v)

21. EPA-förhandlingarnas tidsfrist

Riksdagen avslår motion 2007/08:U225 yrkandena 1 och 4.

22. PGU:s roll i utvecklingen av handelsrelationer

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:U329 yrkandena 1–5 och 2007/08:U336 yrkande 1.

23. Avskaffande av handelshinder m.m.

Riksdagen avslår motion 2007/08:U357 yrkandena 4 och 5.

Reservation 20 (s)

24. Företagens sociala och miljömässiga ansvar

Riksdagen avslår motion 2007/08:U357 yrkandena 8 och 12.

Reservation 21 (s, v, mp)

25. Marknadsföring av alkohol

Riksdagen avslår motion 2007/08:U25 yrkande 2.

Reservation 22 (mp)

26. Fairtraderörelsen

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:U318 yrkande 3 och 2007/08:N354 yrkande 1.

Reservation 23 (s, v, mp)

27. Rekrytering av vårdpersonal från utvecklingsländer

Riksdagen avslår motion 2007/08:U294.

Reservation 24 (s, v)

28. Harmonisering av migrationspolitiken

Riksdagen avslår motion 2007/08:U28 yrkande 2.

Reservation 25 (mp)

Reservation 26 (v) – motiveringen

29. Klimatförändringar och miljöpåverkan

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:U26 yrkandena 14 och 16, 2007/08:U27 yrkande 13 och 2007/08:U28 yrkande 6.

Reservation 27 (s, v, mp)

30. Nedrustning, icke-spridning och krigsmateriel

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:U27 yrkandena 6–8 och 2007/08:U28 yrkande 7.

Reservation 28 (s, v, mp)

31. Krigsmaterielexportpolitikens utrymme i PGU

Riksdagen avslår motion 2007/08:U26 yrkande 18.

Reservation 29 (v, mp)

32. Strategi för Sveriges insatser i Afghanistan

Riksdagen avslår motion 2007/08:U27 yrkande 5.

Reservation 30 (s)

33. Konfliktförebyggande åtgärder

Riksdagen avslår motion 2007/08:U28 yrkande 8.

Reservation 31 (mp)

34. Smittsamma sjukdomar och andra hälsohot

Riksdagen avslår motion 2007/08:U335 yrkandena 1, 2 och 13.

Reservation 32 (s, v, mp)

35. Skrivelsen

Riksdagen lägger skrivelse 2007/08:89 till handlingarna.

Stockholm den 20 maj 2008

På utrikesutskottets vägnar

Göran Lenmarker

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Göran Lenmarker (m), Urban Ahlin (s), Gustav Blix (m), Carina Hägg (s), Kerstin Lundgren (c), Kent Härstedt (s), Birgitta Ohlsson (fp), Kenneth G Forslund (s), Kerstin Engle (s), Christian Holm (m), Hans Linde (v), Carin Runeson (s), Holger Gustafsson (kd), Bodil Ceballos (mp), Mats Sander (m), Marietta de Pourbaix-Lundin (m) och Lars Lindén (kd).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utrikesutskottet regeringens skrivelse 2007/08:89 Sveriges politik för global utveckling.

Sedan den 1 oktober 2006 råder ingen generell motionsrätt på skrivelser och redogörelser. Riksdagens kammare har dock, på förslag av talmannen, fattat beslut om att medge motionsrätt på skrivelsen (prot. 2007/08:80). Motionstiden för skrivelsen löpte ut den 7 april. Fyra följdmotioner väcktes.

I betänkandet behandlar utskottet fyra motioner som väckts med anledning av skrivelsen samt ett antal motioner från den allmänna motionstiden hösten 2006 och hösten 2007.

Utskottet har, i samband med beredningen av detta ärende, tagit del av kommissionsmeddelandena KOM(2007) 545 Rapport om samstämmighet för utvecklingen inom EU, KOM(2007) 643 EU:s hantering av instabila situationer, KOM(2008) 177 EU: global partner för utveckling – Påskynda arbetet med att uppnå millennieutvecklingsmålen samt faktapromemoriorna 2007/08:FPM43 Meddelande om EU:s hantering av instabila situationer och 2007/08:FPM14 Rapport om samstämmighet för utveckling inom EU.

I anslutning till behandlingen av regeringens skrivelse 2007/08:89 Sveriges politik för global utveckling anordnade utrikesutskottet den 6 maj 2008 en offentlig utfrågning om perspektiv på politiken för global utveckling. Inbjuden som inledningstalare vid utfrågningen var Hernando de Soto, chef för ”Institute for Liberty and Democracy”. Hernando de Soto leder även, tillsammans med USA:s f.d. utrikesminister Madeleine Albright, den oberoende kommissionen för fattiga människors legala rättigheter. Kommissionen kommer att presentera sin slutrapport i juni 2008. Övriga inbjudna talare var Erland Källén, professor i dynamisk meteorologi, Annika Åhnberg, ledamot i Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien, Lena Johansson, generaldirektör Kommerskollegium samt Inger Björk, generalsekreterare Forum Syd. Biståndsminister Gunilla Carlsson, som har regeringens uppdrag att samordna politiken, deltog vid utfrågningen.

Bakgrund

Riksdagen fattade 2003 beslut om en svensk politik för global utveckling baserad på regeringens förslag i propositionen Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling (prop. 2002/03:122, bet. 2003/04:UU3, rskr. 2004/05:4). Beslutet lade grunden för en samstämmig politik för en

rättvis och hållbar global utveckling. Utgångspunkten är att nationella politiska beslut har globala återverkningar och att alla politikområden kan bidra till arbetet med att bekämpa fattigdom.

Riksdagen stödde regeringens förslag om att i skrivelser till riksdagen rapportera om genomförandet av politiken för global utveckling.

Skrivelse 2007/0:89, som behandlas i detta betänkande, är den fjärde avrapporteringen av detta slag och innebär enligt regeringen en nystart för politiken för global utveckling.

Utskottet har tidigare under riksmötet i betänkande 2007/08:UU2 utgiftsområde 7 Internationellt bistånd behandlat biståndsfrågor med anknytning till förslag och bedömningar i budgetpropositionen för 2008.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsens *första avsnitt* redogör regeringen för sina utgångspunkter och motiv för ett förnyat fokus på genomförandet av politiken för global utveckling.

I skrivelsens *andra avsnitt* redogörs för sex globala utmaningar som regeringen inom ramen för huvuddragen i Sveriges politik för global utveckling har identifierat som centrala för att nå målet om en rättvis och hållbar global utveckling och där Sverige har möjlighet att bidra på ett effektivt sätt: *Förtryck, Ekonomiskt utanförskap, Klimatförändringar och miljöpåverkan, Migrationsströmmar, Smittsamma sjukdomar och andra hälsohot samt Konflikter och sviktande situationer*. För var och en av de sex utmaningarna har tre fokusområden identifierats.

I skrivelsens *tredje avsnitt* redogörs för hur regeringen avser att genomföra politiken.

I skrivelsens *fjärde avsnitt* sammanfattar regeringen de resultat som uppnåtts i genomförandet av politiken för global utveckling sedan den förra skrivelsen presenterades för riksdagen i maj 2006. Redovisningen bygger på de 65 mål som formulerades i 2005 (skr. 2004/05:161) och 2006 (skr. 2005/06:204) års skrivelser till riksdagen om politiken för global utveckling. Redovisningen är organiserad efter politikens huvuddrag såsom de har grupperats i tidigare skrivelser till riksdagen.

Regeringens fullständiga resultatredovisning återfinns som bilaga 1 i skrivelsen.

Utskottet

Politikens huvuddrag

Skrivelsen

Politiken för global utveckling och dess övergripande mål, att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling, ligger fast.

En *rättvis* global utveckling innebär respekt för mänskliga rättigheter och demokrati och uppnås genom tillväxt som leder till minskad fattigdom. En *hållbar* global utveckling innebär att resurser ska användas på ett sätt som är långsiktigt effektivt och därigenom säkerställer att nuvarande generationers behov tillgodoses utan att kommande generationers förmåga att uppfylla sina behov äventyras. I det ligger en framsynt och uthållig hantering av gemensamma resurser, globala såväl som regionala, nationella och lokala, och en utvecklingsprocess som är socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar.

Främjandet av en rättvis och hållbar global utveckling är hela regeringens ansvar. Politiken för global utveckling präglas av två perspektiv som ska vägleda regeringens gemensamma arbete: *fattiga människors perspektiv på utveckling* och *ett rättighetsperspektiv*.

För att uppnå målet krävs att alla politikområden, inom ramen för egna områdesspecifika målsättningar, söker vägar för att stärka det svenska bidraget till en rättvis och hållbar global utveckling.

Motionerna

Socialdemokraterna uttrycker i *kommittémotion 2007/08:U345 (s) yrkande 5* oro för att politiken för global utveckling inte kommer att prioriteras av regeringen.

I *kommittémotion 2007/08:U354 (s) yrkande 16* framhåller Socialdemokraterna att jämställdhet måste genomsyra allt utvecklingssamarbete.

I *kommittémotion 2007/08:U26 (v) yrkande 1* begär Vänsterpartiet att dagens två huvudmål för svensk politik för global utveckling ska kompletteras med ett jämställdhetsperspektiv.

I *partimotion 2007/08:U251 (v) yrkande 12* anför Vänsterpartiet att den svenska globala utvecklingspolitiken måste utveckla ett tredje mål som omfattar ett könsmaktsperspektiv.

Vänsterpartiet begär i *kommittémotion 2006/07:U225 (v) yrkande 2* att den svenska globala utvecklingspolitiken regelmässigt måste redovisa hur man har implementerat FN:s kvinnokonvention samt i *yrkande 3* att Sverige i

FN, EU och i andra internationella sammanhang bör verka för att återrapporteringskrav avseende fördelning, innehåll och åtgärder ur ett könsmaktsperspektiv ska skärpas.

I *kommittémotion 2007/08:U359 (s) yrkande 17* betonar Socialdemokraterna vikten av ökad samordning och samstämmighet mellan olika politikområden, ökad givarsamordning och harmonisering och ökad uppslutning kring ländernas egna prioriteringar i syfte att göra den samlade politiken mer utvecklingsfrämjande.

Utskottets överväganden

Utskottet konstaterar att utgångspunkten för regeringens utvecklingspolitik och skrivelsen är riksdagens beslut om regeringens proposition *Gemensamt ansvar – Sveriges politik för global utveckling* (prop. 2002/03:122, bet. 2003/04:UU3, rskr. 2003/04:112) och dess betoning av ett samstämt agerande för att nå politikens *övergripande mål* om att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling. Politiken för global utveckling och dess övergripande mål ligger fast

För att uppnå målet krävs att alla politikområden, inom ramen för egna områdesspecifika målsättningar, söker vägar för att stärka det svenska bidraget till en rättvis och hållbar global utveckling. Främjandet av en rättvis och hållbar global utveckling är hela regeringens ansvar. Genom en *ökad samstämmighet* i agerandet mellan relevanta politikområden och aktörer, inklusive Förenta nationerna (FN), Europeiska unionen (EU), utvecklingsbankerna, andra multilaterala institutioner och andra länder blir fattigdomsbekämpningen effektivare.

Politiken för global utveckling ska bidra till att nå FN:s millenniemål och inbegriper både ett effektivt bistånd av hög kvalitet och samstämmighet mellan samtliga politikområden. En motsvarande inställning kommer enligt utskottet allt tydligare till uttryck inom EU-samarbetet. Utskottet har tagit del av kommissionens rapport om samstämmighet för utveckling inom EU (KOM[2007] 545). Rapporten är den första i sitt slag att redovisa och utvärdera hur EU, inom andra politikområden är biståndet, bidrar till global utveckling och fattigdomsbekämpning. Utskottet välkomnar att rapporten har utarbetats och understryker vikten av att EU fortsätter arbetet med att främja samstämmigheten mellan politikområden för att bidra till utvecklingsmålen. I likhet med regeringen vill utskottet gärna se att nästa rapport blir mer analytisk och att den inkluderar ett genderperspektiv.

Politiken för global utveckling genomsyras av två perspektiv som ska vägleda regeringens gemensamma arbete: *fattiga människors perspektiv* på utvecklingen och ett *rättighetsperspektiv*.

Fattiga människors perspektiv på utveckling innebär att fattiga individers verklighet, erfarenheter och prioriteringar ska vara vägledande i fattigdomsbekämpningen. Utskottet välkomnar att regeringen slår fast att Sverige måste öka förmågan att förstå den fattiga individens verklighet och att detta ställer krav på kunskap om och analys av samband och effekter inte bara på makronivå utan även på individnivå. Utskottet vill, i likhet med regeringen, framhålla att flera perspektiv måste anläggas samtidigt, t.ex. jämställdhetsperspektivet och barnperspektivet, för att Sveriges bidrag till global utveckling och kampen mot fattigdomen ska bli effektiv.

Rättighetsperspektivet är baserat på icke-diskrimineringsprincipen och innebär att de mänskliga rättigheterna ska utgöra grunden för åtgärder som syftar till att främja en rättvis och hållbar utveckling. Rättighetsperspektivet är baserat på icke-diskrimineringsprincipen och innebär att de mänskliga rättigheterna ska utgöra grunden för åtgärder som syftar till att främja en rättvis och hållbar utveckling. Respekten för de mänskliga rättigheterna, demokrati, jämställdhet mellan kvinnor och män, liksom barnets rättigheter är delar av rättighetsperspektivet. Rättigheterna är universella och odelbara, och den enskilda människan är deras ägare. Regeringen framhåller i skrivelsen att förverkligandet av de mänskliga rättigheterna, i synnerhet de medborgerliga och politiska rättigheterna, är av avgörande betydelse för att utvidga människors frihet och därmed för utvecklingsprocessen. Utskottet betonar vikten av ett starkt fokus på rättighetsperspektivet.

Utskottet välkomnar den nystart för politiken för global utveckling som regeringen aviserar med skrivelsen och konstaterar att regeringens skrivelse tar sin utgångspunkt i politikens åtta huvuddrag, som av riksdagen grupperats enligt följande: grundläggande värden, hållbar utveckling och övriga huvuddrag. Under mandatperioden avser regeringen att konkretisera arbetet till sex globala utmaningar: *förtryck, ekonomiskt utanförskap, klimatförändringar och miljöpåverkan, migrationsströmmar, smittsamma sjukdomar och andra hälsohot samt konflikter och sviktande situationer*. Dessa utmaningar har inom ramen för huvuddragen identifierats som centrala för att nå målet om att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling och där Sverige har möjlighet att bidra på ett effektivt sätt. Utskottet konstaterar att dessa sex utmaningar också utgör centrala ingångsvärden i regeringens nya Afrikapolitik som presenteras i skrivelse 2007/08:67. Skrivelsen är ett exempel på hur utvecklingspolitiken kan omsättas i praktiken.

Utskottet noterar vad som framhålls i skrivelsen om att fokusområdena inte är en uttömmande inventering av insatsområden utan syftar till att sätta kraft bakom genomförandet av samstämmighetspolitiken på ett fokuserat och konkret vis. Synergier mellan olika politikområden ska maximeras och målkonflikter tydliggöras och hanteras.

Med anledning av motioner om *ökad samstämmighet* vill utskottet understryka att samtliga utmaningar förutsätter samverkan och samstämmighet mellan politikområden för att ge resultat. Utmaningarna är också nära sam-

manlänkade. Utskottet betonar att utveckling inte beror på någon enstaka faktor, såsom bistånd eller handel. Den sker när en rad faktorer samverkar på ett positivt sätt och omfattar därför alla berörda politikområden. Regeringen konstaterar i skrivelsen vad gäller samstämmighetspolitiken att genomförandet i delar varit bristfälligt och att orsaker till detta, som bl.a. lyfts fram i internationella utvärderingar av politiken för global utveckling, är bristande politiskt ägarskap för politiken, bristande förståelse för vad politiken betyder i praktiken samt avsaknad av strategier för politikens genomförande. Utskottet välkomnar regeringens avsikt att ytterligare konkretisera hur samstämmighet och samverkan kan stärka det samlade svenska bidraget till en rättvis och hållbar global utveckling.

Vid behandling av regeringens senaste skrivelse om politiken för global utveckling (bet. 2006/07:UU8) framhöll utskottet att det vid en översyn av politikens genomförande kan finnas anledning att lägga ökad vikt vid medborgerliga och politiska fri- och rättigheter liksom vid betydelsen av hållbar marknadsekonomi och frihandel. Utskottet noterar att dessa områden finns med bland de utmaningar som regeringen nu avser att fokusera på under mandatperioden.

I likhet med vad som redovisats i betänkande 2006/07:UU8 vill utskottet framhålla det positiva i att skrivelsen innehåller redovisningar och konkretisering av vissa aktuella frågor/områden. Genom denna typ av exemplifieringar ges en bild av hur politikområden, inom ramen för sina egna mål, förhåller sig till politiken för global utveckling och relaterar till rättighetsperspektivet och till fattiga människors perspektiv på utveckling.

Vad avser frågan om att ett *jämställdhets- och könsmaktsperspektiv* ska genomsyra den svenska politiken för global utveckling vill utskottet understryka att dessa perspektiv är en central del såväl av rättighetsperspektivet som av fattiga människors perspektiv på utveckling. Rättighetsperspektivet tar sin utgångspunkt i respekten för de mänskliga rättigheterna, demokrati, jämställdhet mellan kvinnor och män samt barnets rättigheter. Vidare ställer den fattiga individens verklighet krav på kunskap och analys om samband och effekter inte bara på makronivå utan även på individnivå. Flera perspektiv måste därmed anläggas samtidigt vari utskottet betonar att jämställdhetsperspektivet och barnperspektivet är centrala för att Sveriges bidrag till global utveckling och kampen mot fattigdomen ska bli effektiv. Jämställdhet och kvinnors roll och villkor är också en av de tematiska prioriteringarna i det nya svenska utvecklingsarbetet.

Vad avser *genomförandet av FN:s kvinnokonvention* noterar utskottet att regeringen i skrivelse 2007/08:109 Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik framhåller kvinnors och flickors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna som en av de viktigaste prioriteringarna. Sverige verkar för ett brett genomförande av FN:s konvention om eliminering av alla former av diskriminering av kvinnor (Cedaw) och dess fakultativa tilläggsprotokoll. Tillsammans med EU och de nordiska länderna arbetar Sverige för att

stärka konventionens övervakningskommitté och, i likhet med vad som sker beträffande andra konventioner om de mänskliga rättigheterna, för att bevaka och invända mot reservationer som strider mot konventionens syfte. Utskottet konstaterar att Sverige regelbundet redovisar sitt jämställdhetsarbete till FN:s Cedawkommitté. Redogörelserna omfattar vad som görs inom alla samhällsområden för att eliminera diskrimineringen av kvinnor.

I likhet med betänkande 2007/08:UU2 kan utskottet konstatera att Sverige fortsätter att vara aktivt pådrivande i de internationella organisationerna när det gäller kvinnors rättigheter. De multilaterala organisationernas främsta uppgift när det gäller att främja efterlevnad av FN:s kvinnokonvention och andra instrument för mänskliga rättigheter är dels att bistå med kapacitets- och institutionsuppbyggnad så att stater kan leva upp till de åtaganden man gjort vid ratificeringen, dels att uppmuntra staterna att fullgöra sin rapporteringsskyldighet enligt konventionen. Som exempel kan nämnas att för FN:s utvecklingsprogram (UNDP) är kapacitetsuppbyggnad en central del i arbetet med god samhällsstyrning samtidigt som jämställdhet och stärkande av kvinnors ställning är en uttalad tvärsektoriell dimension i verksamheten. Till UNDP:s strategiska plan finns knutna konkreta resultatindikatorer som ska avrapporteras. Motsvarande gäller för FN:s befolkningsfond (UNFPA), där FN:s kvinnokonvention och handlingsprogrammet från Kairokonferensen är väl integrerade i strategiska ramverk och uppföljningar. Utskottet vill betona vikten av resultatindikatorer och statistikredovisning såväl nationellt som internationellt för att synliggöra kvinnors situation.

Med vad som ovan anförts avstyrker utskottet motionerna 2007/08:U345 (s) yrkande 5, 2007/08:U354 (s) yrkande 16, 2007/08:U26 (v) yrkande 1, 2007/08:U251 (v) yrkande 12, 2006/07:U225 (v) yrkande 2–3, 2007/08:U359 (s) yrkande 17.

Politikens genomförande

Skrivelsen

Regeringens slutsats av tidigare års och årets resultatredovisningar är att de tidigare formulerade målens stora antal och begränsade styrvärde har försvårat genomförandet av politiken. Det är svårt att få en tydlig bild av hur arbetet för ökad samstämmighet har utvecklats över tid och vilka resultat den förda politiken har uppnått.

För att säkerställa en tydlig styrning och möjlighet till resultatuppföljning, har mål formulerats för de arton fokusområdena. Regeringen formulerar också mål för hur politiken ska genomföras. Detta gäller bl.a. arbetets organisation samt kunskap och analys. Målen för fokusområdena och för

genomförandet ersätter de sedan tidigare formulerade 65 mål för arbetet med politiken för global utveckling. För att ge politiken ytterligare konkretion ges i skrivelsen exempel på ett antal operativa åtgärder som bedöms vara nödvändiga för att uppfylla respektive mål. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med en resultatredovisning 2010.

Motionerna

I *kommittémotion 2007/08:U27 (s) yrkande 14* förutsätter Socialdemokraterna att det kommer att finnas möjlighet att ta ställning till de genomförandeåtgärder regeringen nämner i skrivelsen efter en bred process där relevanta aktörer kan delta. Vidare anför partiet att det behövs en bred dialog om svensk utlandsrepresentation och att riksdagens partier bör ta initiativ till en övergripande lösning på Utrikesdepartementets ekonomiska situation. Socialdemokraterna betonar även vikten av att PGU-processen utvärderas både genom löpande utvärderingar och oberoende utvärderingar.

Socialdemokraterna framhåller i *yrkande 10* det civila samhällets viktiga roll i arbetet för att genomföra PGU, öka kunskaperna om utvecklingsfrågor och bidra till en bredd i det svenska utvecklingssamarbetet.

I den *enskilda motionen 2007/08:U319 (kd) yrkande 5* framhåller motionärerna att spårbara konsekvensanalyser av olika politikområden bör göras utifrån PGU:s rättighets- och fattigdomsperspektiv.

I den *enskilda motionen 2007/08:U336 (fp) yrkande 4* anför motionären att Sveriges politik för global utveckling och dess målsättning om att politiken ska genomsyras av ett fattigdoms- och rättighetsperspektiv, i större utsträckning bör ges en central roll i alla politikområden. Mekanismer, däribland konsekvensanalyser, utvärderingar och bred dialog med olika aktörer i Sverige, bör stärkas för att säkra att PGU genomsyrar alla politikområden.

Utskottets överväganden

Utskottet välkomnar att den nystart av politiken för global utveckling som regeringen aviserar i skrivelsen tydligt betonar vikten av politikens genomförande.

Utskottet har i tidigare betänkanden framhållit att arbetet med *målens mätbarhet* är prioriterat och bör fortgå och delar regeringens slutsats av föregående års resultatredovisningar, nämligen att de tidigare målens stora antal och begränsade styrvärde har försvårat genomförandet av politiken. Utskottet vill i sammanhanget understryka vikten av att fokusområdena operationaliseras i enlighet med vad regeringen redovisar i skrivelsens tredje avsnitt ”Så ska politiken genomföras”. Utskottet noterar att vissa av de genomförandeåtgärder som formulerats för de arton fokusområdena är all-

mänt hållna och därigenom svåra att mäta. En resultatstyrning av arbetet förutsätter verksamhetsspecifika och uppföljningsbara mål vari resultatindikatorerna spelar en viktig roll.

I motioner efterfrågas spårbara *konsekvensanalyser* av olika politikområden utifrån politik för global utveckling (PGU) rättighets- och fattigdomsperspektiv. Utskottet kan konstatera att regeringen avser att ta fram ett konsekvensbedömningsinstrument för PGU vars syfte är att utgöra stöd för fördjupad analys av konsekvenserna av beslut/ärenden som bereds inom Regeringskansliet. Utgångspunkten för analysen är PGU:s mål, perspektiv och samstämmighetsansats. Analysen ska särskilt beakta eventuella intresse- eller målkonflikter i politiken.

Utskottet välkomnar att regeringen avser att inrätta *samrådsgrupper mellan departementet* som stöd för genomförandet samt ett *PGU-forum*. Forumet, som ska vara ett strategiskt stöd för det operativa arbetet med genomförandet av PGU-skrivelsen, kommer att ledas av utrikesrådet för internationellt utvecklingsamarbete och bestå av seniora tjänstemän från berörda delar av Regeringskansliet.

Vidare instämmer utskottet i vad som framförs i en motion om vikten av mekanismer såsom *utvärdering* samt *dialog med olika aktörer* för att säkerställa att PGU genomsyrar alla politikområden. Utskottet noterar att regeringen i skrivelsen redovisar att utvärderingar ska genomföras av såväl politikens genomförande som dess effekter samt att genomförandet av den svenska politiken för global utveckling förutsätter en bred diskussion och ett brett deltagande från olika samhällsaktörer. Utskottet önskar framhålla det *civila samhällets viktiga roll* i arbetet med att genomföra PGU:n.

Vad gäller en motion om *svensk utrikesrepresentation* konstaterar utskottet att utrikesrepresentationen är en central del av den svenska utrikes- och utvecklingspolitiken. Vid utlandsmyndigheterna förs en dialog med samarbetsländer, och politiska ambitioner kan översättas i ett konkret samarbete. Utskottet har löpande rådgjort med regeringen vad gäller den svenska utrikesrepresentationen. Vidare konstaterar utskottet att utrikesrepresentationens budget återfinns i budgetpropositionens utgiftsområde 1 och behandlas av konstitutionsutskottet. Utrikesutskottet yttrar sig regelmässigt till konstitutionsutskottet i denna fråga.

Utskottet emotser att regeringen återkommer till riksdagen med en resultatredovisning 2010 och förutsätter att utskottet löpande kan föra en dialog med regeringen vad avser politikens genomförande.

Med vad som ovan anförts avstyrker utskottet motionerna 2007/08:U27 (s) yrkandena 10 och 14, 2007/08:U319 (kd) yrkande 5 samt 2007/08:U336 (fp) yrkande 4.

Förtryck

Skrivelsen

Vid valet av utmaningar har regeringen inledningsvis konstaterat att det mest grundläggande av alla hinder är ofrihet i form av *förtryck*. Det handlar om avsaknad av demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna. Regeringen framhåller att Sverige ska ge ett brett politiskt stöd till demokratiseringsprocesser, nationella och internationella insatser för att främja respekten för de mänskliga rättigheterna. Sverige ska ytterligare stärka arbetet för demokratiskt institutionsbyggande och arbetet mot korruption.

I avsnittet Förtryck fokuserar regeringen särskilt på områdena *yttrandefrihet, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter* samt *organiserad brottslighet med fokus på människohandel*. Dessa områden bedöms enligt regeringen vara av särskild relevans i politiken för global utveckling där Sverige har förutsättningar att spela en drivande roll.

Motionerna

I *kommittémotion 2007/08:U27 (s) yrkande 1* anför Socialdemokraterna att regeringen tydligare bör kritisera kränkningar av mänskliga rättigheter, också när stormakter begår dem. I *yrkande 2* begär Socialdemokraterna att medel öronmärks för kampen mot människohandel. Vidare anser partiet i *yrkande 3* att de förslag och strategier som regeringen lyfter fram i frågan om mäns våld mot kvinnor är defensiva, otydliga och i avsaknad av konkretion och menar att frågan behöver lyftas fram och prioriteras tydligare. Socialdemokraterna anför i *yrkande 4* att regeringen bör prioritera mänskliga rättigheter i arbetslivet högre då partiet menar att målet om att efterlevnaden av och respekten för de mänskliga rättigheterna för arbetstagare ska stärkas globalt verkar ha försvunnit i regeringens nya fokusering av målen.

I *kommittémotion 2007/08:U357 (s)* resonerar Socialdemokraterna kring mänskliga rättigheter i arbetslivet och framhåller i *yrkande 6* att regler om företags ansvar för mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, bekämpandet av korruption och en bättre miljö måste efterlevas och utvecklas. I *yrkande 11* understryker Socialdemokraterna vikten av att arbeta för grundläggande mänskliga rättigheter i arbetslivet och ökade globala fackliga möjligheter.

I den *enskilda motionen 2007/08:U371 (s)* anför motionärerna att regeringen tydligare ska driva frågor gällande sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i utrikespolitiken.

Motionärerna bakom den *enskilda motionen 2007/08:U28 (mp)* anser att regeringen nedprioriterar de ekonomiska och sociala mänskliga rättigheterna och bl.a. helt utelämnar rätten till mat och anför i *yrkande 1* att rätten till mat måste prioriteras av regeringen i arbetet för global utveckling och kampen mot fattigdom.

I den *enskilda motionen 2006/07:U264 (kd)* *yrkande 7* framhåller motionärerna att regeringen bör öka trycket på utvecklingsländerna att utöka kvinnors deltagande i beslutande församlingar.

Motionärerna bakom den *enskilda motionen 2007/08:U344 (kd)* *yrkande 3* anför att Sverige bör verka för en global ökning av antalet deltagande kvinnor på högsta politiska nivå.

Utskottets överväganden

Utskottet konstaterar att respekten för de mänskliga rättigheterna och demokratiska principer är prioriteringar som genomsyrar hela politiken för global utveckling. Sverige ska vara en tydlig röst i världen för de mänskliga rättigheterna och agera både bilateralt, genom Europeiska unionen (EU) och multilateralt för att de mänskliga rättigheterna ska genomföras och efterlevas fullt ut i alla världens länder. Sverige ska reagera mot förtryck och övergrepp, förhindra diskriminering och bidra till att stärka andra länders kapacitet att respektera de mänskliga rättigheterna.

Utskottet behandlar regeringens skrivelse till riksdagen om de mänskliga rättigheterna i utrikespolitiken i betänkande 2007/08:UU9 och väljer att där redovisa sin syn på regeringens agerande vad gäller *kritik mot MR-kränkningar*.

I en motion framförs kritik mot regeringens strategier i frågan om *våld mot kvinnor*. Utskottet noterar att riksdagen nyligen har antagit en handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer. Syftet med handlingsplanen är att i ett sammanhang presentera regeringens arbete för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer, och att beskriva hur arbetet ska bedrivas under mandatperioden. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med en redovisning av hur arbetet har bedrivits. Handlingsplanen behandlades av det sammansatta justitie- och socialutskottet i betänkande 2007/08:JuSoU1 där utskottet konstaterar att det i Sverige råder en bred politisk enighet om att mäns våld mot kvinnor är ett högt prioriterat område. I handlingsplanen framhåller regeringen att Sveriges åtaganden inom ramen för FN:s och Europarådets arbete är en viktig utgångspunkt för de insatser som bör göras, en uppfattning som utskottet delar.

Vidare välkomnar utskottet att Sida, på uppdrag av regeringen, har tagit fram en handlingsplan för åren 2008–2010 för att tydligare arbeta mot kön-srelaterat våld i utvecklingssamarbetet. Handlingsplanens övergripande målsättning är att bidra till en minskning av könsrelaterat våld samt främja rättigheter och ekonomiskt och politiskt inflytande för dem som utsätts för detta våld – huvudsakligen kvinnor och flickor – i Sidas samarbetsländer och i humanitärt bistånd.

Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) behandlas i en motion. Utskottet betonar att sexuell och reproduktiv hälsa och därtill hörande rättigheter omfattar varje människas lika möjligheter, rättigheter och förutsättningar att ha ett säkert sexualliv, och utan tvång, våld eller diskriminering kunna bestämma över sin egen kropp. SRHR är en förutsättning för kvinnors överlevnad, livskvalitet, jämställdhet och för att uppnå millenniemålen. Utgångspunkten för Sveriges arbete inom området är ställningstagandena under FN:s konferens om befolkning och utveckling i Kairo 1994 samt FN:s kvinnokonferens i Peking 1995.

Utskottet konstaterar att Sveriges politik för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) ligger fast. Sverige ska vara en stark försvarare för SRHR i internationella policyförhandlingar. I skrivelsen redovisar regeringen att den avser att agera för att framsteg görs på SRHR-området i policyförhandlingar i EU, FN och andra internationella och multilaterala sammanhang. Regeringen anger också att den kommer att agera för SRHR inom ramen för ett nytt svensk-norskt ministerinitiativ om kvinnor, demokrati och utveckling, bl.a. genom att arrangera ett internationellt seminarium med Afrikanska unionen, FN och enskilda organisationer under 2009. Vidare kommer särskilda satsningar att genomföras i konflikt- och postkonflikt-länder för att bekämpa sexuellt våld och stödja hälsovård, inklusive psykosocial vård samt stärkandet av rättssäkerheten och tillgång till rättsväsendet för drabbade kvinnor, män, flickor och pojkar. Även ytterligare insatser, såsom utbildning, information och rådgivning för ungdomar, planeras.

Utskottet välkomnar att regeringen i skrivelsen väljer att framhålla vikten av att arbeta med SRHR-frågor för att nå målsättningen om en rättvis och hållbar global utveckling. Inte minst med tanke på stora meningsskiljaktigheter såväl globalt som inom EU är det viktigt att Sverige prioriterar och driver frågan om kvinnors rätt att bestämma över sin egen kropp, inklusive sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Utskottet välkomnar också att Sverige stöder insatser som syftar till att göra aborter fria, säkra och lagliga för alla kvinnor. Sverige ska vara en tydlig röst för kvinnors rättigheter världen över.

Vidare konstaterar utskottet att regeringen i skrivelsen betonar vikten av att arbeta mot den *organiserade brottsligheten med fokus på människohandel*. Utskottet välkomnar detta och instämmer i regeringens beskrivning av den organiserade brottsligheten, inte minst människohandeln, som ett hot

mot både enskilda individer och samhällets sammanhållning och stabilitet. Människohandel är ett brott med betydande omfattning och förödande konsekvenser. Ett intensivt arbete mot människohandel har sedan många år bedrivits av bl.a. FN, EU och Europarådet. Utskottet betonar att kampen mot människohandel är en viktig fråga som bör prioriteras. För att hitta hållbara lösningar måste orsakerna till människohandeln utredas. Arbetet med att bekämpa alla former av människohandel måste också inbegripa olika åtgärder för att motverka den efterfrågan som främjar alla former av utnyttjande av människor och som leder till handel med människor. I detta sammanhang vill utskottet peka på rapporten Människohandel för arbetskraftsexploatering m.m. – kartläggning, analys och förslag till handlingsplan (Ds 2008:7) som publicerats av Regeringskansliet i år. Målet för den handlingsplan som föreslås där är att förhindra att människor blir offer för människohandel, att effektivt bekämpa människohandel och annan brottslighet som förekommer i anslutning till handeln, att återupprätta människor som blivit offer till ett värdigt liv och att ett barnperspektiv ska genomsyra åtgärder som rör barn. Handlingsplanen föreslås gälla 2008–2011. Frågan bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Regeringen förbereder också en handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

I sammanhanget kan nämnas att utskottet i betänkande 2007/08:UU6 Verksamheten inom Europarådet under 2007 tar upp frågan om Sveriges tillträde till Europarådets människohandelskonvention. Utskottet anser att en snar ratifikation av konventionen är önskvärd. Utredningen Människohandel och barnäktenskap – ett förstärkt straffrättsligt skydd (SOU 2008:41), i vars uppdrag det ingick att analysera frågan om Sveriges anslutning till konventionen och vilka lagändringar som kan krävas, föreligger är det därför angeläget att nödvändiga nationella förberedelser genomförs så fort som möjligt.

Vad avser konkreta motionsförslag med beloppsförslag om att öronmärka medel i kampen mot människohandel konstaterar utskottet att sådana frågor måste prövas inom ramen för budgetprocessen.

Med anledning av ett motionsyrkande om *rätten till mat* framhåller utskottet att FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter – en av de centrala konventionerna om de mänskliga rättigheterna – slår fast ”rätten för envar att för sig och sin familj åtnjuta en tillfredsställande levnadsstandard, däribland att få tillräckligt med mat”. De mänskliga rättigheterna är universella, odelbara och ömsesidigt samverkande och stater kan således inte sålla bland sina folkrättsliga åtaganden. Som regeringen framhåller i skrivelse 2007/08:109 Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik, verkar Sverige för universell ratifikation och genomförande av de mänskliga rättigheterna. Detta gäller även för den svenska politiken för global utveckling.

Utskottet önskar i sammanhanget framhålla vikten av *hållbar livsmedelsförsörjning*. De dramatiskt höjda priserna i världen på många baslivsmedel som ris, vete och majs har på en rad olika håll i världen lett till ökad fattigdom, ökad hunger och hungerupplopp.

Den 29 april 2008 tillkännagav FN:s generalsekreterare Ban Ki-moon att han ska leda en högnivågrupp med uppgift att samordna FN-systemets och Bretton Woodsinstitutionernas åtgärder mot den globala krisen till följd av de höjda livsmedelspriserna. Som ett första steg riktade generalsekretären en begäran till det internationella samfundet om att snabbt fylla på FN:s katastroffonder med 755 miljoner USD. För att maten ska räcka till även på längre sikt krävs en rad åtgärder. FN:s livsmedelsorgan FAO har föreslagit att man ska upprätta ett nödhjälpsinitiativ för att förse låginkomstländer med utsäde m.m. som behövs för att höja produktionsvolymerna. För finansieringen av initiativet krävs 1,7 miljarder USD. Dessutom vill FAO få tillgång till ytterligare 200 miljoner USD för insatser riktade till fattiga jordbrukare i de värst drabbade länderna så att de kan höja sin produktion.

Utskottet välkomnar att regeringen redan innan FN:s generalsekreterare gick ut med sin vädjan om påfyllnad i FN:s katastroffonder beslutade anslå 70 miljoner kronor till FN:s livsmedelsprogram (WFP) för att bidra till att motverka de omedelbara effekterna av de stigande matpriserna för de mest utsatta människorna i de fattigaste länderna. Utrikesdepartementet initierade också ett intressentmöte i april med en lång rad myndigheter, frivilligorganisationer m.fl. för att diskutera livsmedelskrisens orsaker och effekter och för att överväga åtgärder. Utskottet förutsätter att denna dialog fortsätter.

Det finns flera orsaker till prishöjningarna. Generalsekreterare Ban Ki-moon pekar på bl.a. höjda energipriser, bristande investeringar i jordbruket, ökad efterfrågan, handelsstörande subventioner och svåra väderförhållanden som skäl till prisuppgången. Enligt en bedömning av International Food Policy Research Institute (IFPRI) beror prisökningen till ca 50 % på ökad efterfrågan till följd av att människor i flera folkrika länder i Asien fått råd att äta mer och bättre. Andra faktorer bakom höjningen är missväxt på grund av oväder och översvämningar, vattenbrist och torka. IFPRI bedömer att även den allt större produktionen av biobränslen har betydelse i sammanhanget. Utskottet konstaterar att debatten på senare tid om stigande matpriser ofta också kommit att samtidigt handla om klimat- och energifrågor.

Prishöjningarna på livsmedel liksom förutsättningarna för högre och uthållig jordbruksproduktion i ett globalt perspektiv var frågor som belystes när företrädare för utrikesutskottet den 23 april 2008 besökte Sveriges Lantbruksuniversitet i Uppsala. Dessa frågor togs också upp vid utskottets utfrågning. Annika Åhnberg, ledamot i Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien, hävdade i sitt anförande att prisutvecklingen på livsmedel varit

förutsebar i många år. I Kina och Indien växer det fram en medelklass som ökar sin köttkonsumtion och på många håll i världen sker klimatrelaterade skördebortfall – ett exempel är långa perioder av torka i Australien med sämre skördar som följd. Ett annat skäl till prisökningarna är enligt Åhnberg höjda oljepriser som hon anser ofta ”glöms bort” i debatten, där det ägnas betydligt större utrymme åt frågan om samband mellan ökad biobränsleproduktion och höjda livsmedelspriser. Ytterligare orsaker till prisökningarna på livsmedel, menade Åhnberg, är privat hamstring, spekulation och nationella skyddsåtgärder. Vid utfrågningen pekade hon på ett antal åtgärder som måste till för en långsiktig politik för global landsbygdsutveckling med jordbruket i centrum.

Högre matpriser och klimatförändringar utgör allvarliga problem men kan också förväntas vara pådrivande för satsningar på jordbruks- och landsbygdsutveckling, något som enligt utskottet är både angeläget och nödvändigt. Utskottet för i betänkande 2007/08:UU4 ett längre resonemang kring jordbrukets strategiska betydelse för tillväxt, fattigdomsminskning och hållbar utveckling och de höjda matpriserna.

Vad gäller *mänskliga rättigheter i arbetslivet* konstaterar utskottet att Internationella arbetsorganisationen (ILO), FN:s fackorgan för sysselsättnings- och arbetslivsfrågor, har som grundläggande mål att bekämpa fattigdom och främja social rättvisa. Till uppgifterna hör att främja sysselsättning och bättre arbetsvillkor i hela världen samt att värna om fackliga fri- och rättigheter. Sverige verkar aktivt inom ILO bl.a. genom att driva på arbetet med att förmå ILO:s medlemsländer att ratificera och efterleva organisationens konventioner på detta område. Arbetet med genomförande av ILO:s kärnkonventioner om mänskliga rättigheter i arbetslivet är en central del i FN-organets initiativ *Decent Work for All*. *Decent work* utgör ett överbyggande begrepp för hur sociala värden, fackliga rättigheter och drägliga arbetsvillkor – uttryckta i ILO:s normer – ska integreras i den globala ekonomin.

Våren 2007 antog regeringen en ny ILO-strategi för åren 2007–2009. Strategin slår bl.a. fast att Sverige ska arbeta för att de grundläggande rättigheterna i arbetslivet ska få ökad uppmärksamhet i handels- och utvecklingsrelaterade sammanhang. Årliga handlingsplaner ska utarbetas i enlighet med regeringens ILO-strategi, vilket syftar till ett fortlöpande proaktivt svenskt ILO-agerande. Utskottet förutsätter att regeringen fortsätter arbetet med att arbeta för grundläggande rättigheter i arbetslivet i enlighet med den antagna ILO-strategin och de årliga handlingsplanerna. Utskottet behandlar även frågor om arbetstagares rättigheter i betänkande 2007/08:UU9 *Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik*.

Utskottet instämmer i vad som framhålls i motioner om *vikten av kvinnors deltagande på politisk nivå* i utvecklingsländerna och konstaterar att en av regeringens tematiska prioriteringar för utvecklingssamarbetet under mandatperioden är att främja av jämställdhet och kvinnors roll i utvecklingen

där kvinnors politiska deltagande är ett av de prioriterade områdena. Utskottet välkomnar regeringens avsikt att främja kvinnors ökade deltagande i det offentliga livet, inklusive politiskt beslutsfattande på alla nivåer genom insatser som bl.a. ska omfatta stöd till politiska intressentgrupper och nätverk som arbetar över parti- eller organisationsgränser, till kvinnliga parlamentariker och kvinnor som vill kandidera till parlament, samt utbildning om hur man utövar sin rösträtt och hur val går till.

Med vad som ovan anförts avstyrker utskottet motionerna 2007/08:U27 (s) yrkandena 1–4, 2007/08:U357(s) yrkandena 6 och 11, 2007/08:U371 (s), 2007/08:U28 (mp) yrkande 1, 2006/07:U264 (kd) yrkande 7 samt 2007/08:U344 (kd) yrkande 3.

Ekonomiskt utanförskap

Skrivelsen

Regeringen konstaterar i skrivelsen att ekonomisk tillväxt är en grundläggande förutsättning för utveckling och därmed också fattigdomsbekämpning. Det ekonomiska utanförskap i vilket en stor del av världens befolkning fortfarande befinner sig, kan bara brytas genom marknadsekonomiska reformer, ökat tillträde till den internationella marknaden och framväxten av ett livskraftigt näringsliv. Den andra utmaningen blir därför, enligt regeringen, att bryta *det ekonomiska utanförskapet*. Sverige ska bli bättre på att främja ett ökat ekonomiskt deltagande och marknadstillträde samt bidra till att skapa förutsättningar för tillväxt och nationella och internationella spelregler för handel.

I avsnittet Ekonomiskt utanförskap fokuserar regeringen särskilt på områdena *finansiella marknader, handel med jordbruksprodukter samt svensk handel och investeringar i utvecklingsländer*.

Utskottet

Perspektiv på ekonomisk tillväxt

Motionerna

I *kommittémotion* 2007/08:U26 (v) yrkande 2 framför Vänsterpartiet att regeringen i det fortsatta arbetet med PGU ska problematisera förhållandet mellan ekonomisk tillväxt och fattigdomsbekämpning. Vänsterpartiet skriver i motionen att den ekonomiska globaliseringen som inneburit inkomstökningar i många fall har lett till större sociala klyftor eller lägre medellivslängd och att stora grupper har fått en sämre livssituation. Mot denna bakgrund framhåller partiet i yrkande 3 att regeringen i det fortsatta arbetet med PGU ska utgå från ett mer heltäckande perspektiv rörande

begreppet ekonomisk tillväxt. I *yrkande 4* anför Vänsterpartiet att regeringen i sitt fortsatta arbete med PGU ska stödja fattiga länders möjligheter att diversifiera och utveckla sin produktion, både med bistånd och i handelspolitiska beslut.

I den *enskilda motionen 2007/08:U312 (fp)* betonar motionären att det är viktigt att regeringen sätter arbetet mot korruption högt, både i Sverige och internationellt.

I den *enskilda motionen 2007/08:U28 (mp)* *yrkande 3* anser motionärerna att regeringens skrivelse alltför ensidigt ser korruption som ett problem för utvecklingsländer enbart. Miljöpartiet anför att mycket av internationell organiserad brottslighet har penningtvätt via skatteparadis som sin förutsättning och skulle önska att regeringen i skrivelsen angav hur man tänker agera för att stänga skatteparadisen.

I den *enskilda motionen 2007/08:U344 (kd)* *yrkande 4* samt i *enskild motion 2006/07:U264 (kd)* *yrkande 6* anför motionärerna att regeringen bör verka för en minskad klyfta mellan kvinnors och mäns tillgång till mark, krediter och produktionsmedel.

Utskottets överväganden

Handelns betydelse för utveckling har en central roll i svensk politik för global utveckling. Liksom i betänkande 2006/07:UU8 konstaterar utskottet att fattigdomen i världen kan mildras genom ekonomisk tillväxt, särskilt om den kombineras med åtgärder på den nationella nivån som förbättrar inkomst- och förmögenhetsfördelningen. En av de viktigaste åtgärderna för ökad tillväxt är att öppna för en fri utrikeshandel. Detta är skälet till att frågan om frihandel blir central i alla diskussioner om globalisering och utveckling, även om den ingalunda är den enda centrala frågan. Frihandel är ett avgörande instrument för att nå mål om välstånd och ekonomisk trygghet. Speciellt gäller detta när man kombinerar frihandeln med ett etiskt beteende för att på sikt uppfylla internationella arbetsorganisationens (ILO) konventioner.

Utskottet återkommer till handelsrelaterade frågor längre fram i betänkandet men kan med anledning av motionsförslag som önskar se en *problematisering av förhållandet mellan ekonomiskt tillväxt och fattigdomsbekämpning* konstatera att regeringen i det fortsatta genomförandearbetet avser att fokusera på kunskap om och analys av global utveckling och dess drivkrafter samt att tydliggöra och hantera eventuella målkonflikter.

Utskottet kan instämma i motionärernas grundsyn vad gäller att stödja fattiga länders möjligheter att *diversifiera och utveckla sin produktion*. Utskottet välkomnar att regeringen i skrivelse 2007/08:67 Sverige och Afrika – en politik för gemensamma utmaningar och möjligheter framhåller sin avsikt att stödja afrikanska strävanden efter förbättrade handelsvillkor, regional integration och harmonisering, förbättrat investeringsklimat, förstärkt

produktionskapacitet, diversifiering och minskat råvaruberoende samt andra förutsättningar för ekonomisk tillväxt och delaktighet i den globala ekonomin. Afrikaskrivelsen är ett exempel på hur utvecklingspolitiken kan omsättas i praktiken.

Utskottet önskar även framhålla det arbete som den oberoende *kommissionen för fattiga människors legala rättigheter* bedriver. Kommissionens arbete, vilket avslutas i och med lanseringen av slutrapporten i juni 2008, syftar till att ta fram konkreta rekommendationer för hur lagen kan bli ett verktyg som fattiga människor kan använda för att skapa sig en bättre framtid och lyfta sig ur fattigdom. Utgångspunkten har varit att fattigdom bl.a. beror på att fattiga människor inte haft tillgång till lagen, dvs. de har befunnit sig utanför rättsstaten och har inte kunnat åtnjuta det skydd och de möjligheter som en rättsstat innebär.

Vid utskottets utfrågning deltog Hernando de Soto, en av kommissionens två ordföranden. De Soto framhöll i sitt anförande rättsstatens betydelse för fattiga människor och underströk vikten av att stärka fattiga människors legala rättigheter såsom äganderätt, affärsrätt och arbetsrätt. Genom att ge fattiga människor rätt till sina tillgångar ger man dem även möjlighet att skapa intäkter. Vidare talade De Soto om vikten av konditionalitet och menade att Europa tillämpar två olika måttstockar då man ställer en typ av krav på EU:s medlemsstater, t.ex. genom det gemensamma regelverket (*acquis communautaire*), och en annan typ av krav på utvecklingsländerna. De Soto menade att samma måttstock ska gälla för alla.

I två motioner framhålls vikten av att *minska klyftan mellan kvinnors och mäns tillgång till mark, krediter och produktionsmedel*. Utskottet noterar att regeringen i skrivelsen framhåller stöd till utvecklingen av finansiella marknader som gynnar fattiga människor och kommer dessa till godo. Både genom biståndet och genom de internationella finansiella institutionerna avser regeringen att stödja utvecklingen av inhemska kapitalmarknader för finansiella tjänster, inklusive mikrokrediter och finansiell infrastruktur. Vidare stöder Sverige landsbygdsutveckling genom stöd till forskning och teknikutveckling, kunskap om marknadens sätt att fungera inklusive prisbildning, institutionella förändringar inklusive mark- och bruksrätter, infrastruktur och fungerande länkar till övriga ekonomin. Eftersom kvinnor i flertalet utvecklingsländer utgör en majoritet av arbetskraften inom det småskaliga jordbruket kan stöd till landsbygdsutveckling också innebära en investering i ökad jämställdhet mellan män och kvinnor.

Vad avser det svenska utvecklingssamarbetet under mandatperioden välkomnar utskottet regeringens avsikt att satsa på *kvinnors roll inom den ekonomiska utvecklingen*, t.ex. genom att öka stödet till kvinnors företagande och entreprenörskap samt att stärka kvinnors äganderätt. Därtill ska insatser prioriteras som stärker kvinnors utbildning och tillgång till krediter och till arbets-, varu- och finansmarknader, både på landsbygden och i städerna.

Utskottet instämmer i vad som betonas i en motion om vikten av *korrup-tionsbekämpning* och konstaterar att regeringen i skrivelsen avser att prioritera satsningar som syftar till att stärka det politiska och juridiska ramverket i utvecklingsländer och intensifiera kampen mot korruption.

Med anledning av ett motionsyrkande om hur regeringen avser att agera i frågan om *penningtvätt via skatteparadis* kan utskottet konstatera att Sverige är verksam i arbetsgruppen för penningtvätt, FATF (Financial Action Task Force on Money Laundering). FATF är världsledande standardsättare och utarbetar standarder för bekämpning av penningtvätt. Arbetsgruppen har antagit 40 rekommendationer, som reglerar bl.a. kundidentifiering, tillsyn och internationellt samarbete. Rekommendationerna är politiskt bindande, vilket innebär att respektive medlem är skyldig att genomföra rekommendationerna i nationell lagstiftning. Rekommendationerna utgör även standarden för regleringen på området i resten av världen. FATF utvärderar sina medlemmars reglering och ägnar sig åt att bevaka regleringen i övriga världen, bevaka trender och nya metoder inom penningtvätt och terrorismfinansiering samt att utarbeta motmedel mot denna typ av brottslighet.

Med vad som ovan anförts avstyrker utskottet motionerna 2007/08:U26 (v) yrkandena 2–4, 2007/08:U312 (fp), 2007/08:U28 (mp) yrkande 3, 2007/08:U344 (kd) yrkande 4 samt 2006/07:U264 (kd) yrkande 6.

Utvecklingssamarbete

Motionerna

I *kommittémotion 2007/08:U26 (v) yrkande 5* begär Vänsterpartiet att regeringen i sitt fortsatta arbete med PGU ska följa Monterreyöverenskommelsen och inte räkna skuldavskrivningar som utvecklingssamarbete samt i *yrkande 6* att regeringen inom ramen för det fortsatta arbetet med PGU bör ta initiativ till att driva frågan om illegitima skulder på internationell nivå. I *yrkande 7* anför Vänsterpartiet att regeringen i implementeringen av PGU bör inkludera frågan om att verka för att ett hållbart system för långivning på internationell nivå kommer till stånd. I *yrkande 8* framhåller Vänsterpartiet att regeringen i implementeringen av PGU ska driva att regelverket i OECD-DAC ska omprövas med målet att de paragrafer som tillåter urholkning genom användande av biståndsmedel för flykting- och studentmottagande i industriländerna samt skuldavskrivningar tas bort.

Vänsterpartiet begär i *yrkande 9* att regeringen i samband med halvtidsutvärdering av Parisagendan ska verka för att en betydligt större andel av det totala biståndet ska gå till fattigdomsbekämpning än vad som sker i dag. I *yrkande 10* anser Vänsterpartiet att regeringen i den fortsatta processen med att ta fram ett nytt röstsystem inom IMF ska stödja det förslag som förespråkas av G 24-gruppen, ett system med ”dubbel majoritet” som även tar hänsyn till antalet länder som stöder ett beslut. Vänsterpartiet

anför vidare i *yrkande 11* att regeringen inom ramen för arbetet med PGU ska presentera en mer ingående redogörelse för Sveriges agerande i IMF och Världsbanken och hur Sverige agerat för att stärka utvecklingsländernas inflytande i IMF och Världsbanken. Vänsterpartiet menar i motionen att IMF detaljstyr fattiga länders politik, i samband med bistånd och nya lån. Detta är oacceptabelt, anser partiet och framhåller i *yrkande 12* att regeringen i genomförandet av PGU ska understryka vikten av utvecklingsländernas demokratiska ägarskap över politiken samt att ekonomiska policyvillkor som kör över demokratiska processer i utvecklingsländerna bör upphöra. I *yrkande 13* kräver Vänsterpartiet att flyktningmottagande i Sverige inte ska räknas som bistånd utan i stället hänföras till utgiftsområde 8 Migration. Vidare anser Vänsterpartiet i *yrkande 15* att Sverige inom Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) och dess biståndskommitté (DAC) bör arbeta för att åtaganden enligt Kyotoprotokollet inte får räknas som utvecklingssamarbete. Vänsterpartiet understryker i *yrkande 17* att biståndspolitikerna måste hållas klart skilda från försvarets uppgifter och att svenskt bistånd därför inte ska användas till militära insatser. Vänsterpartiet anser att det är angeläget att få en sammanhållen helhetsbild av hur den sittande regeringens biståndspolitik har påverkat biståndets mål enligt PGU samt millennieutvecklingsmålen och menar i *yrkande 19* att det är avgörande att regeringen när man återkommer till riksdagen med en skrivelse om biståndets resultat omfattar en utvärdering av hela biståndsramen på 32 miljarder, inklusive avräkningar för skuldavskrivningar och flyktningmottagande.

I *kommittémotion 2007/08:U27 (s) yrkande 9* kräver Socialdemokraterna att regeringen återkommer med ett ordentligt ekonomiskt underlag när det gäller avräkningen för skuldavskrivning på biståndsanslaget. Partiet avvisar biståndsramen från 2008 på 500 miljarder då de anser att avräkningen är upplåst. Vidare kritiserar Socialdemokraterna i *yrkande 11* utfasningen av Rysslandsbiståndet. I *yrkande 12* anför Socialdemokraterna att den samlade skuldbördan i de fattigaste länderna måste bringas ned i betydligt snabbare takt. Det behövs, menar partiet, gemensamma internationella överenskommelser för att helt avskriva de fattigaste ländernas skulder. Utlåningen måste ske på ett ansvarsfullt och hållbart sätt och i detta kan inte ingå att ge lån till odemokratiska regimer eller projekt som inte är miljömässigt- eller socialt hållbara.

I den *enskilda motionen 2007/08:U28 (mp) yrkande 4* begär Miljöpartiet att regeringen i skrivelsen inkluderar på vilket sätt man bör arbeta för mer långtgående skuldavskrivningar som även beaktar skuldernas legitimitet. Miljöpartiet anför att regeringen bör tillkännage vilka åtgärder som ska vidtas för att skapa en mer hållbar skuldsituation, t.ex. genom att driva frågan inom internationella institutioner samt genomföra kriterier för exportkreditgivning. Vidare betonar Miljöpartiet vikten av utvecklingsländernas demo-

kratiska ägarskap över politiken och att detta bör beaktas av regeringen i arbetet med att ta fram verksamhets specifika och uppföljningsbara mål och resultatindikatorer för målområdet ekonomiskt utanförskap.

I den *enskilda motionen 2007/08:U25 (mp)* framhåller motionären i *yrkande 1* vikten av att vid arbetet med internationella biståndsinsatser lyfta fram handel med alkohol som en kraftigt utvecklingshämmande faktor. I *yrkande 3* betonar motionären vikten av att framhålla frågan om aggressiv marknadsföring av alkohol som en utvecklingshämmande faktor inom ramen för FN:s arbete med utvecklingsfrågor.

Utskottets överväganden

Frågan om *skuldavskrivningar och illegitima skulder* behandlas i ett antal motioner. Utskottet har valt att föra ett fördjupat resonemang om skuldavskrivningar och begreppet illegitim skuld i betänkande 2007/08:UU4 och berör därför i detta betänkande endast i korthet frågan.

Utskottet stöder regeringens uppfattning att utgångspunkten för skuldavskrivningar ska vara skuldållbarhet och en god reformpolitik. Samtidigt ska skuldavskrivningar riktas mot de fattigaste och mest skuldtyngda länderna. För att en skuldavskrivning ska innebära ett effektivt utnyttjande av medel för fattigdomsbekämpning är det viktigt att den baseras dels på en analys av skuldens hållbarhet, dels på att det aktuella landet för en politik som främjar tillväxt och fattigdomsbekämpning. Att skriva av skulder på andra grunder, såsom illegitimitet eller improduktivitet, kan enligt utskottet inte ses som en framkomlig väg.

Vad gäller motioner om att *skuldavskrivningar inte ska räknas som utvecklingsarbete* har utskottet i betänkande 2007/08:UU2 konstaterat att det inte bara i Sverige utan även på det internationella planet pågår en debatt om de definitioner av utvecklingsstöd som enhälligt har beslutats av DAC-medlemmarna. Vissa anser att definitionerna i DAC:s statistiska rapporteringsregler borde ändras för att ge utrymme för mer ”verkligt stöd”, andra att skuldåttnader ska räknas som extra stöd utöver ODA. Något beslut av det sistnämnda slaget fattades dock inte av den internationella konferensen om finansiering för utveckling i Monterrey 2002. Detta klargörs också av OECD/DAC i 2006 Development Co-operation Report (publicerad 2007).

Vidare fastslog utskottet i betänkande 2007/08:UU2 att de beräknade avräkningarna i budgetpropositionen för 2008 står i överensstämmelse med OECD/DAC:s statistiska regler för vad som avses med bistånd (ODA). Enligt dessa klassas skuldavskrivningar som bistånd liksom vissa andra utgifter, exempelvis vissa utgifter för asylsökande och för respektive fredsskapande och säkerhet. Utgifter och skuldavskrivningar som avser bl.a. militär utrustning och verksamhet och transfereringar till privata personer klassas däremot inte som bistånd. Utskottet ställde sig i betänkandet bakom regeringens bedömning i fråga om avräkningar från biståndsramen

för 2008. För ett utförligt resonemang kring internationella överenskommelser om vad som avses med bistånd hänvisar utskottet till betänkande 2007/08:UU2.

Utskottet konstaterar att regeringen avser att i en *särskild årlig skrivelse* till riksdagen redogöra för resultaten inom utvecklingssamarbetet. Utskottet ser positivt på regeringens ambition att förbättra resultatredovisningen, konstaterar att ett arbete pågår inom Regeringskansliet vad avser utformningen av skrivelsen och kommer i anslutning till behandlingen av skrivelsen att ta ställning till skrivelsens innehåll.

Utskottet noterar att regeringen i skrivelsens resultatredovisningsavsnitt framhåller att Sverige har varit drivande i arbetet med att främja *ansvarsfull upp- och utlåning inom OECD, IMF och Världsbanken* och stöder den kapacitetsuppbyggnad inom skuldhanteringen i låntagarländer som bedrivs av IMF, Världsbanken och andra. Sverige har i Parisklubben skrivit av sin andel av de bilaterala fordringarna på Kamerun och Malawi samt bidragit till finansieringen av multilaterala avskrivningar för dessa länder genom ”HIPC Trust Fund” (Heavily Indebted Poor Countries). Sida har genom stöd till Council for the Development of Social Science Research in Africa (CODESRIA) bidragit till att formulera en afrikansk position när det gäller skuldlättnaderna som presenterades av den afrikanska kommissionen till det årliga AU-EU-konsultativa mötet.

En ingående *redogörelse för Sveriges agerande i IMF och Världsbanken* efterfrågades i en motion. Utskottet tillkännagav i betänkande 2003/04:UU3 Sveriges politik för global utveckling att regeringen med regelbundna intervaller i en skrivelse bör redovisa de svenska prioriteringarna för riksdagen vad avser Världsbanken, IMF och de regionala utvecklingsbankerna. Regeringen uttryckte sin avsikt i skrivelse 2004/05:54 att regelbundet återkomma till riksdagen i särskilda skrivelser och redogöra för verksamheten i institutionerna. Utskottet kan konstatera att ett regelbundet samråd med riksdagen äger rum inför IMF:s och Världsbankens vår- och årsmöten genom att finansministern och biståndsministern informerar finans- och utrikesutskotten. Inför Världsbanken och IMF:s vårmöten ägde en föredragning rum den 3 april 2008. Utskottet uppmärksammar att finansministern i svar på en skriftlig fråga (2007/08:627) uppger att regeringen under mandatperioden avser att återkomma till riksdagen med en uppdaterad redogörelse om utvecklingen i de internationella finansiella institutionerna.

Vad gäller en motion om regeringens agerande i processen med att ta fram *nya beräkningsgrunder för röststyrkan samt förbättrade möjligheter till inflytande i IMF* kan utskottet konstatera att en överenskommelse om en reformering av IMF:s styrning nåddes vid IMF och Världsbankens vårmöten den 12–13 april 2008. Sverige drev bl.a. frågan om en tredubbling av basrösterna, dvs. den del av rösterna som fördelas lika till alla länder oavsett ekonomisk storlek. Förslaget blev en del i den överenskommelse som

träffades, vilket utskottet välkomnar. Vidare ser utskottet det som positivt att personalresurserna för de fattigaste länderna i IMF förstärktes genom uppgörelsen.

I en motion framförs *kritik mot Världsbanken angående detaljstyrning* av länders politik i samband med bistånd och lån. I likhet med motionen vill utskottet betona vikten av utvecklingsländernas demokratiska ägarskap över politiken – Världsbankens råd och villkor måste anpassas till det enskilda landets specifika situation och utformas i samarbete med länderna själva. Utskottet framhåller samtidigt att rätt utformade spelar krav på en ansvarsfull ekonomisk politik en viktig roll vid långivning och bistånd. Villkoren ska säkerställa att utlånade medel och bistånd används till att minska fattigdomen och stödja mottagarländernas reformarbete.

Utskottet konstaterar att Sverige ställt sig bakom de sunda genomförandeprinciper (*good practice principles*) som Världsbanken antagit gällande villkor (konditionalitet) i utlåning och gåvobistånd. Regeringen stöder därmed att antalet villkor hålls ned och harmoniseras mellan givare. Villkoren ska utgå från ländernas egna fattigdomsstrategier eller utvecklingsplaner. Som medlem av den nordisk-baltiska valkretsen påtalade Sverige i styrelsen i slutet av förra året påtalat vikten av att banken arbetar vidare med frågan om mottagarländernas ägarskap och öppenhet. Banken bör säkerställa att man alltid genomför konsultationer med samtliga intressenter, såväl berörda myndigheter, parlament som enskilda organisationer, i samband med förhandlingar om nya program. Dessutom framhölls att banken bör undvika att villkora program som syftar till reformer mot vilka det finns en stark inhemsk opposition.

I motioner behandlas *hållbar långivning och genomförandet av kriterier för exportkreditgivning*. En överenskommelse slöts inom OECD i januari 2008 om hållbar långivning till de mest skuldtyngda länderna. Dessa riktlinjer kommer att följas av Exportkreditnämnden (EKN). EKN arbetar sedan länge aktivt med antikorrupsionsfrågor. Detta arbete har intensifierats efter det att OECD:s regler mot korruption trädde i kraft i början av 2007. I juli 2007 beslutade OECD om stärkta riktlinjer för miljöhänsyn och social hänsyn vid garantigivning. Sverige var pådrivande i förhandlingarna och EKN följer riktlinjerna i sin verksamhet. Utskottet välkomnar att det i arbetet för ökad projektexport ställs höga krav på att projekten ska bli miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbara och att svensk kompetens kan bidra till detta. Företagens respekt för socialt ansvar tillmäts allt större vikt vid internationella upphandlingar. Vidare framhåller regeringen i skrivelsen att handelspolitiken, exportfrämjandet och näringspolitiken behöver samordnas bättre inom ramen för politiken för global utveckling. En närmare samverkan mellan olika aktörer (däribland Sida, Exportrådet, Swedfund, Kommerskollegium, Svensk Exportkredit, Exportkreditnämnden, Invest in Sweden Agency, svenska företag och företagsorganisationer)

och mellan olika politikområden kan bidra till tillväxt och utveckling i utvecklingsländerna. Hänsyn måste tas till ett utvecklingsperspektiv i utformning och genomförande av handels- och näringspolitiken.

Vad avser Parisagendan kan utskottet inledningsvis konstatera, vilket även gjorts i betänkande 2007/08:UU2, att *Parisdeklarationen om biståndseffektivitet från 2005* har stor betydelse för det svenska utvecklingssamarbetet. Genomförandet av deklARATIONEN handlar bl.a. om att begränsa varje givares insatser till färre sektorer och färre samarbetsländer. Utskottet värdesätter den samsyn som råder kring vikten av att genomföra effektivisering och samordning i Parisdeklarationens anda och anser att koncentrationen av biståndet bidrar till Sveriges uppfyllande av målsättningarna i deklARATIONEN. OECD/DAC förespråkade i sin senaste granskning av Sveriges utvecklingssamarbete en koncentration av de svenska biståndsinsatserna. I kommitténs rekommendationer i rapporten DAC Peer Review Sweden (publicerad hösten 2005) uppmanades Sverige till ”fortsatt arbete mot en mer strategiskt selektiv koncentration av länder och sektorer, i överensstämmelse med Sveriges politik för global utveckling”.

Utskottet noterar att i september 2008 äger ett högnivåmöte rum i Accra (Ghana) som får stor betydelse för det fortsatta arbetet med Parisdeklarationen. Detta möte kommer att fokusera på de genomförandeområden som visat sig kräva särskilda ansträngningar, sedan Parisdeklarationen antogs 2005. Sverige arbetar för att Accra-mötet ska medföra ett så konkret utfall som möjligt, i form av en handlingsplan med fokus på de hinder som identifierats för att det internationella givarsamfundet och samarbetsländerna ska lyckas uppfylla sina åtaganden enligt Parisdeklarationen. Utskottet understryker vikten av detta möte för att nå målsättningarna i Parisdeklarationen. Enligt vad utskottet erfar kommer Sverige att delta aktivt såväl inför som under mötet, vilket välkomnas av utskottet. Sverige avser att särskilt driva frågor om sektorsstöd som ett sätt att öka biståndseffektiviteten, nationellt ägarskap i samarbetsländerna, sviktande stater samt samordning och dialog med det civila samhället.

Utskottet har vid återkommande tillfällen framhållit att EU och dess medlemsstater liksom det internationella samfundet i övrigt måste uppfylla sina redan gjorda åtaganden om biståndsökningar. Enligt OECD Development Co-operation Report 2007 uppnådde under 2006 endast fem länder – Danmark, Luxemburg, Nederländerna, Norge och Sverige – FN:s biståndsmål om 0,7 % av BNI. Här kan erinras om att EU förbundit sig att 2010 samlat anslå 0,56 % av sin BNI till bistånd och att öka detta ytterligare till 2015 då det ska uppgå till 0,7 % (0,33 % för de nya medlemsländerna).

Vad gäller motionsvis framförd kritik mot *utfasningen av biståndet till Ryssland* har utskottet i tidigare betänkande 2007/08:UU2 erinrat om att nedtrappningen aviserats såväl i 2007 års budgetproposition som i 2007 års vårproposition och att det då inte väcktes några motionsförslag i frågan. Regeringen skrev i 2007 års budgetproposition: ”Till följd av den

gynnsamma ekonomiska utvecklingen i Ryssland minskar det svenska utvecklingssamarbetet med landet och en gradvis övergång sker till ett grannlandssamarbete grundat på ömsesidiga intressen. Inom en totalt sett minskande ram kommer insatser som främjar utvecklingen av det civila samhället i Ryssland och insatser för återuppbyggnad och försoning i norra Kaukasien inklusive Tjetjenien vara en ökande del av samarbetet. Insatser för Östersjöns miljö kommer att vara prioriterade.”

Av den citerade texten framgår att Sverige även fortsättningsvis kommer att bedriva samarbete med Ryssland på några prioriterade områden. När det gäller mänskliga rättigheter har människorättsorganisationer och särskilt sådana som rapporterar kring situationen i Tjetjenien allt svårare att verka i Ryssland. Det ligger i Sveriges intresse att stödja sådana organisationer, inte minst med tanke på vikten av demokrati och mänskliga rättigheter i vårt närområde. Utskottet konstaterade i betänkande 2007/08:UU2 att delar av de fortsatta samarbetsområdena inte avser bistånd enligt OECD/DAC:s definition, och att medel för dessa i budgetförslaget har förts till direkt berörda utgiftsområden.

Utskottet konstaterar, i likhet med vad som framhålls i en motion samt vad som framkom vid den offentliga utfrågningen, att *alkohol kan vara en utvecklingshämmande faktor* och att alkohol och andra drogers negativa återverkningar återfinns i samtliga av de fokusområden som redovisas i skrivelsen. Utskottet önskar särskilt framhålla alkohol och andra drogers koppling till förtryck (särskilt sexuell och reproduktiv hälsa och sexuella och reproduktiva rättigheter), konflikter och sviktande situationer samt smittsamma sjukdomar och andra hälsohot. Utskottet noterar att Sverige fortsätter att verka för ett ökat internationellt samarbete för att begränsa alkoholens skadeverkningar. Sverige verkar bl.a. inom ramen för WHO med att få till stånd en global alkoholstrategi för att stödja medlemsländerna i att minska den alkoholrelaterade sjukdomsbördan och den ekonomiska och sociala problematik som orsakas av en skadlig alkoholkonsumtion.

Utskottet kan konstatera att alkohol och andra droger är ett globalt problem med en komplex problembild. Flera verktyg måste användas samtidigt för att motverka dess skadeverkningar. Utskottet förutsätter att regeringen fortsätter att beakta dessa aspekter i arbetet med genomförande av politiken för global utveckling.

Med vad som ovan anförts avstyrker utskottet motionerna 2007/08:U26 (v) yrkandena 5 – 13, 15, 17 och 19, 2007/08:U27 (s) yrkandena 9 och 11 – 12, 2007/08:U28 (mp) yrkande 4 samt 2007/08:U25 (mp) yrkandena 1 och 3.

Handelsavtal

Motionerna

I den *enskilda motionen 2007/08:U28 (mp) yrkande 5* betonar motionärerna vikten av en rättvis handelspolitik. Motionärerna anser att Sverige inte bör driva krav på breda EPA-avtal som omfattar investeringsavtal eller avtal om offentlig upphandling och inte inkludera nya områden i handelsavtal. Vidare menar motionärerna att Sverige bör stödja fattiga länders krav på olika skyddsmekanismer för import av jordbruksprodukter och att regeringen i en operationalisering av målet om att öka exporten av jordbruksprodukter från utvecklingsländerna, bör säkerställa att verksamheten alltid ska syfta till att stödja produktion och export som är socialt och ekologiskt hållbar. Konsekvensanalyser måste alltid göras, anser motionärerna.

I *partimotion 2007/08:U201 (mp) yrkande 1* framhåller Miljöpartiet att regeringen bör verka för en internationell handel på rättvisa villkor som främjar en verkligt hållbar global utveckling. I *yrkande 2* anför Miljöpartiet att Sverige i Dohaförhandlingarna bör ta hänsyn till de fattigare ländernas villkor. I *yrkande 5* framhåller Miljöpartiet vikten av en stark hemmamarknad och regional integrering för fattiga länder och anför att Sverige inom EU bör verka för en generösare hållning i pågående förhandlingar vad avser EU:s bilaterala avtal. I *yrkande 6* kräver Miljöpartiet att EU borde medge möjligheten att förlänga EPA-förhandlingarna efter den 1 januari 2008 och att EU bör sluta insistera på likvärdiga motprestationer vad gäller marknadstillträde för varor och tjänster, liksom att nya frågor om offentlig upphandling, konkurrensregler och investeringsregler ska inkluderas i avtalen. Miljöpartiet menar vidare att EU inte bör ställa högre krav kring patent och annan immaterialrätt än vad man kommit överens om i WTO:s motsvarande avtal (TRIPS) och att EU måste deklarera att man inte avbryter biståndsinsatser om tidsfristen den 31 december 2007 inte kan hållas. Miljöpartiet resonerar i *yrkande 7* kring avtalsförhandlingarna med Aseanländerna (Association of Southeast Asian Nations), Sydkorea och Indien samt med Andinska gemenskapen och framhåller att EU måste inse sitt ansvar som ekonomisk stormakt i förhållande till dessa länder och inte snävt driva frågor för att gynna sin egen ekonomiska tillväxt.

I *kommittémotion 2007/08:U225 (v) yrkande 1* anför Vänsterpartiet att Sverige inom EU bör verka för att EU garanterar att EU:s tullar gentemot AVS-länderna inte höjs den 1 januari 2008. I *yrkande 2* begär Vänsterpartiet att Sverige bör verka för att EU undersöker alternativ till EPA-avtalen som utgår från ett fattigdomsbekämpnings- och rättighetsperspektiv i stället för att enbart fokusera på frihandel. I *yrkande 3* framhåller Vänsterpartiet att Sverige inom EU också tydligt bör klargöra att EU-kommissionen inte får använda bistånd som en bricka i förhandlingsspelet med AVS-länderna. Vidare anför Vänsterpartiet i *yrkande 4* att Sverige bör verka för att EU-kommissionen får i uppdrag att snarast förbereda interimslösningar som

ger exportörerna inom AVS-länderna tillträde till EU-marknaden tills EPA-förhandlingarna är slutförda. I *yrkande 5* kräver Vänsterpartiet att Sverige bör verka för att EU respekterar AVS-ländernas önskan att Singaporereglererna inte tas upp i förhandlingarna. Vänsterpartiet framhåller i *yrkande 6* att EPA-avtalen bör innehålla tydliga bestämmelser om mekanismer för gemensam uppföljning och utvärdering av avtalen. I *yrkande 7* anför Vänsterpartiet att Sverige inom EU bör verka för att EU-kommissionen i förhandlingarna om AVS-avtalen i större utsträckning lyssnar på de afrikanska staternas synpunkter.

I den *enskilda motionen 2007/08:U329 (kd) yrkande 1* framhåller motionären att Sverige ska verka för att EU inte ingår några handelsavtal utan att först ha genomfört oberoende hållbarhets- och utvecklingsanalyser (sustainability impact assessments) som tydliggör effekterna för fattiga människor. I *yrkande 2* begär motionären att Sverige i offentliga underlag ska redogöra för hur rättighets- och fattigdomsperspektiven från PGU genomsyrar Sveriges handelspolitiska analys och offentliga handelspolitiska ställningstaganden. Vidare anför motionären i *yrkande 3* att Sverige ska verka för att EU inte använder bistånd som påtryckningsmedel i handelsförhandlingar. I *yrkande 4* anför motionären att Sverige ska verka för att de handelsavtal som EU ingår ska syfta till att fattiga ges förutsättningar att skapa en rättvis och hållbar utveckling. Motionären begär i *yrkande 5* att Sverige ska verka för att de handelsavtal som EU ingår ska innehålla tydliga bestämmelser om mekanismer för gemensam uppföljning och utvärdering av avtalen utifrån objektiva utvecklingskriterier.

I den *enskilda motionen 2007/08:U336 (fp) yrkande 1* understryker motionären vikten av att det blir en framgång i fortsatta WTO-förhandlingar för att säkerställa de fattigaste ländernas marknadstillträde.

I *kommittémotion 2007/08:U357(s) yrkande 4* kräver Socialdemokraterna att orättvisa handelshinder måste bort och att Sverige inom EU ska arbeta för att EU tar bort alla handelshinder för Afrika, Karibien och Sydamerika samt att Sverige ska vara det land inom EU som hårdast driver frågan om ett avskaffande av EU:s jordbrukssubventioner. Vidare vill Socialdemokraterna att EU inrättar en ombudsman till stöd för utvecklingsländer som vill exportera till EU. För att stärka utvecklingsländernas förhandlingskapacitet i världshandelssystemet anser Socialdemokraterna i *yrkande 5* att biståndet till utvecklingsländerna ska öka. I *yrkande 8* framhåller Socialdemokraterna vikten av att fortsätta verka i olika forum för att stärka den sociala dimensionen i handelspolitiken och för att företagens sociala och miljömässiga ansvar ska vara utvecklingsfrämjande och inriktat på fattigdomsbekämpning. Socialdemokraterna anför även i *yrkande 12* att incitament bör skapas för företag att arbeta på ett sätt som gör att klyftor mellan länder och människor kan minska. Enligt Socialdemokraterna har kooperativa företag särskilda möjligheter att förena lönsamhet med socialt ansvarstagande.

För att få företag att ta globalt ansvar måste internationellt skärpt lagstiftning och bindande regler införas, anser partiet. Transnationell beskattning av företag kan också övervägas.

I den *enskilda motionen 2007/08:U25 (mp) yrkande 2* betonar motionären vikten av att lyfta fram frågan om aggressiv marknadsföring av alkohol som en utvecklingshämmande faktor inom ramen för EU:s arbete med WTO och det multilaterala regelverket för tjänstehandel – GATS (General Agreement on Trade in Services) samt vid alla andra tillfällen när handelsregler diskuteras och förhandlas.

I den *enskilda motionen 2007/08:U318 (kd)* framhåller motionärerna i *yrkande 3* Fairtrade-rörelsens betydelse för småproducenter i utvecklingsländer och anser att regeringen bör utreda om Rättvis Handel ska få en större plats i svenskt internationellt utvecklingssamarbete för att öka verkningssgraden av våra svenska satsningar i utvecklingsländer.

Motionärerna i den *enskilda motionen 2007/08:N354 (fp) yrkande 1* betonar vikten av statlig uppmuntran av olika ideella organisationer som främjar demokrati och rättvisa.

Utskottets överväganden

Som utskottet tidigare har konstaterat är den övergripande målsättningen för politiken för global utveckling att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling. Denna målsättning gäller såväl handelspolitiken som alla andra politikområden som inom ramen för egna områdesspecifika mål kan bidra till att stärka det svenska bidraget till en rättvis och hållbar global utveckling.

Handelspolitiken bör utformas så att den stärker utvecklingsländernas förmåga att i högre grad integreras i världsekonomin och därmed dra nytta av en ökande handel. I enlighet med motioner betonar utskottet vikten av att det blir en framgång i de *fortsatta förhandlingarna inom Doharundan* och att de fattigaste ländernas marknadstillträde säkerställs.

Flera motionsyrkanden berör på ett övergripande plan *PGU:s roll i utvecklingen av handelsrelationer med fattiga länder*. Till exempel förespråkas att Sverige ska verka för att EU inte ingår några handelsavtal utan att först ha genomfört oberoende hållbarhets- och utvecklingsanalyser (sustainability impact assessments) som tydliggör effekterna för fattiga människor, att Sverige i offentliga underlag ska redogöra för hur rättighets- och fattigdomsperspektiven från PGU genomsyrar Sveriges handelspolitiska analys och offentliga handelspolitiska ställningstaganden, att Sverige ska verka för att EU inte använder bistånd som påtryckningsmedel i handelsförhandlingar, att de handelsavtal som EU ingår ska syfta till att fattiga ges förutsättningar att skapa en rättvis och hållbar utveckling samt att Sverige ska verka för att de handelsavtal som EU ingår ska innehålla tydliga bestäm-

melser om mekanismer för gemensam uppföljning och utvärdering av avtalen utifrån objektiva utvecklingskriterier. Utskottet förutsätter att regeringen, i det fortsatta arbetet, beaktar dessa aspekter.

De ekonomiska partnerskapsavtalen (EPA) behandlas i flera motioner. De ekonomiska partnerskapsavtalen mellan EU och sex regioner i Afrika, Karibien och Stillahavsområdena (AVS-länderna) ska ersätta handelskapitlen i Cotonouavtalet. Arrangemanget med tullfrihet i Cotonouavtalet där EU ensidigt underlättade AVS-ländernas marknadstillträde till EU har av WTO bedömts vara diskriminerande och EU fick en tidsfrist att senast den 31 december 2007 övergå till ett system i överensstämmelse med WTO:s regelverk.

Utskottet betonar vikten av att EPA-processen ska utmyнна i utvecklingsvänliga handelsavtal och att avtalens innehåll ska spegla detta. De ska förbättra möjligheterna för AVS-länderna att delta i och dra nytta av internationell handel, stimulera ländernas integration sinsemellan respektive integration i världshandeln och främja deras möjligheter att attrahera inhemskt och utländskt investeringskapital. Grundtanken är att handel och handelssystemets funktionssätt kan ge viktiga bidrag till stabil ekonomisk tillväxt och bekämpande av fattigdom. Sverige har under förhandlingsprocessen varit pådrivande för att få till stånd avtal som å ena sidan ger AVS-länderna fullt marknadstillträde till EU och å andra sidan ger nödvändig flexibilitet till AVS-länderna utan att därmed göra avkall på internationella åtaganden.

Utskottet vill, i likhet med en motion, framhålla vikten av att EPA-avtalen bygger på ett *tydligt ägarskap och utvecklingsstrategier formulerade av AVS-länderna själva* och förutsätter att regeringen fortsätter att betona dessa aspekter.

Utskottet noterar att handelsministern den 3 april 2008 inbjöd de Stockholmsbaserade afrikanska ambassadörerna för att diskutera de fortsatta EPA-förhandlingarna.

Utskottet kan konstatera att några av de motionsyrkanden som återgivits ovan inte längre är aktuella då de berör frågor som var kopplade till *EPA-förhandlingarnas tidsfrist* satt till den 31 december 2007. Förhandlingarna under 2007 var starkt försenade. Flera EPA-regioner hade svårigheter att avsluta förhandlingarna inom den gällande förhandlingsperioden. För att undvika en försämrad tullsituation efter årsskiftet presenterade kommissionen under hösten 2007 ett förslag till interimsavtal omfattande varuhandel.

Förslaget innebär en tvåstegsansats i förhandlingarna om regionala frihandelsavtal med AVS-länderna. Denna lösning innebär i korthet att man i första ledet slutit avtal om marknadstillträde för varor. För övriga avtalsfrågor har förhandlingarna fortsatt efter årsskiftet. Ansträngningarna att sluta

dessa interimsavtal har framför allt fokuserats på de länder som inte klassificeras som ”minst utvecklade länder” eftersom dessa skulle drabbas hårdast av att förlora handelspreferenserna i Cotonouavtalet.

Följande grupper och länder i AVS-kretsen har slutit avtal om varuhandel med EU och omfattas av interimsavtalen:

- Delar av frihandelsområdet SADC (Botswana, Lesotho, Namibia, Moçambique och Swaziland)
- East African Community (Burundi, Kenya, Rwanda, Tanzania och Uganda)
- Enskilda länder i Afrika: Elfenbenskusten, Ghana, Kamerun, Komorerna, Madagaskar, Mauritius, Seychellerna och Zimbabwe
- Enskilda länder i Stillaohavsregionen: Fiji och Papua Nya Guinea

Ytterligare AVS-länder kan ansluta sig till interimsavtalet.

Vad gäller Nigeria, Gabon och Kongo-Brazzaville, som i dag inte har slutit interimsavtal kan utskottet konstatera att samtliga dessa länder är exportörer av olja, en exportprodukt som är tullfri vid import till EU. De tre länderna räknas som mer utvecklade och kommer att omfattas av EG:s allmänna preferenssystem, GSP. Standardsystemet för GSP kommer att gälla, vilket innebär tullhöjningar för vissa produkter vid import till EU. Utskottet beklagar dessa tullhöjningar. Enligt vad utskottet erfar avser dessa länder att inte ingå interimsavtal utan i stället fortsätta de regionala förhandlingarna. Nigeria har tillsatt en utredning om vilka fördelar och nackdelar ett EPA-avtal skulle medföra.

Med länderna i Västindien, den s.k. Cariforum-gruppen, har EU i december 2007 undertecknat ett fullödigt, slutgiltigt ekonomiskt partnerskapsavtal som omfattar både varuhandel, tjänster, investeringar och andra handelsrelaterade områden. Avtalet hann inte formellt träda i kraft till den 1 januari 2008, varför även dessa länder för närvarande omfattas av interimsavtalet.

De minst utvecklade länderna omfattas av EG:s särskilda system med ensidiga preferenser. EU:s handelspreferenser för de minst utvecklade länderna (MUL) innebär tull- och kvotfrihet för alla varor, förutom vapen och ammunition, med ursprung i världens 50 minst utvecklade länder. Systemet benämns Everything But Arms, EBA. För ris och socker sker nedtrappningen av tullen och ökningen av de tullfria kvoterna i steg för att 2009 slutligen uppnå tull- och kvotfrihet för all import av dessa produkter med ursprung i de minst utvecklade länderna. EBA-systemet är inte tidsbegränsat. Av de 50 MUL-länderna är 34 belägna i Afrika söder om Sahara. 60 % av befolkningen i Afrika söder om Sahara bor i dessa länder. EBA är därmed den viktigaste handelspolitiska regimen mellan EU och Afrika söder om Sahara.

Förhandlingar har under 2008 fortsatt för att interimsavtalen ska kunna ersättas av regionala ekonomiska partnerskapsavtal. Avtalen inkluderar därför så kallade "rendez-vous-klausuler" som anger färdriktningen för de fortsatta förhandlingarna. Bland de utestående frågorna återfinns bland annat tjänstehandel, investeringar, offentlig upphandling och konkurrens. I vissa av avtalen har man heller inte avslutat förhandlingarna om förbättrade ursprungsregler och om det utvecklingssamarbete som ska kopplas till avtalen.

Vad gäller avtalens innehåll framhålls i motionsförslag att Sverige bör verka för att EU inte tar upp *områdena investeringar, offentlig upphandling, konkurrenspolitik och handelsprocedurer* i förhandlingarna. Utskottet konstaterar att handelsministern redovisade regeringens hållning i ett interpellationssvar nyligen (2007/08:292) där ministern betonade att breda avtal ger nya möjligheter till utveckling och att regeringen avser att fortsätta förhandlingsprocessen för att nå breda, utvecklingsvänliga ekonomiska partnerskapsavtal. Vidare framhöll handelsministern att partnerskapsavtalen inte bör begränsas till varuhandel utan även omfatta tjänster, handelsprocedurer samt regelverk för investeringar och konkurrens – centrala områden för att till fullo skapa ekonomisk dynamik. En grund för den breda agendan finns i Cotonouavtalet och är således överenskommen mellan EU och AVS.

Vad avser motioner om *handelsrelaterat bistånd* kan utskottet konstatera att EU har åtagit sig att stödja AVS-länderna i processen med att genomföra EPA-avtalen och beslutat om en ökning av EU:s handelsrelaterade bistånd. Utskottet noterar att kommissionär Michel, ansvarig för utvecklingsfrågor och humanitärt bistånd, vid rådet för allmänna frågor och externa relationer (GAERC) i februari 2008 framhöll vikten av att EU lever upp till sina åtaganden inom *Aid for Trade*¹. Kommissionären meddelade att man under andra halvåret 2008 avsåg att anordna stödkonferenser för de olika regionerna. Utskottet önskar understryka vikten av att såväl EU som Sverige stöttar AVS-länderna med handelsrelaterat bistånd, t.ex. genom stöd till förhandlingar, förenkling av tullprocedurer, att stärka länders förmåga att leva upp till internationella standarder och föreskrifter och förbättrad infrastruktur såsom tillgång till hamnar och utveckling av produktionskapacitet. AVS-länderna behöver öka sin kapacitet för att kunna tillvarata de nya möjligheter som avtalet ger samt att göra förändringar och anpassningar till de breda handelsrelaterade områden som är tänkta att ingå i de slutliga avtalen. Mot denna bakgrund välkomnar utskottet att regeringen avser att fortsätta höja ambitionerna såväl effektivitets- som resursmässigt i fråga om det handelsrelaterade biståndet genom att verka för att förstärka EU:s handelsbistånd samt säkerställa att EU lever upp till ingångna åtaganden om ökade volymer till 2010. Utskottet noterar att regeringen i skrivelsens resultatredovisning framhåller att det svenska

¹ *Aid for trade* är ett initiativ som syftar till ett helhetsgrepp på handelsrelaterat bistånd.

handelsrelaterade utvecklingssamarbetet har prioriterats under 2006 och 2007 och en ökad andel av det svenska biståndet har använts till handelsrelaterade biståndsinsatser. Dessa syftar bl.a. till att stärka utvecklingsländernas möjligheter att delta i utformningen av internationell handelspolitik och handelsregler, stärka företagsklimatet, stärka handelsrelaterad infrastruktur samt att främja tillgången till finansiering. Svenska expertmyndigheter, bl.a. Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll² (SWEDAC) och Kommerskollegium ordnar i samarbete med Sida internationella handelskurser för utvecklingsländer.

Utskottet har tagit del av en jämförande analys av interimsavtalen. Studien, *The new EPA:s – comparative analysis of their content and the challenges for 2008* (Overseas Development Institute, Storbritannien, i samarbete med European Centre for Development Policy Management, Nederländerna, www.ecdpm.org/pmr14), visar på en betydande variationsbredd i de olika interimis-EPA-avtalen (sex avtal, varav fyra för afrikanska länder) liksom i de villkor som gäller för enskilda länder. Detta tyder enligt utskottets uppfattning på att förhandlingarna hade gett ett icke oväsentligt handlingsutrymme för olika typer av regionalt eller nationellt hänsynstagande. Samtidigt finns det enligt den nämnda studien farhågor för att spännvidden i interimisavtalen leder till att nya hinder för inomregional handel uppstår.

Utskottet betonar vikten av *jordbruket som ett instrument för fattigdomsbekämpning och utveckling* och välkomnar att regeringen i skrivelsen framhåller betydelsen av en ökad export av jordbruksprodukter till OECD-länderna samt ökade möjligheter för utvecklingsländerna att handla med varandra. För att bidra till målet avser regeringen bl.a. att verka för att den pågående *översynen av EU:s jordbrukspolitik och budget* leder till en fortsatt reformering av EU:s gemensamma jordbrukspolitik i en marknadsorienterad riktning.

Utskottet vill samtidigt markera vikten av att Sverige aktivt verkar för att landsbygds- och jordbruksutveckling prioriteras i arbetet för fattigdomsbekämpning. Syftet måste vara att stimulera en ökad produktion, hållbar livsmedelsförsörjning och hållbar ekonomisk utveckling i samarbetsländerna.

Utskottet understryker vikten av att *EU:s jordbrukspolitik reformeras* och att regeringen arbetat aktivt för att så ska ske. Utskottet vill i sammanhanget betona att särskild flexibilitet bör ges till AVS-länderna vad gäller utformningen av jordbrukspolitiken, såsom möjligheter att vidta mindre tullsänkningar och ha längre övergångsperioder för att kunna anpassa produktionen vid handelsliberaliseringar. Detta är särskilt relevant så länge industrialiserade länder fortsätter att subventionera jordbruksproduktion och jordbruksexport.

² Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll är ett nationellt ackrediteringsorgan och ansvarar för kontrollfrågor enligt lagen om teknisk kontroll.

Med anledning av motionsförslag om att stärka den sociala dimensionen i handelspolitiken och *företagens sociala och miljömässiga ansvar* välkomnar utskottet att regeringen i skrivelsen framhåller att Sverige genom en löpande dialog med företrädare för våra samarbetsländers regeringar, deras näringsliv och civila samhälle, ska bidra till ökad kunskap om och efterlevnad av universella uppförandekoder och andra instrument såsom FN:s Global Compact och OECD:s riktlinjer för multinationella företag. Utskottet vill understryka vikten av en sådan dialog men betonar samtidigt att arbetet med företags sociala och miljömässiga ansvar inte får användas som ett protektionistiskt instrument. Tvärtom ska detta ses som ett led i en frihandelspolitik. Utskottet välkomnar att regeringen vill att Sverige ska spela en aktiv roll i den internationella policyutvecklingen kring Corporate Social Responsibility (CSR) och delar regeringens syn på CSR som ett komplementärt verktyg till en öppen handelspolitik. Sveriges medverkan i FN:s Global Compact är ett av flera bra exempel på detta.

I fråga om *patent och annan immaterialrätt* kan utskottet konstatera att motionärens yrkande motsvaras av regeringens generella linje i förhandlingarna. Sverige verkar för att högre krav *inte* bör ställas i EPA-förhandlingarna vad gäller patent och immaterialrätt än vad som återfinns i WTO:s motsvarande avtal (TRIPS). Finns det däremot ett gemensamt önskemål från båda parter om mer långtgående överenskommelser är detta naturligtvis en möjlighet.

Med anledning av en motion om *EU:s agerande i avtalsförhandlingarna med Aseanländerna (Association of Southeast Asian Nations), Sydkorea och Indien, samt med Andinska gemenskapen* kan utskottet konstatera att Sverige har verkat för inledandet av EU:s förhandlingar om bilaterala och regionala frihandelsavtal med Indien, Asean, Centralamerika och Andinska gemenskapen med målet att förhandlingarna kommer att öka ländernas eller regionernas marknadstillträde till EU.

Utskottet delar uppfattningen i en motion om att det är viktigt att underlätta utvecklingsländernas export till EU men har, i likhet med vad utskottet anför i betänkande 2007/08:UU4, svårt att se vilka fördelar som skulle kunna vinnas med en *ombudsman inom EU för att stödja utvecklingsländernas export dit*. Detta utvecklas inte heller närmare i motionen. Utskottet vill för sin del framhålla en funktion av det slag som Open Trade Gate Sweden (OTGS) representerar. Huvuduppgiften för OTGS, Kommerskollegiums kontaktpunkt för exportörer i utvecklingsländer, är att erbjuda exportörer i utvecklingsländer gratis information om vilka handelsregler och krav som gäller för att exportera till den svenska och europeiska marknaden. Där kan den enskilda exportören få svar på sina praktiska, konkreta frågor om handelsregler. Det övergripande målet för OTGS är att bidra till ett ökat marknadstillträde för utvecklingsländerna med fokus på informa-

tion om handelsregler. OTGS ska också arbeta på policynivå för förenklingar i handelsregelsystemet med speciellt fokus på utvecklingslandsexportören.

Det finns även ett antal organisationer – många med svensk medverkan – som stöder småproducenter i utvecklingsländer att utveckla sina företag inte minst genom att hjälpa dem att exportera sina produkter till västvärlden.

Vad gäller ett motionsyrkande om *marknadsföring av alkohol inom ramen för EU:s arbete med det multilaterala regelverket för tjänstehandel - GATS (General Agreement on Trade in Services)* noterar utskottet att handel med alkohol förhandlas inom WTO och i bilaterala och regionala handelsförhandlingar. Det gäller både varan alkohol och tjänster som distribution av alkohol. Vad gäller varuhandeln särbehandlas inte alkohol i dessa förhandlingar. Sveriges mål om frihandel gäller även handeln med alkohol. De instrument som normalt används för att minska alkoholkonsumtion, såsom nationell beskattning och regler om förutsättningar för försäljning av alkohol omfattas inte av pågående handelsförhandlingar. Enligt WTO:s regelverk kan länder sätta upp sina egna regler så länge dessa är icke-diskriminerande. Varje enskilt medlemsland kan besluta om mål och medel till skydd för folkhälsan och i GATS-avtalets inledning bekräftas medlemmarnas rätt att reglera och införa nya regleringar för att tillgodose nationella mål. Utvecklingsländernas möjligheter att lagstifta om eller att fatta beslut om icke-diskriminerande regler för att skydda människors hälsa påverkas således inte av GATS.

Inom EU värnar vissa medlemsstater, såsom Sverige, om nationella begränsningar för försäljning av alkoholhaltiga drycker, medan andra har starka exportintressen. I de interna EU-förhandlingarna har den svenska regeringen konsekvent fastslagit att det inte är aktuellt med några svenska åtaganden inom detaljistförsäljning av alkoholhaltiga drycker. I linje härmed stöder Sverige inte heller aktivt krav från andra EU-medlemmar på tillträde till andra länders distributionskanaler för alkoholhaltiga drycker.

Med vad som ovan anförts avstyrker utskottet motionerna 2007/08:U28 (mp) yrkande 5, 2007/08:U201 (mp) yrkandena 1–2 och 5–7, 2007/08:U225 (v) yrkandena 1–7, 2007/08:U329 (kd) yrkandena 1–5, 2007/08:U336 (fp) yrkande 1, 2007/08:U357(s) yrkandena 4–5, 8 och 12, 2007/08:U25 (mp) yrkande 2, 2007/08:U318 (kd) yrkande 3 samt 2007/08:N354 (fp) yrkande 1.

Migrationsströmmar

Skrivelsen

Regeringen framhåller *migrationsströmmar* som en global utmaning och en utvecklingspotential för både värdländer och ursprungsländer. Migranter bidrar till utvecklingen i värdländerna och kan bl.a. återföra och investera sparade pengar i sina ursprungsländer. Förtryck, fattigdom och väpnade konflikter kan också tvinga människor att lämna sina ursprungsländer. Sverige ska bli bättre på att främja migrationens utvecklingspotential, fortsätta att ge skydd till flyktingar som kommer till vårt land samt främja lösningar på utdragna flykting- och internflyktingsituationer. Med en skärpt samstämmighetspolitik kan denna utmaning hanteras bättre.

I avsnittet *Migrationsströmmar* fokuserar regeringen särskilt på områdena *arbetskraftsinvandring till Sverige och EU, remitteringar och återföring av kunskap till utvecklingsländer samt skydd och varaktiga lösningar för flyktingar*.

Motionerna

I den *enskilda motionen 2007/08:U28 (mp) yrkande 2* anför motionärerna att regeringen i EU-samarbetet bör driva att den lagliga migrationen till EU ska omfatta alla, inte endast högutbildade. Motionärerna motsätter sig en på EU-nivå harmoniserad migrationspolitik som de anser skulle innebära oacceptabla kompromisser. Vidare menar motionärerna att Sverige bör införa ett uppföljningsansvar i syfte att garantera ett säkert återvändande.

I den *enskilda motionen 2007/08:U294 (s)* framhåller motionärerna att riksdagen bör ta initiativ till diskussioner nationellt och internationellt om hur vårdbolags och staters rekrytering av vårdpersonal från utvecklingsländer ska hanteras.

Utskottets överväganden

Utskottet betonar att migrationsströmmar innebär en möjlighet till utveckling både för värdländer och ursprungsländer och välkomnar regeringens skrivningar på denna punkt. Utskottet ställer sig positivt till skrivelsens betoning på ett samstämmigt agerande mellan olika politikområden och aktörer som ska bidra till att maximera de positiva och minimera de negativa effekterna av migration. Vidare välkomnar utskottet regeringens avsikt att intensifiera ansträngningarna med att utarbeta en svensk politik som främjar synergieffekter mellan migration och utveckling.

Utskottet önskar framhålla att förebyggande arbete och krishantering är centralt för att motverka ofrivillig migration på grund av konflikter, förtryck, ekonomiskt utanförskap, miljökatastrofer eller negativ miljöpåverkan. Vidare har enskilda migranter och diasporagrupper stor betydelse för utvecklingen i hemländerna, både genom remitteringar men också genom kontakter inom näringsliv och handel.

Utskottet noterar att regeringen i skrivelse 2007/08:85 Årsboken om EU anger att målet med det migrationspolitiska samarbetet är att skapa en framtida gemensam och enhetlig europeisk flyktingpolitik. Den ska grundas på humanitet och solidaritet och vara byggd på Genèvekonventionen och andra folkrättsliga förpliktelser.

Vad avser en *harmonisering av den europeiska migrationspolitiken* kan utskottet konstatera att bl.a. frågor om fri rörlighet för personer som beviljats internationellt skydd, fastställande av bestämmelser som reglerar återvändandeförfaranden, viseringsförenklingsavtal, återtagandeavtal och åtgärder mot olaglig invandring diskuteras inom EU för närvarande och att Sverige driver en aktiv linje inom samtliga områden.

Regeringen eftersträvar också en ökad samstämmighet mellan migrations- och utvecklingspolitiken inom EU:s politik och verkar för att migration integreras i utvecklingsländers strategier och planer för fattigdomsbekämpning och utveckling, liksom i Sveriges och EU:s samarbetsstrategier för utvecklingssamarbetet.

En svensk prioritering i frågan om arbetskraftsinvandring till EU är att skapa en övergripande gemensam rättslig ram som ger medlemsstaterna utrymme att i detaljerna utforma sina system för arbetskraftsinvandring. Regeringen anser att genom att tillförsäkra arbetstagare från tredjeland en gemensam uppsättning rättigheter, baserade på likabehandlingsprincipen, kommer EU:s förmåga att attrahera den arbetskraft som det finns behov av att öka.

Vidare stöder regeringen förslag som syftar till att öka rörligheten inom EU för arbetstagare från tredjeland som ett medel för att öka flexibiliteten på arbetsmarknaden. Med anledning av vad som framförs i en motion om att den *lagliga migrationen till EU ska omfatta alla*, inte endast högutbildade, kan utskottet konstatera att kommissionen har lagt ett förslag om att underlätta och harmonisera bestämmelserna om inresa och vistelse för högkvalificerade tredjelandsmedborgare. Syftet är att förbättra EU:s förmåga att attrahera högkvalificerad arbetskraft från tredje land genom att utfärda ett s.k. blåkort. Målet är att öka den högkvalificerade invandringen för att stärka EU:s konkurrenskraft. Regeringen har framhållit som målsättning att Sverige ska kunna attrahera den arbetskraft som det finns behov av, oavsett om den är hög- eller lågkvalificerad – en bedömning som utskottet delar. Utskottet betonar, i likhet med regeringen, betydelsen av att framtida gemenskapslagstiftning för arbetskraftsinvandring inte försvårar möjlig-

heterna för svenska arbetsgivare att rekrytera arbetskraft från tredje land och att den inte är oförenlig med den kommande reformen av den nationella lagstiftningen på området.

I en motion framhålls att riksdagen bör ta initiativ till en diskussion med anledning av *rekrytering av vårdpersonal från utvecklingsländer*. Utskottet konstaterar att den ökade rörligheten kan medföra en förlust av resurser som är centrala för samhället och förlorade investeringar i utbildning, s.k. kunskapsflykt, för vissa utvecklingsländer. I likhet med regeringen anser utskottet dock att det inte är en framgångsrik väg att försöka förhindra kompetensflykt genom att stävja migration. Genom att försöka hindra människor att flytta skapas en ohållbar situation då människor i stället kan välja att migrera olagligt. Målet bör vara att bidra till att det skapas sådana förhållanden att migranter kan välja att stanna kvar och försörja sig i de utvecklingsländer eller regioner där behoven är störst. Utvecklingsländernas regeringar bär huvudansvaret för att motverka kompetensflykt och tillvarata återvändande migranternas kunskap och erfarenheter. Utvecklings-samarbetet kan spela en central roll bl.a. vad gäller att stärka demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna. När det gäller rekrytering av vårdpersonal från utvecklingsländer framhåller utskottet vikten av en diskussion om dessa frågor och välkomnar att regeringen bidrar till genomförandet av EU:s handlingsplan för att hantera den kritiska bristen på hälsovårdspersonal i vissa utvecklingsländer, inklusive etisk hänsyn vid rekrytering av hälsopersonal från dessa länder.

Utskottet noterar, med anledning av en motion om uppföljningsansvar för *säkert återvändande* till länder i krig eller där allvarliga brott mot de mänskliga rättigheterna begås, att från den 1 augusti 2007 har ett individuellt ekonomiskt stöd införts för dem som tänker återvända till ett land där det är svårt att etablera sig på grund av den rådande situationen. För närvarande bedömer Migrationsverket att Irak, Afghanistan och Somalia är exempel på sådana länder. Vidare stödjer Migrationsverket projektverksamhet som syftar till att underlätta frivillig återvandring för flyktingar och andra skyddsbehövande med uppehållstillstånd och som frivilligt vill återvända till sina ursprungsländer. Projektstöd kan ges till tillfälligt deltagande i återuppbyggnad och utveckling av ursprungslandet. Projektstöd kan även ges för att ge råd och stöd inför en eventuell återvandring. Detta gäller såväl praktiska frågor som andra omständigheter som har betydelse för den enskilde t.ex. genom att inhämta information om förhållanden i ursprungslandet samt sprida informationen till enskilda personer, organisationer och kommuner, genomföra utbildningsinsatser i Sverige och/eller i ursprungslandet, genomföra individuellt riktade insatser som kan underlätta återvandrares reintegrering i ursprungslandet samt samarbeta med svenska, utländska och internationella organisationer i verksamhet som rör återvandring. Vad gäller uppföljning och skadeståndsansvar vid felaktig avvisning har Socialförsäkringsutskottet i betänkande 2007/08:SfU6 konstaterat att Sverige i dag inte har någon skyldighet att följa upp vad som händer med

en person som avvisats från Sverige. Eftersom införandet av en sådan skyldighet torde vara en förutsättning för skadeståndsprövning och det saknas både praktiska och statsfinansiella förutsättningar för att följa upp avvisningsärendena sade sig utskottet inte vara berett att ta något initiativ i frågan. Utskottet instämmer i socialförsäkringsutskottets bedömning.

Med vad som ovan anförts avstyrker utskottet motionerna 2007/08:U28 (mp) yrkande 2 och 2007/08:U294 (s).

Klimatförändringar och miljöpåverkan

Skrivelsen

Regeringen framhåller *klimatförändringar och miljöpåverkan* som en av de största utmaningar som världens länder står inför. De är gränsöverskridande till sin karaktär och kräver globalt samarbete. För att nå framgång i arbetet med klimat- och miljöfrågorna måste olika politikområden samverka. Problemen drabbar utvecklingsländer hårdast eftersom de har små resurser att förebygga och möta klimat- och miljörelaterade hot. Redan gjorda och framtida utvecklingsframsteg riskerar också att undergrävas och försvåras.

I avsnittet *Klimatförändringar och miljöpåverkan* fokuserar regeringen särskilt på områdena *Klimat: anpassning och utsläppsminskningar, Kemikaliehantering samt Hållbar statsutveckling*.

Motionerna

I *kommittémotion 2007/08:U27 (s)* anser Socialdemokraterna att regeringen lägger ansvaret för de kraftfulla åtgärder som klimatfrågan kräver på andra länder, på EU, internationella organ och på den internationella marknaden och framför i *yrkande 13* att en solidarisk miljö- och klimatpolitik måste drivas både på nationell och global nivå.

Vänsterpartiet vill se ett ökat fokus på klimatt bistånd och menar att en satsning på klimattåtgärder aldrig får tas som en förevändning i nord att finansiera sina egna åtaganden enligt Kyotoprotokollet med biståndsmedel. Vänsterpartiet framhåller därför i *kommittémotion 2007/08:U26 (v)* *yrkande 14* att Sverige även i fortsättningen bör avstå från att finansiera egna åtaganden enligt Kyotoprotokollet med biståndsmedel. I *yrkande 16* begär Vänsterpartiet att regeringen i det fortsatta arbetet med PGU bör arbeta för att Världsbanken upphör att finansiera investeringar i icke-förnybar energi.

I den *enskilda motionen 2007/08:U28 (mp)* yrkande 6 resonerar motionärerna kring utvecklingsländernas tillgång till ren energi och anser att regeringen tillsammans med likasinnade länder aktivt bör driva frågan i Världsbanken om en snabbare utfasning av stödet till fossilbränsle samt driva på för en kraftig ökning av stödet till förnybara energikällor i utvecklingsländerna.

Utskottets överväganden

Utskottet konstaterar att klimatförändringar och miljöpåverkan utgör en allt större utmaning för såväl Sverige som alla världens länder. I enlighet med klimatberedningens betänkande Svensk klimatpolitik (SOU 2008:24) betonar utskottet att Sverige, tillsammans med andra länder, har ett ansvar för att klara den gemensamma globala utmaningen. Sverige kan göra det genom att delta aktivt i det internationella samarbetet, vara drivande i EU samt genomföra en långsiktigt hållbar nationell klimatpolitik. Utskottet betonar att Sverige ska gå före i klimatarbetet genom att sätta ambitiösa mål, vidta kraftfulla åtgärder och använda effektiva styrmedel. Sverige måste även stärka forskning och utveckling inom strategiskt viktiga områden.

Vad gäller det nationella arbetet kan utskottet konstatera att regeringen avser att presentera en *klimatpolitisk proposition* under hösten 2008. För att utveckla den svenska klimatpolitiken har regeringen tagit initiativ till en breddad och fördjupad samverkan mellan näringsliv, forskning och politik och tillsatt tre arbetsgrupper: kommissionen för hållbar utveckling, det vetenskapliga rådet för klimatfrågor (överlämnade sin rapport i september 2007) samt den parlamentariska beredningen (Klimatberedningen överlämnade sitt betänkande, Svensk klimatpolitik, SOU 2008:24, till regeringen den 4 mars 2008).

Utskottet understryker att utvecklingsländer och fattiga människor är särskilt sårbara för klimat- och miljöpåverkan och välkomnar att regeringen framhåller arbetet mot klimatförändringar och miljöpåverkan som en central komponent i den svenska politiken för global utveckling. Utskottet välkomnar den av regeringen tillsatta *internationella kommissionen för klimatförändring och utveckling* vars syfte är att sätta ökat fokus på kopplingen mellan klimatförändringarna och utvecklingen i fattiga länder. Kommissionen ska presentera förslag på hur biståndet kan klimatsäkras genom att integrera riskreducering och anpassning till klimatförändringar i fattiga länders utvecklings- och fattigdomsbekämpningsplaner samt presentera förslag på hur bistånd ska utformas som tar hänsyn till klimatpåverkan och risken för katastrofer i utvecklingsländerna. Kommissionen kommer också att arbeta nära bland annat Världsbanken.

Utskottet konstaterar att den diskussion som framhålls i motioner om *Världsbankens finansiering av fossila bränsleprojekt* är angelägen. Biståndsministern har, bl.a. i svar på skriftlig fråga 2007/08:628, framhållit att så länge

utvecklingsländerna befinner sig i en övergångsperiod mot mer klimatvänlig energiförsörjning bör Världsbanken alltid innan den investerar i ett fossilbränsleprojekt först undersöka alla förnybara energialternativ. Om Världsbanken investerar i fossila bränsleprojekt måste den säkerställa att den bästa miljötekniken alltid används.

Utskottet konstaterar att avgörande för en hållbar utveckling är att utvecklingsländerna känner ägarskap för utvecklingen i sina länder och att det internationella utvecklingssamarbetet utgår från utvecklingsländernas egna prioriteringar. Utskottet vill understryka vikten av att förnybara energialternativ prioriteras och förutsätter att Sverige fortsätter att verka aktivt i det löpande styrelsearbetet i Världsbanken, på landnivå genom bilateralt utvecklingssamarbete och genom de projekt och program som Sverige samfinansierar med Internationella utvecklingsfonden (IDA) för att Världsbanken ska öka sitt engagemang inom alternativa och förnybara energikällor i utvecklingsländerna. Utskottet noterar vidare att klimatfrågorna kommer att integreras i IDA:s landstrategier, program, projekt och övrig verksamhet för att klimatsäkra dess insatser.

Vad avser finansiering med biståndsmedel av åtaganden enligt Kyotoprotokollet kan utskottet konstatera att vad gäller *Kyotoprotokollets mekanism för ren utveckling*, Clean Development Mechanism (CDM), kan biståndsmedel inte användas för utsläppskrediterna. Biståndsmedel kan användas i kapacitetsstärkande syfte så att utvecklingsländer kan ta till vara möjligheten som CDM skapar. I betänkande 2007/08:UU2 konstaterade utskottet att kapacitetshöjande åtgärder inom utvecklingssamarbetet kan bidra till ökade förutsättningar för framtida CDM-projekt men att sådana projekt inte finansieras genom bistånd enligt budgetpropositionen för 2008.

Med vad som ovan anförts avstyrker utskottet motionerna 2007/08:U27 (s) yrkande 13, 2007/08:U26 (v) yrkandena 14 och 16 samt 2007/08:U28 (mp) yrkande 6.

Konflikter och sviktande situationer

Skrivelsen

Regeringen slår i skrivelsen fast att väpnade konflikter är ett av de största hoten mot nutida och framtida generationers välfärd. Fattigdom och konflikter ger näring åt varandra. Kontroll över naturtillgångar, bristfälliga försörjningsmöjligheter och negativa miljöförändringar är några exempel på orsaker till väpnade konflikter. Den övervägande majoriteten väpnade konflikter utspelas inom länder. De är ofta svårlösta och hotar den regionala stabiliteten och får därför konsekvenser för internationell fred och

säkerhet. Ett helhetsperspektiv på hanteringen av *konflikter och sviktande situationer* är en av de utmaningar som regeringen tar fasta på inom ramen för nystarten av den svenska politiken för global utveckling.

I avsnittet Konflikt och sviktande situationer väljer regeringen att särskilt fokusera på områdena *Säkerhetssektorreformer, Kvinnor, fred och säkerhet* samt *Från konflikt till långsiktig hållbar utveckling*.

Motionerna

Vänsterpartiet framför i *kommittémotion 2007/08:U26 (v) yrkande 18* att den svenska krigsmaterielexportpolitiken bör få ett större utrymme i den kommande skrivelsen om PGU samt att i regeringens genomförande av PGU bör den svenska krigsmaterieexporten ske på ett sätt som inte motverkar en rättvis och hållbar global utveckling.

I *kommittémotion 2007/08:U27 (s) yrkande 5* kräver Socialdemokraterna att regeringen presenterar en bred strategi för Sveriges insatser i Afghanistan. I *yrkande 6* anför Socialdemokraterna att regeringen bör öka ansträngningarna för nedrustning och icke-spridning. Vidare begär Socialdemokraterna i *yrkande 7* att regeringen inte ska verka för undantag av vissa typer av klustervapen. I *yrkande 8* framhåller Socialdemokraterna att de ser flera brister i nuvarande krigsmaterieexportlagstiftning och att regeringen bör inkomma med ett lagförslag till ny krigsmaterielagstiftning.

I den *enskilda motionen 2007/08:U28 (mp) yrkande 7* anför Miljöpartiet att riktlinjerna för svensk krigsmaterieexport bör stramas upp och att exporten måste bli mycket mer restriktiv för att inte motverka en politik för global utveckling. Miljöpartiet framhåller vidare i *yrkande 8* att regeringen måste satsa mer på konfliktförebyggande åtgärder.

Utskottets överväganden

Vad gäller *konfliktförebyggande åtgärder* konstaterar utskottet att Sveriges utrikespolitik traditionellt har understrukt vikten av att förebygga väpnade konflikter. I skrivelsen framhålls att betydelsen och behoven av tidiga, förebyggande insatser har ökat.

Som medlem i EU bidrar Sverige till unionens arbete med krishantering och fredsbyggande. Sverige har bl.a. deltagit i EU:s samtliga civila och militära fredsfrämjande insatser. Sverige verkar också bilateralt genom en rad olika åtgärder, liksom multilateralt genom bl.a. FN och Världsbanken. Dessutom arbetar Sverige med regionala organisationer som Afrikanska unionen (AU) och genom att kombinera olika åtgärder. Exempel på insatser för tidig återuppbyggnad är förtroendeskapande åtgärder och avvärjning, demobilisering och återanpassning av f.d. kombattanter (s.k. Disarmament, Demobilisation and Reintegration, DDR). Sverige förutses

vidare öka sitt engagemang inom ramen för FN:s fredsbyggande kommission. Även stöd via utvecklingssamarbetet, institutionsuppbyggande insatser och kapacitetsuppbyggnad av samhällsfunktioner är verktyg för konfliktförebyggande. Regeringen framhåller i skrivelsen att det också är viktigt att i ett tidigt skede stödja den privata sektorn eftersom den bidrar till ökad tillväxt och även kan bidra till bättre fungerande arbetsmarknader och ökad sysselsättning. Här kan det handla om att snabbt bygga upp förstörda skolor och kliniker eller avväpna och sysselsätta f.d. stridande. Den unga generationen, med f.d. barnsoldater och arbetslösa ungdomar, är central och kräver särskilt fokus.

Vidare kan nämnas det nya utvecklingssamarbetets fokus på konflikt- och postkonfliktländer samt Sveriges arbete med konfliktförebyggande, medling, nedrustning, icke-spridning och fredsbyggande. Konflikter kan förebyggas bland annat genom medlings- och förtroendeskapande insatser. Andra sätt att förebygga konflikter är att försöka kontrollera och begränsa tillgången till små och lätta vapen och genom ekonomiska åtgärder och sysselsättningsåtgärder för framför allt ungdomar. Att stärka rättsväsendet och Rule of Law kan också vara viktiga komponenter.

Utskottet vill i sammanhanget betona arbetet med en gemensam EU-strategi vad gäller *instabila situationer* eller ”sviktande situationer” som dessa också har kommit att kallas. Kommissionen har presenterat ett meddelande om instabila situationer, KOM(2007) 643, som är tänkt att utgöra basen för en gemensam EU-strategi för hanteringen av sådana situationer. Syftet är att förbättra EU:s kapacitet att hantera kriser och instabilitet och främja ett mer samstämmigt och effektivt förhållningssätt inom unionen i förhållande till sviktande situationer, med det långsiktiga målet att förebygga konflikter. Utskottet för i betänkande 2007/08:UU10 ett längre resonemang om instabila situationer men kan här sammanfattningsvis välkomna EU:s ansträngningar för hantering av sviktande situationer. För att arbetet med att bistå konflikttrabbade länder och verka i sviktande situationer ska bli verkningsfullt måste det, enligt utskottets mening, omfatta flera politikområden som agerar samstämmigt.

Utskottet begärde och erhöll den 1 april 2008 en föredragning om regeringens syn på arbetet med instabila situationer av departementsrådet Nils Daag med medarbetare. Utskottet kan konstatera att Sverige inte har någon samlad strategi för arbetet med instabila situationer utan att åtgärder återfinns inom ett antal centrala områden såsom politiken för global utveckling, den nationella freds- och säkerhetsstrategin och Sveriges arbete med säkerhetssektorsreform (SSR).

Med anledning av motionsförslag om *samstämmighet mellan den svenska politiken för global utveckling och krigsmaterielexportpolitiken* önskar utskottet upprepa sin i tidigare betänkanden (bet. 2006/07:UU12 och bet.

2007/08:UU7) framförda uppfattning att det är av vikt att den svenska krigsmaterielexporten genomsyras av de mål, perspektiv och huvuddrag som gäller för den svenska politiken för global utveckling.

Utskottet har i en rad sammanhang betonat vikten av samstämmighet i politiken och att detta också innefattar den svenska krigsmaterielexporten. Utskottet välkomnar att regeringens skrivelse 2007/08:114 Strategisk exportkontroll 2007 (behandlas i bet. 2007/08:UU7) ägnar uppmärksamhet åt en mer sammanhållen bedömning av i vilken mån den svenska krigsmaterielexporten ansluter till de överordnade målen när det gäller samstämmighet mellan olika politikområden för global utveckling. Särskilt framhäver skrivelsen EU:s uppförandekod, vars åttonde kriterium utgör det s.k. utvecklingskriteriet, där Sverige har varit särskilt aktivt i utarbetandet av riktlinjer. I den skrivelse som utskottet nu behandlar, skrivelse 2007/08:89, konstaterar utskottet att regeringen avser att verka för att den svenska krigsmaterielexporten ska ske på ett sätt som inte motverkar en rättvis och hållbar global utveckling. Utskottet har i ett tidigare betänkande framhållit att utskottet inte har något att invända mot att krigsmaterieexportpolitiken får en plats i regeringens skrivelser om den globala utvecklingspolitiken. I den nu aktuella skrivelsen ingår en kortare resultatredovisning vad avser målet om att den svenska krigsmaterielexporten ska ske på ett sätt som inte motverkar en rättvis och hållbar global utveckling. Som framgår av skrivelsens resultatredovisning bedömer regeringen det svårt att mäta måluppfyllelsen i denna fråga men framhåller att aktuellt regelverk och dess tillämpning bedöms ha en positiv effekt för att undvika att svensk krigsmaterieexport motverkar en rättvis och hållbar global utveckling. Beträffande svårigheterna med att mäta måluppfyllelsen vill utskottet framhålla vikten av att fokusområdena operationaliseras i enlighet med vad regeringen redovisar i skrivelsens avsnitt ”Så ska politiken genomföras”. Utskottet vill dock i sammanhanget understryka att det även i fortsättningen framför allt är i regeringens årliga skrivelse om strategisk exportkontroll som uppgifter om exportkontrollpolitiken förväntas bli redovisade för riksdagen.

Beträffande en *strategi för Sveriges insatser i Afghanistan* har det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet i betänkande 2006/07:UFöU3 konstaterat att Sverige har en samarbetsstrategi för Afghanistan som gäller för perioden 2006 t.o.m. 2008. I strategin betonas den ömsesidiga kopplingen mellan förbättrad säkerhet och ekonomisk och social utveckling. Överordnade mål är långsiktig fattigdomsbekämpning och stärkande av demokrati, rättsstat, mänskliga rättigheter samt jämställdhet. Samarbetet ska också bidra till utveckling av det civila samhället och stärkande av säkerheten. Det svenska engagemanget ska bidra till etablerandet av en legitim, effektiv och uthållig statsstruktur. I skrivelse 2007/08:51 Nationell strategi för svenskt deltagande i internationell freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet framhåller regeringen att dagens komplexa konflikthanterings- och återuppbyggnadsinsatser förutsätter att det internationella samfundet – lik-

väl som Sverige nationellt – i både planerings- och genomförandefasen samordnar tillgängliga verktyg. Regeringen tar i nämnda skrivelse upp insatsen i Afghanistan, där Sverige har bidragit aktivt med utvecklingsinsatser under många år, som ett exempel på samspelet mellan säkerhet och utveckling. Med anledning av regeringens skrivelse 2007/08:51 för det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet ett fördjupat resonemang kring strategier för svenska insatser i internationell freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet i betänkande 2007/08:UFöU4.

Vad avser motionsyrkanden om regeringens agerande i frågan om *klustervapen* samt en ny *krigsmateriellagstiftning* konstaterar utskottet att yrkandena rör frågor som i hög grad är överensstämmande med sådana som utskottet nyligen behandlat i betänkande 2007/08:UU7 Strategisk exportkontroll. Utskottet väljer därför att i detta sammanhang behandla frågorna om klustervapen och ny krigsmateriellagstiftning med förenklad motionsbehandling enligt de riktlinjer som fastslagits av riksdagen med anledning av Riksdagskommitténs betänkande (2005/06:RS3).

Med anledning av en motion om *nedrustning och icke-spridning* kan utskottet konstatera att Sverige har ett långt historiskt engagemang för internationell nedrustning, rustningskontroll och icke-spridning av massförstörelsevapen. Sverige är engagerat i relevanta multilaterala forum och agerar aktivt för att hitta vägar framåt i internationella förhandlingar. Ett exempel på Sveriges engagemang för internationell nedrustning, rustningskontroll och icke-spridning av massförstörelsevapen, är initiativet till – och huvudfinansiering av – den s.k. Blixkommissionen (Weapons of Mass Destruction Commission, WMDC). Kommissionen slutrapport Weapons of Terror – Freeing the World of Nuclear, Biological and Chemical är ett mycket viktigt bidrag till det internationella arbetet på området. Kommissionens utgångspunkt är att ansträngningar för rustningskontroll och nedrustning å ena sidan, och icke-spridning å den andra, tillsammans bildar en helhet där de olika delarna är beroende av varandra. Utskottet konstaterar att Sverige arbetar i internationella forum och på annat sätt för att kommissionens rekommendationer ska genomföras, bl. a. genom fortsatt finansiering av kommissionens arbete. Regeringen avser vidare att arbeta för att det fullständiga provstoppsavtalet (CTBT) ska träda i kraft – en central rekommendation i Blixkommissionens rapport. Detta kommer, liksom förberedelser inför nästa översynskonferens för fördraget om icke-spridning av kärnvapen (NPT) 2010, enligt vad utskottet inhämtat, att vara en prioriterad fråga inför och under det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionen, hösten 2009. I förberedelserna för översynskonferensen verkar Sverige inom ett brett spektrum av frågor för att översynskonferensen ska bli en nystart för det internationella arbetet på området efter snart ett decennium av låsta förhandlingar.

Med vad som ovan anförts avstyrker utskottet motionerna 2007/08:U26 (v) yrkande 18, 2007/08:U27 (s) yrkandena 5–8 samt 2007/08:U28 (mp) yrkandena 7–8.

Smittsamma sjukdomar och andra hälsohot

Skrivelsen

Regeringen framhåller i skrivelsen att *smittsamma sjukdomar och andra hälsohot* utgör allvarliga hinder för fattigdomsbekämpning och utveckling samt riskerar att radera framsteg som uppnåtts. Fattiga människor är mer utsatta för konsekvenserna av sjukdomar än andra då de i allmänhet har sämre förutsättningar att skydda sig mot hälsohot. Sverige ska tillsammans med andra länder intensifiera kampen mot smittsamma sjukdomar och andra växande hälsohot, genom bl.a. ökat globalt samarbete, system för tidig varning och stöd till nationella insatser för att bygga upp hälsosystem. För att förbättra fattiga människors hälsa krävs också åtgärder för att utveckla globala nyttigheter såsom vaccin och läkemedel mot hiv/aids, tuberkulos och malaria. Vidare behövs långsiktiga satsningar på grundläggande sanitära behov som exempelvis rent vatten och fungerande avfallssystem.

Motionerna

I den *enskilda motionen* 2007/08:U335 (kd) yrkande 1 anser motionärerna att nya modeller för patentregler som har folkhälsan för fattiga länder i fokus måste utvecklas. I yrkande 2 kräver motionärerna ett ökat ansvarstagande av läkemedelsbolagen som utarbetar och framställer bromsmediciner mot hiv/aids. Motionärerna anför i yrkande 13 krav på ökad forskning för att undersöka aidsepidemins effekt på utvecklingen.

Utskottets överväganden

Utskottet välkomnar att regeringen, i arbetet med att minska den globala sjukdomsördan, väljer att prioritera hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande åtgärder, hållbara hälsosystem och tidiga varningssystem för smittsamma sjukdomar.

Smittsamma sjukdomar såsom hiv/aids, tuberkulos och malaria samt diarré- och luftvägssjukdomar skördar fortfarande flest liv i Afrika söder om Sahara. Samtidigt skördar andra sjukdomar såsom hjärt- och kärlsjukdomar, tumörer, skador samt psykisk ohälsa flest offer i andra utvecklingsländer. Dessa icke-smittsamma sjukdomar ökar också i länder i Afrika söder om Sahara. Regeringen framhåller i skrivelsen att en stor utmaning

globalt är att hantera den dubbla sjukdomsbörda som smittsamma och icke-smittsamma sjukdomar ger upphov till. Det kräver medvetna hälsofrämjande och ofta strukturella satsningar inom sektorer som ligger utanför hälsosektorn. Till dessa hör utbildning för flickor och pojkar liksom tillgång till säkra livsmedel, rent vatten, fungerande avlopps- och avfallssystem, en hälsopolitik som minskar efterfrågan på tobak och alkohol, förbättrad trafiksäkerhet, en hållbar kemikaliehantering och en hälsosam boende- och arbetsmiljö. Vidare krävs att människor ges tillgång till sjukdomsförebyggande och hälsofrämjande insatser och god vård på lika villkor.

Inom ramen för utskottets globaliseringsgrupp har utskottet vid två tillfällen under året diskuterat globala hälsofrågor. Professor Denny Vågerö från Stockholms universitet presenterade den 11 mars 2008 arbetet i den globala oberoende kommission som arbetat med att ta fram en rapport om globala hälsofrågor för WTO:s räkning. Vidare mottog utskottet en lägesrapport om arbetet mot hiv/aids av ambassadör Lennart Hjelmåker och representanter från Sidas hiv/aids-sekretariat den 25 mars 2008. Utskottets noterar att en ny policy för Sveriges internationella engagemang på aidsområdet kommer att presenteras av regeringen under 2008. Denna policy planeras vara inriktad på prevention, jämställdhet, unga människor, strategisk forskning, ledarskap och regionalt samarbete. Under 2008 är Sverige även ordförande i Unicefs styrelse vilket ger regeringen ett särskilt tillfälle att särskilt lyfta fram hiv och aids ur ett barn- och ungdomsperspektiv, med tyngdpunkt på ungdomars rättigheter.

Vad avser motionsyrkanden om utveckling av *patentregler som har folkhälsan för fattiga länder i fokus*, ett *ökat ansvarstagande av läkemedelsbolagen* som utarbetar och framställer bromsmediciner mot hiv/aids samt *ökad forskning* för att undersöka aidsepidemins effekt på utvecklingen konstaterar utskottet att yrkandena rör frågor som är identiska med sådana som utskottet nyligen behandlat i betänkande 2006/78:UU8 Sveriges politik för global utveckling och biståndsfrågor. Utskottet väljer därför att i detta sammanhang behandla dessa frågor med förenklad motionsbehandling enligt de riktlinjer som fastslagits av riksdagen med anledning av Riksdagskommitténs betänkande (2005/06:RS3).

Med vad som ovan anförts avstyrker utskottet motion 2007/08:U335 (kd) yrkandena 1–2 och 13.

Med det som utskottet anført i detta betänkande föreslår utskottet att riksdagen lägger regeringens skrivelse 2007/08:89 Sveriges politik för global utveckling till handlingarna.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Prioritering av politiken för global utveckling (PGU) m.m., punkt 1 (s, v, mp)

av Urban Ahlin (s), Carina Hägg (s), Kent Härstedt (s), Kenneth G Forslund (s), Kerstin Engle (s), Hans Linde (v), Carin Runeson (s) och Bodil Ceballos (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2007/08:U345 yrkande 5 och 2007/08:U359 yrkande 17.

Ställningstagande

År 2003 införde den Socialdemokratiska regeringen, och en enig riksdag, politiken för global utveckling PGU. Det var ett viktigt steg för utvecklingspolitiken och rönste stor uppskattning både i Sverige och internationellt. Biståndet ensamt kan inte skapa utveckling, men rätt använt kan det vara en katalysator. I den sammanhållna politiken för global utveckling ska alla politikområden stäva mot samma mål – en hållbar global utveckling. Biståndsministern har tidigare uttalat sig om att inte vilja ansvara för att hålla samman denna politik. Vi känner fortsatt oro för att politiken för global utveckling inte kommer att prioriteras av den borgerliga regeringen – det blir nu upp till regeringen att bevisa sitt engagemang.

Vidare vill vi framhålla att samstämmigheten mellan olika politikområden bör stärkas i syfte att göra den samlade politiken mer utvecklingsfrämjande. Genom politiken för global utveckling stärks förslagen om ökad samordning och samstämmighet mellan olika politikområden, ökad givar-samordning och harmonisering och ökad uppslutning kring ländernas egna prioriteringar.

2. Jämställdhet i utvecklingssamarbetet, punkt 2 (s)

av Urban Ahlin (s), Carina Hägg (s), Kent Härstedt (s), Kenneth G Forslund (s), Kerstin Engle (s) och Carin Runeson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:U354 yrkande 16 och avslår motionerna 2006/07:U225 yrkandena 2 och 3, 2007/08:U26 yrkande 1 och 2007/08:U251 yrkande 12.

Ställningstagande

Sverige måste arbeta för att flickor och pojkar, kvinnor och män, likställs inför lagen, även vad gäller ålder för giftermål. Barnnäktenskap och tvångs-äktenskap är uttryck för kvinnoförtryck och sexuellt våld mot barn och kvinnor. Enligt FN:s konvention om avskaffande av allt slags diskriminering av kvinnor måste seder och bruk som grundar sig på föreställningen om det ena könets underlägsenhet upphöra. Sociala, kulturella och religiösa faktorer kan aldrig användas som ursäkt för att begå brott mot de mänskliga rättigheterna. Det mest effektiva sättet att bekämpa exempelvis selektiva aborter är att i ett brett perspektiv arbeta för att motverka föreställningen om att kvinnor är underordnade män.

I dag lever 100 miljoner flickor och kvinnor med rituellt stympade kön. Kvinnlig könsstympling är ett oacceptabelt uttryck för kvinnoförtryck och sexuellt våld. Denna typ av våld har ingen legitimitet i de religioner eller samhällsskick som oftast åberopas utan förekommer fortfarande som utbredd, förvrängd social praxis. Motiven uppges variera från socialt tryck till att kontrollera kvinnors och ogifta flickors sexualitet, och behovet av inkomster för dem som utför stymplingen. Det är oacceptabelt och oroande att de djupt kränkande övergreppen sker mot de yngsta flickebarnen. I en patriarkal värld är flickor underordnade pojkar, och flickors situation är i många sammanhang ytterst alarmerande. I stora delar av världen begränsas unga kvinnors och flickors liv ytterligare genom att de tvingas leva ett hedersliv. Samhällen där familjen eller klanen är möjligheten till överlevnad tenderar att åsidosätta individuella mänskliga rättigheter. Särskilt drabbar detta flickor som lever hedersliv. De kuvas och tvingas bära hela sin familjs heder med sin oskuld. Manliga släktingar vakar över varje steg de tar. Med hot och våld tvingas de till ett liv som är helt kontrollerat av familjen. Fortfarande finns länder där lagstiftningen ger ett lägre straff för ett mord om det skett i syfte att upprätthålla familjens heder. Att flickor tvingas leva hedersliv är fullständigt oacceptabelt. Det krävs ett samlat internationellt arbete för att bryta strukturer och befria dessa flickor som finns i Indien, Kurdistan, Uppsala och runtom i världen. Med hänvisning

till ovan nämnda anser vi att regeringen bör verka mer aktivt och i alla tillgängliga forum för ökad jämställdhet mellan könen och att jämställdhetsperspektivet ska genomsyra allt utvecklingsarbete.

3. Jämställdhet i utvecklingssamarbetet, punkt 2 (v, mp)

av Hans Linde (v) och Bodil Ceballos (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:U225 yrkandena 2 och 3, 2007/08:U26 yrkande 1 och 2007/08:U251 yrkande 12 och avslår motion 2007/08:U354 yrkande 16.

Ställningstagande

När betänkandet med anledning av regeringens proposition Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling (prop. 2002/03:122) lades fram och behandlades av riksdagen ersattes de tidigare fem biståndsmålen med två s.k. perspektiv. Det ena betonade kampen mot fattigdomen och det andra bestod i det s.k. rättighetsperspektivet. Dessa kompletteras med åtta s.k. huvuddrag där jämställdhet utgör ett. Därmed finns det stor risk för att könsmaktsperspektivet får en andrarangsroll. För att eliminera risken för att detta sker anser vi att den svenska globala utvecklingspolitiken måste utveckla ett tredje mål som omfattar ett könsmaktsperspektiv. I regeringens skrivelse 2007/08:89 är jämställdhetsperspektivet alltför bristfälligt i många delar och i andra helt frånvarande. Eftersom vi vill att jämställdhetsfrågorna ska genomsyra svenskt utvecklingssamarbete anser vi att dagens två huvudmål ska kompletteras med ett jämställdhetsperspektiv.

Vi bekämpar all diskriminering av kvinnor och stödjer kvinnors kamp för rätt till arbete och utbildning, juridiska rättigheter och politiskt inflytande, rätten till kroppslig integritet, sexuell och reproduktiv hälsa. Det är en kamp som måste genomsyra såväl den svenska inrikespolitiken som den globala utvecklingspolitiken. Sekulär, könsneutral lagstiftning och lika medborgerliga rättigheter är en grundläggande förutsättning för verklig jämställdhet och en prioriterad fråga för kvinnor världen över. FN:s kvinnokonvention, Cedaw, är ett viktigt verktyg i denna kamp. Den svenska globala utvecklingspolitiken måste regelmässigt redovisa hur och på vilket sätt man har implementerat FN:s kvinnokonvention i sitt arbete. I överensstämmelse med detta bör Sverige i FN, EU och i andra internationella sammanhang verka för att återrapporteringskrav avseende fördelning, innehåll och åtgärder ur ett könsmaktsperspektiv ska skärpas.

4. Politikens genomförande, punkt 3 (s, v, mp)

av Urban Ahlin (s), Carina Hägg (s), Kent Härstedt (s), Kenneth G Forslund (s), Kerstin Engle (s), Hans Linde (v), Carin Runeson (s) och Bodil Ceballos (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:U27 yrkandena 10 och 14 samt avslår motionerna 2007/08:U319 yrkande 5 och 2007/08:U336 yrkande 4.

Ställningstagande

Regeringen betonar starkt behovet av mer aktörssamverkan i utvecklings-samarbetet. Särskilt betonas näringslivets roll som aktör. Vi finner det problematiskt att regeringen ger näringslivet ett så stort utrymme inom svensk utvecklingspolitik och vill för vår del lyfta fram andra aktörers viktiga roll i såväl givar- som mottagarland. För en hållbar utveckling och fattigdomsbekämpning kan inte nog betonas vikten av ett demokratiskt samhälle med fungerande flerpartisystem, där livskraftiga och aktiva partier, folkrörelser, fackföreningar och kyrkor bidrar till utvecklingen. Också här hemma spelar det civila samhället en viktig roll i arbetet för att genomföra PGU, öka kunskaperna om utvecklingsfrågor och med sitt engagemang och arbete bidra till en bredd i det svenska utvecklingssamarbetet. Regeringens nedskärningar av enskilda organisationers informationsverksamhet motverkar målet om att öka allmänhetens kännedom om och engagemang för den globala utvecklingen.

I skrivelsen nämns ett flertal åtgärder som regeringen avser att vidta för att genomföra politiken för global utveckling. Om allt detta finns för lite information i skrivelsen för att vi i dag ska kunna ta ställning till dessa åtgärder, men vi förutsätter att detta kommer att ske efter en bred process där alla relevanta aktörer kan delta. Vidare skriver regeringen att man fullt ut ska nyttja utlandsmyndigheternas potential för förverkligandet av den svenska politiken för global utveckling. Samtidigt vet vi att regeringen kraftigt skär ned på våra ambassader och generalkonsulat ute i världen. Här behövs en bred dialog om hur vi vill att svensk utlandsrepresentation och det viktiga arbetet ska bedrivas i framtiden. Riksdagens partier bör ta initiativ till en övergripande lösning på UD:s ekonomiska situation.

För att kunna följa utvecklingen av ett sådant komplext arbete som PGU innebär är det centralt att processen både utvärderas och redovisas ordentligt. Vi ser vikten av löpande utvärderingar i arbetet men också av oberoende utvärderingar där Sadev skulle kunna fylla en sådan roll.

5. **Mänskliga rättigheter, punkt 4 (s, v, mp)**

av Urban Ahlin (s), Carina Hägg (s), Kent Härstedt (s), Kenneth G Forslund (s), Kerstin Engle (s), Hans Linde (v), Carin Runeson (s) och Bodil Ceballos (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2007/08:U27 yrkandena 1 och 4 samt 2007/08:U28 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi har flera gånger kritiserat regeringen för dess passivitet och ovilja att påtala kränkningar av mänskliga rättigheter, särskilt gentemot stormakterna. USA undgår oftast kritik från regeringen. Den amerikanska administrationens godkännande av skendränkningar som förhörsmetod borde t.ex. ha föranlett kraftig kritik från den svenska regeringen. Under det kinesiska statsbesöket i Sverige förra året var regeringens kritik mot brott mot de mänskliga rättigheterna i Kina alltför lågmäld. I samband med samma statsbesök förklarade också statsministern att han inte ville ta upp enskilda människors fall i samtal med de kinesiska ledarna. Statsministern avsåg alltså att bryta med ett förhållningssätt som tidigare både socialdemokratiska och borgerliga statsministrar arbetat efter. Dock tvingade den starka kritiken fram en helomvändning och statsministern sade senare att han skulle kunna ta upp enskilda fall där människor fått sina grundläggande rättigheter kränkta, vilket var det enda rimliga att göra. Efter det odemokratiska ryska dumavalet ville utrikesministern inte svara på frågan om han ansåg Putin vara demokrat eller inte. Om regeringen tydligare hade vågat kritisera också stormakters brister när det gäller mänskliga rättigheter hade skrivelsens måluppfyllelse varit mer komplett.

Vidare verkar målet ”att efterlevnaden av och respekten för de mänskliga rättigheterna för arbetstagare ska stärkas globalt” helt ha försvunnit i regeringens nya fokusering av målen. Liksom i andra skrivelser regeringen producerat vid samma tid som denna, märks det ideologiska skiftet genom att fokus enbart läggs på marknaden, inte människan. Regeringen lägger helt enkelt ingen större vikt vid mänskliga rättigheter i arbetslivet eller vid den fackliga organiseringens betydelse för ett samhälles utveckling. Vi anser att regeringen måste prioritera mänskliga rättigheter i arbetslivet högre.

I skrivelsen framhåller regeringen att ”för att Sveriges bidrag till global utveckling och kampen mot fattigdom ska bli effektiv måste vi öka vår förmåga att sätta oss in i den fattiga individens verklighet”. Därför är det anmärkningsvärt och mycket beklagligt att regeringen nedprioriterar de ekonomiska och sociala mänskliga rättigheterna och bl.a. helt utelämnar rätten

till mat. Rätten till mat är en av de mest grundläggande mänskliga rättigheterna men trots detta är grav undernäring och svältdöd vanligt förekommande. Ett större utanförskap än att vara berövad rätten till mat är svårt att föreställa sig.

6. Människohandel, mäns våld mot kvinnor och SRHR, punkt 5 (s, v, mp)

av Urban Ahlin (s), Carina Hägg (s), Kent Härstedt (s), Kenneth G Forslund (s), Kerstin Engle (s), Hans Linde (v), Carin Runeson (s) och Bodil Ceballos (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2007/08:U27 yrkandena 2 och 3 samt 2007/08:U371.

Ställningstagande

Den mest cyniska brottligheten är den växande handeln med kvinnor och barn för sexuellt utnyttjande och prostitution. Hundratals kvinnor kommer till Sverige varje år genom denna handel. Sverige har varit drivande internationellt för att motverka människohandeln både inom EU och FN. Sexslavhandeln måste stoppas – människan är ingen handelsvara.

Sverige har ännu inte ratificerat Europarådets konvention mot människohandel. Den borgerliga regeringen pekar i skrivelsen på vikten av att tydligt agera mot människohandel. Trots detta har polisens resurser mot människohandel dragits ned. Den tidigare socialdemokratiska regeringen öronmärkte särskilda medel till polisens kamp mot människohandel. Dessa medel tog den borgerliga regeringen bort. Vi vill att särskilda medel också i framtiden öronmärks hos polisen för kampen mot människohandel – 30 miljoner kronor fördelat på tre år.

Mäns våld mot kvinnor är ett av de allvarligaste folkhälsoproblemen. Det förekommer världen över. Mäns våld mot kvinnor är ett jämställdhetsproblem där den traditionella könsmaktsordningen om mäns överordning och kvinnors underordning fortfarande har betydelse. Frågan nämns bara helt kort i regeringens skrivelse. Förslagen och strategierna som regeringen lyfter fram är defensiva, otydliga och saknar konkretion. Vi menar att frågan behöver lyftas fram och prioriteras tydligare.

I många av världens länder kränks sexuella och reproduktiva rättigheter ständigt. Kvinnor dör i mödradödlighet och på grund av osäkert utförda aborter, tusentals människor smittas varje dag av hiv/aids på grund av brist på preventivmedel, kondomer, rådgivning och vård. Sexuell och repro-

duktiv hälsa och rättigheter (SRHR) är mänskliga rättigheter och liksom andra kränkningar av mänskliga rättigheter bör kränkningar av SRHR också uppmärksammas tydligare än vad som görs i dag. I Sveriges internationella politik för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter från 2006 fastställs att frågor om tillgång till sexualundervisning, preventivmedel och rådgivning samt mödrahälsovård och tillgång till lagliga och säkra aborter ska drivas gentemot regeringar, FN, Världsbanken, EU, Europarådet samt enskilda och internationella organisationer. I skrivelsen anges att regeringen i den politiska dialogen på olika nivåer ska uppmärksamma brott mot rättigheter kopplade till sexuell och reproduktiv hälsa. Regeringsrepresentanter bör tydligare driva dessa frågor, framför allt i dialogen med länder inom EU genom att ständigt uppmärksamma SRHR-frågor inom EU, men också genom att försvara de överenskommelser som redan finns och kräva att dessa implementeras och följs upp.

7. Mänskliga rättigheter i arbetslivet, punkt 6 (s, v)

av Urban Ahlin (s), Carina Hägg (s), Kent Härstedt (s), Kenneth G Forslund (s), Kerstin Engle (s), Hans Linde (v) och Carin Runeson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:U357 yrkandena 6 och 11.

Ställningstagande

För oss är det oacceptabelt att konkurrenskraft skapas genom rovdrift på människor och miljö. Tillväxt utan mänskliga rättigheter, ökande sociala klyftor eller utarmning av vår miljö gör oss inte rikare. Tvärtom är det endast en social och miljömässigt hållbar utveckling som kan skapa hållbar tillväxt. Samtidigt måste de grundläggande mänskliga rättigheterna i arbetslivet stärkas globalt. Den fria förenings- och förhandlingsrätten ska garanteras, och slavarbete, barnarbete och diskriminering måste elimineras. Det är inte acceptabelt att över 70 miljoner barn under tio år i dag arbetar och att över 20 000 barn dör varje år till följd av arbetsskador. De internationella företagen har därför en viktig roll i globaliseringen. Av världens hundra största ekonomier är hälften företag. Inom ramen för FN, Internationella arbetsorganisationen (ILO), Världsbanken och andra organisationer är det möjligt att driva fram regler om företags ansvar för mänskliga rättigheter, arbetsvillkor och en bättre miljö. Detta arbete måste skyndas på.

Den svenska och internationella fackföreningsrörelsen spelar en avgörande roll som samhällsodanare och resurs för hållbar ekonomisk utveckling. Fria demokratiska fackföreningar värnar arbetstagarnas rättigheter och villkor och bidrar till ökad social rättvisa. Utan fackföreningar och progressiva politiska rörelser som samverkar över gränserna kommer de multinationella företagen lätt att kunna ställa industrier och länder mot varandra. Företagen agerar över gränserna. Det måste även politiken och fackföreningsrörelsen göra. Därför måste också arbetstagarna runtom i världen garanteras rätten att kunna vidta internationella sympatiåtgärder.

Framväxten av en allt starkare europeisk och internationell arbetsrätt och internationella fackliga avtal är lovande, både för ekonomisk utveckling och rättvisa. Sverige ska hävda arbetstagarnas rättigheter i internationella organisationer som Internationella valutafonden (IMF) och Världsbanken, genom bilaterala kontakter och med upphandlingsregler på alla samhällsnivåer såväl globalt som nationellt. I regeringens PGU-skrivelse har denna aspekt av förtryck och ofrihet nästan helt glömts bort. Vi inser att ekonomisk tillväxt och handel är viktiga faktorer i utvecklingen, men inte allena saliggörande. Regeringen bör arbeta mer aktivt med de grundläggande mänskliga rättigheterna i arbetslivet.

8. Perspektiv på ekonomisk tillväxt, punkt 8 (s, v, mp)

av Urban Ahlin (s), Carina Hägg (s), Kent Härstedt (s), Kenneth G Forslund (s), Kerstin Engle (s), Hans Linde (v), Carin Runeson (s) och Bodil Ceballos (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:U26 yrkandena 2–4.

Ställningstagande

I skrivelsen menar regeringen att ekonomiskt utanförskap ska brytas genom ”ett ökat ekonomiskt deltagande och marknadstillträde till den internationella marknaden”. Men redan i dag utgör handeln en lika stor, eller större, del av de fattiga ländernas BNP som av de rikas. Det ekonomiska utanförskapet har dock inte brutits. Att den ekonomiska globaliseringen, som regeringen skriver, har medfört ”en aldrig tidigare skådad inkomstökning på global nivå” har i många fall lett till större sociala klyftor eller till en kortare medellivslängd. Stora grupper får aldrig någon del av de enorma inkomstökningar som regeringen talar om, utan har i stället fått en sämre livssituation. I många utvecklingsländer har tillväxten, som framför allt skapats genom tillfälligt höga råvarupriser, resulterat i en tillväxt i bank-

kontor och lyxvillor för eliten, inte i en tillväxt i antalet skolor och vårdcentraler. Vi anser därför att regeringen i det fortsatta arbetet med PGU ska utgå från ett mer heltäckande perspektiv rörande begreppen ekonomisk tillväxt och ekonomiskt utanförskap och problematisera förhållandet mellan ekonomisk tillväxt och fattigdomsbekämpning.

En fråga som regeringens skrivelse inte berör handlar om den utveckling av monokulturer som sker i allt högre utsträckning i framför allt fattiga länder. För att motverka detta anser vi att regeringen i sitt fortsatta arbete med PGU bör stödja fattiga länders möjligheter att diversifiera och utveckla sin produktion, både med bistånd och i handelspolitiska beslut.

9. Korrupktion och penningtvätt via skatteparadis, punkt 9 (s, v, mp)

av Urban Ahlin (s), Carina Hägg (s), Kent Härstedt (s), Kenneth G Forslund (s), Kerstin Engle (s), Hans Linde (v), Carin Runeson (s) och Bodil Ceballos (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:U28 yrkande 3 och avslår motion 2007/08:U312.

Ställningstagande

Det är lovvärt att regeringen avser att verka för att ”öka kunskapen om principerna i FN:s Global Compact och OECD:s riktlinjer för multinationella företag”. För att stoppa korrupktionen vid källan krävs dock mer än så. Sverige följer OECD:s konvention mot bestickning av utländska offentliga företrädare, men anses brista bl.a. i fråga om företagsböter, utestängning av bestickare från offentliga upphandlingar och kontroll av korrupktionstyngda branscher som vapenindustrin. Kännbara sanktioner på hemmaplan för de företag vars företrädare gör sig skyldiga till bestickning är en tydlig och bra signal som åtgärderna bör kompletteras med för att öka kunskaperna.

Mycket av internationell organiserad brottslighet har penningtvätt via skatteparadis som förutsättning. Vi är ense med regeringen om brottslighetens negativa inverkan på fattiga länders utvecklingsarbete men skulle önska att regeringen också uppmärksammade skatteparadisens roll och i skrivelsen angav hur man tänker agera för att stänga skatteparadiserna.

10. Skuldavskrivningar, hållbar långivning m.m., punkt 11 (s, v, mp)

av Urban Ahlin (s), Carina Hägg (s), Kent Härstedt (s), Kenneth G Forslund (s), Kerstin Engle (s), Hans Linde (v), Carin Runeson (s) och Bodil Ceballos (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:U26 yrkandena 5, 7, 9, 15 och 17.

Ställningstagande

Regeringen har utnyttjat möjligheterna att inom biståndsramen finansiera skuldavskrivningar, detta trots att den dåvarande regeringen 2002 i Monterreyöverenskommelsen förband sig att inte använda bistånd till skuldavskrivningar. EU:s ministerråd har fastslagit att utvecklingssamarbetet inom unionen ska ligga i linje med Monterreyöverenskommelsen. Sverige bör följa Monterreyöverenskommelsen och inte räkna skuldavskrivningar som utvecklingssamarbete.

Sverige bör även inom Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) och dess biståndskommitté (DAC) arbeta för att åtaganden enligt Kyotoprotokollet inte får räknas som utvecklingssamarbete. Enligt OECD-DAC får militära insatser inte räknas som bistånd. Vi är starkt kritiska till att regeringen under ett arbetsgruppsmöte inför OECD:s toppmöte i april 2007 som enda EU-land försökte ändra regelverket för att möjliggöra en ökad användning av biståndsmedel för militära eller säkerhetsrelaterade insatser. Biståndspolitikerna måste hållas klart skilda från försvarets uppgifter, och svenskt bistånd ska därför inte användas till militära insatser.

I september i år kommer en halvtidsutvärdering och revidering av den s.k. Parisagendan att genomföras i Accra, Ghana. Inom ramarna för Parisagendan och i samband med detta möte bör Sveriges regering verka för att en betydligt större andel av det totala biståndet ska gå till fattigdomsbekämpning än vad som sker i dag.

Vidare är det viktigt att någon form av bindande internationellt regelverk för ansvarsfull utlåning upprättas. Det saknas ett internationellt system som garanterar att utlåning sker på ett hållbart sätt. Fattiga länder riskerar därmed att åter hamna i skuldfällan de just tagit sig ur. Ett system för ansvarsfull långivning skulle säkerställa att lån inte ges till odemokratiska regimer eller till projekt i utvecklingsländer som inte är socialt eller miljömässigt hållbara. Vi anser därför att regeringen, i implementeringen av

PGU, ska inkludera frågan om att verka för att ett hållbart system för långivning på internationell nivå kommer till stånd. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

11. Illegitima skulder och omprövning av OECD-DAC:s regelverk, punkt 12 (v)

av Hans Linde (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:U26 yrkandena 6, 8 och 13.

Ställningstagande

När i dag många stater i syd tar stapplande steg mot demokrati och utveckling gör de det tyngda av skulder som befolkningen eller de nuvarande ledarna inte beslutat om, skulder som uppkommit utan att långgivaren tagit sitt ansvar för skuldens uppkomst.

Ett typexempel på denna typ av skuld var de fordringar på Liberia som Sverige skulle ha avskrivit under 2007. Fordringarna bestod till större delen av krediter som gavs 1979 när den liberianska regimen inhandlade tre kustbevakningsbåtar från Karlskrona varv. 1979 var Liberia en genomkorrumpad enpartistat under president William Richard Tolbert Jr:s styre, där majoriteten av befolkningen i praktiken var utestängd från beslutsfattande och samhällsservice.

Den rysk-franske juristen Alexander Nahum Sack utarbetade på 1920-talet tre kriterier för vad som skulle kunna betraktas som oskäligen statsskulder. Dessa kriterier är fortfarande relevanta i diskussionen om vilka skulder som är illegitima. De tre kriterier som Sack tog fram var följande:

1. Lånen har inte kommit medborgarna till del eller medfört någon nytta för dem.
2. Lånen togs utan att medborgarna hördes eller godkände att så skulle ske.
3. Långgivarna var vid utlåningen medvetna om att lånen inte skulle komma medborgarna till del och att deras åsikt inte efterfrågats.

Det råder inget tvivel om att stora delar av syds statsskulder är att beteckna som illegitima utifrån Sacks tre kriterier. ”Illegitima skulder” är dock inte ett juridiskt begrepp som accepteras av alla, men det diskuteras trots detta på alla nivåer och låg till grund bl.a. för Norges stora skuldavskrivningar till fem länder 2006. Dessvärre saknas i dag mekanismer för

att avgöra en skulds legitimitet. Vi anser att regeringen inom ramen för det fortsatta arbetet med PGU ska ta initiativ till att driva frågan om illegitima skulder på internationell nivå, på samma sätt som den norska regeringen tidigare har gjort.

Syds skulder till Sverige i dag är dock marginella. Men Sverige kan spela en avgörande roll genom att erkänna förekomsten av illegitima skulder och genom att Sverige inom ramen för IMF, Världsbanken, FN, de regionala utvecklingsbankerna och Parisklubben verkar för att illegitima skulder avskrivs.

Vi är även starkt kritiska till den urholkning som pågår av det svenska biståndet. Sverige använder biståndsmedel till att finansiera både flyktingmottagning i Sverige och till avskrivningar av exportkreditskulder. Vi anser att regeringen i implementeringen av PGU inom OECD ska driva att regelverket i OECD-DAC ska omprövas med målet att de paragrafer som tillåter urholkning genom användande av biståndsmedel för flykting- och studentmottagande i industriländerna samt skuldavskrivningar tas bort. Vidare bör regeringen, i det framtida arbetet med PGU, inte räkna in flyktingmottagandet i Sverige i biståndsbudget utan i stället hänföra utgifter till utgiftsområde 8 Migration.

12. Sveriges agerande i IMF och Världsbanken, punkt 13 (v, mp)

av Hans Linde (v) och Bodil Ceballos (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:U26 yrkandena 10–12.

Ställningstagande

Sverige bör verka för att styrningen av IMF och Världsbanken ska vara effektiv och att utvecklingsländernas inflytande stärks. I skrivelsen diskuterar regeringen bl.a. det arbete med kvotshöjning för underrepresenterade länder som pågått sedan 2006. Vi menar att dessa kvotshöjningar är alltför marginella och därför inte kommer att leda till den demokratisering som bl.a. vi önskar se. Regeringen bör därför i den fortsatta processen med att ta fram ett nytt röstsystem inom IMF stödja det förslag som förespråkas av G 24-gruppen, ett system med ”dubbel majoritet” där både en majoritet av rösterna och en majoritet av medlemsländerna vägs in.

Till och med IMF:s egen oberoende utvärderingsenhet slår fast att kraven på vilka sektorer som ska drivas i privat respektive offentlig regi etc. ofta är alldeles för detaljerade i samband med bistånd eller nya lån. Rigida krav på låga inflationsnivåer och tak för offentliga utgifter har förhindrat satsningar på infrastruktur, välfärd och fattigdomsbekämpning, vilket IMF:s egen utvärderingsenhet (IEO) har påtalat. Detta har dock inte föranlett några initiativ från regeringens sida. Denna detaljstyrning av fattiga länders politik som de båda institutionerna ägnar sig åt i samband med bistånd och nya lån är oacceptabel då det leder till en urholkning av det demokratiska ägarskapet över politiken. Om detta nämner regeringen inget i skrivelsen. Man valde dock att under 2007, utan att ställa några krav, öka stödet till Världsbankens utvecklingsfond med 30 %. I genomförandet av PGU måste regeringen understryka vikten av utvecklingsländernas demokratiska ägarskap över politiken samt att ekonomiska policyvillkor som kör över demokratiska processer i utvecklingsländerna ska upphöra.

Sammantaget menar vi att det i regeringens skrivelse är otydligt hur Sverige har agerat för att stärka utvecklingsländernas position i IMF och Världsbanken. Regeringen ska därför i kommande skrivelser presentera en mer ingående redogörelse för hur Sveriges agerande i IMF och Världsbanken har lett till en mer effektiv styrning samt hur vi har bidragit till att utvecklingsländernas inflytande har stärkts.

13. Årlig skrivelse om biståndets resultat, punkt 14 (v, mp)

av Hans Linde (v) och Bodil Ceballos (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:U26 yrkande 19.

Ställningstagande

Vi anser att det är angeläget att få en sammanhållen helhetsbild av hur den sittande regeringens biståndspolitik har påverkat biståndets mål enligt PGU och millenniemålen, inte minst för att få klarhet i hur regeringens avräkningar för skuldavskrivningar och flyktingmottagande påverkar biståndets mål. Det är därför avgörande att regeringen, när den nästa år återkommer till riksdagen med en skrivelse om biståndets resultat, gör en utvärdering av hela biståndsramen på 32 miljarder.

14. Utfasning av Rysslandsbiståndet och skuldavskrivning, punkt 15 (s, mp)

av Urban Ahlin (s), Carina Hägg (s), Kent Härstedt (s), Kenneth G Forslund (s), Kerstin Engle (s), Carin Runeson (s) och Bodil Ceballos (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:U27 yrkandena 11 och 12.

Ställningstagande

Trots det engagemang för yttrandefriheten som regeringen visar i sin skrivelse tiger man still när det gäller att kritisera Ryssland. Den ryska ekonomin har utvecklats i snabb takt under senare år. Ryssland behöver inte längre bistånd i tidigare mening, och därför inleddes en utfasning av biståndet till Ryssland. Det måste dock ske på ett klokt sätt, och vissa sektorer – demokrati och respekt för mänskliga rättigheter exempelvis – är i fortsatt stort behov av stöd från omvärlden. Trots att utvecklingen i Ryssland går åt fel håll valde regeringen att påskynda utfasningen av biståndet. Ryssland behöver dialog, samarbete och stöd till en positiv utveckling. Vi avvisar regeringens snabbavveckling av biståndet till Ryssland.

Många av världens fattigaste länder befinner sig i en skuldfälla som hämmar möjligheterna till utveckling och fattigdomsminskning. Vissa länder betalar uppemot tre gånger mer i skuldavbetalningar än till investeringar i hälsa och utbildning. Den samlade skuldbördan i de fattigaste länderna måste bringas ned i betydligt snabbare takt. Redan på 70-talet avskrev Sverige vissa bilaterala fordringar. Sedan länge pågår också arbetet med att få ned länders multilaterala skuldsättning, bl.a. genom det s.k. HIPC-initiativet för högt skuldsatta fattiga länder. Men alldeles för lite har hänt. Länderna med störst behov av skuldavskrivningar har skulder motsvarande vad de rika länderna årligen lägger på subventioner av jordbruksproduktion. Det behövs en gemensam internationell överenskommelse för att helt avskryva de fattigaste ländernas skulder. Alla rika länder delar ansvaret för att befria jordens fattigaste från ett växande skuldok. Det är också viktigt att framöver arbeta för att länder inte åter hamnar i en skuldfälla. Utlåning måste ske på ett ansvarsfullt och hållbart sätt. I detta kan ingå att inte ge lån till odemokratiska regimer eller projekt som inte är miljömässigt och socialt hållbara.

15. Avräkning för skuldavskrivning på biståndsanslaget, punkt 16 (s)

av Urban Ahlin (s), Carina Hägg (s), Kent Härstedt (s), Kenneth G Forslund (s), Kerstin Engle (s) och Carin Runeson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:U27 yrkande 9.

Ställningstagande

I budgeten för 2008 räknade regeringen av 500 miljoner kronor från biståndet för att betala av gamla skulder. I verkligheten är dock den faktiska siffran som Exportkreditnämnden kommer att använda för att slutgiltigt skriva av skulder betydligt lägre, 287 miljoner. Resterande 213 miljoner är en luftsiffra som direkt dränerar biståndet. Det kan vara rimligt att från biståndsramen räkna av skuldavskrivningar, men det ska i så fall ske krona för faktisk krona, utan luft.

Vi socialdemokrater har tidigare krävt att regeringen återkommer med ett ordentligt ekonomiskt underlag när det gäller avräkningen för skuldavskrivning på biståndsanslaget, och vi avvisar den uppblåsta avräkningen från biståndsramen 2008 på 500 miljoner, krav vi naturligtvis står fast vid.

16. Hållbar skuldsituation och kriterier för exportkreditgivning, punkt 17 (v, mp)

av Hans Linde (v) och Bodil Ceballos (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:U28 yrkande 4.

Ställningstagande

Den ohållbara skuldbörda som många fattiga länder bär på har under snart tre decennier utgjort ett av de största hindren för utveckling i världen. Regeringen påpekar mycket riktigt i skrivelsen att internationellt överenskomna initiativ för skuldavskrivningar skapat bättre förutsättningar för utveckling. Vi kan dock konstatera att de skuldavskrivningsinitiativ som ägt rum på intet sätt löst problemen med den ohållbara skuldsituationen i världen.

För det första har många av de länder som hittills omfattats av initiativet fortfarande stora skulder till fordringsägare som inte inkluderades i överenskommelsen. För det andra ingår ett antal kraftigt skuldsatta länder som Ecuador och Filippinerna inte i överenskommelsen. För det tredje har man misslyckats med att bygga upp ett system för hållbar utlåning i framtiden, och därmed riskerar ett flertal utvecklingsländer att åter hamna i den skuldfälla de just tagit sig ur. Regeringen skriver inte något om hur man avser att ta itu med dessa grundläggande utvecklingsproblem. Regeringen bör i skrivelsen inkludera på vilket sätt man bör arbeta för mer långtgående skuldavskrivningar, som även beaktar skuldernas legitimitet. Vänsterpartiet och Miljöpartiet önskar se en total avskrivning av de fattigaste ländernas skulder. Man bör vidare tillkänna vilka åtgärder som ska vidtas för att skapa en mer hållbar skuldsituation, t.ex. genom att driva frågan inom internationella institutioner samt implementera kriterier för exportkreditgivning som säkerställer att krediter inte ges till svenska företag som utför projekt i diktaturstater eller till projekt som inte är miljömässigt och socialt hållbara.

17. Alkohol som en utvecklingshämmande faktor i utvecklingsarbetet, punkt 18 (s, v, mp)

av Urban Ahlin (s), Carina Hägg (s), Kent Härstedt (s), Kenneth G Forslund (s), Kerstin Engle (s), Hans Linde (v), Carin Runeson (s) och Bodil Ceballos (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:U25 yrkandena 1 och 3.

Ställningstagande

Kampen mot fattigdomen är mycket en fråga om individers möjligheter att påverka sin livssituation och att öka sin levnadsstandard och därmed stärka makten över sina egna liv. Dessa möjligheter hämmas eller omöjliggörs för hundratusentals individer på grund av alkoholens negativa effekter. Mot denna bakgrund anser vi att svenska insatser i utvecklingssammanhang bör uppmärksamma och rikta åtgärder mot alkohol, som av WHO klassas som en av de fem främsta riskfaktorerna för folkhälsa i världen. Insatser på detta område faller väl in i den ambition som uttrycks i regeringens politik för en global utveckling.

Med de goda erfarenheter Sverige har av en restriktiv alkoholpolitik borde det kunna vara en framträdande del av Sveriges internationella åtagande i en politik för global utveckling att hjälpa utvecklingsländer när det gäller att utforma en alkoholpolitik som stöder utvecklingen på lokal nivå. Att

förhindra den mycket aggressiva marknadsföring och reklam för såväl alkohol som tobak som blivit vanlig i många utvecklingsländer borde ha högsta prioritet vid förhandlingar om utvecklingsavtal.

Riksdagen bör mot bakgrund av det ovan anförda besluta att Sverige i allt internationellt biståndsarbete ska lyfta fram alkoholens roll som en allvarligt utvecklingshämmande faktor. Även inom EU och FN ska Sverige driva frågan om alkoholens utvecklingshämmande roll. Sverige bör sträva efter att samla en global opinion mot den form av marknadsföring av alkohol och tobak som utvecklats av många företag och även arbeta mot att företag infiltrerar lagstiftningsprocesser där de själva har ekonomiska intressen såsom redan skett i några afrikanska länder.

18. En rättvis handelspolitik och de ekonomiska partnerskapsavtalen (EPA), punkt 19 (v, mp)

av Hans Linde (v) och Bodil Ceballos (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2007/08:U28 yrkande 5 och 2007/08:U201 yrkandena 1, 2 och 5–7.

Ställningstagande

Vi vill verka för en internationell handel på rättvisa villkor – en handel som är underställd FN:s olika sociala, arbetsrättsliga och miljömässiga konventioner, en handel som bidrar till att minska klyftorna i världen, som främjar en verkligt hållbar global utveckling och där både kvinnor och män får del av ekonomisk utveckling. Med de stora skillnaderna i världen av i dag i minnet har vi lång väg kvar innan vi kan se en internationell handel med sådana karaktärsdrag.

Vi ser den internationella handeln som en central fråga inom politiken för global utveckling. En öppen och rättvis handel är en förutsättning för utvecklingen i världen, men mer handel betyder inte automatiskt bättre handel eller större utvecklingspotential. Det är centralt att handeln sker på ett rättvist och hållbart sätt där PGU:s principer om att de fattigas perspektiv ska styra verkligen får genomslag. I de fortsatta Dohaförhandlingarna måste hänsyn tas till de fattigare ländernas villkor.

Regeringens resultatskrivelse och planering för det kommande PGU-arbetet handlar i princip enbart om ökat marknadstillträde. Vi anser att en rättvis handelspolitik innebär att vi i den rika världen är lyhörda för fattiga länders behov av politiskt manöverutrymme i en uppbyggnadsfas av deras ekonomier. Därför bör Sverige exempelvis inte driva krav på att nya områ-

den ska inkluderas i handelsavtal samt stödja fattiga länders krav på olika skyddsmekanismer för import av jordbruksprodukter. Bristfällig integrering på världsmarknaden är inte det stora problemet, utan de villkor som de internationella regelverken sätter för handeln. Vi vill framhålla vikten av en stark hemmamarknad och regional integrering för fattiga länder. Sverige bör inom EU verka för en generösare hållning i pågående förhandlingar vad avser EU:s bilaterala avtal.

Avtalsförhandlingar pågår för närvarande mellan EU och Aseanländerna (Association of Southeast Asian Nations), Sydkorea och Indien samt med Andinska gemenskaper och Centralamerika. EU måste ta sitt ansvar som ekonomisk stormakt i förhållande till dessa länder och inte snävt driva frågor för att gynna sin egen ekonomiska tillväxt.

När det gäller de konkreta målsättningarna har regeringen valt att bara lyfta fram ökad export av jordbruksprodukter från utvecklingsländerna. Därmed undviker regeringen stora stridsfrågor i de pågående handelsförhandlingarna inom exempelvis de ekonomiska partnerskapsavtalen, vilka relaterar just till de fattiga afrikanska ländernas möjlighet att kunna behålla ett politiskt handlingsutrymme för att t.ex. kunna bedriva en industrialiseringspolitik, något som också är mycket viktigt för att kunna diversifiera produktionen och utvecklas på lite längre sikt. Andra frågor som regeringen väljer att inte ta upp i skrivelsen är exempelvis hur handeln med jordbruksvaror relaterar till livsmedelstrygghet samt vikten av att jordbruket som försörjningskälla inte undermineras. Vi anser att Sveriges handelspolitik i sin helhet ska bidra till en rättvis och hållbar global utveckling och genomsyras av ett rättighetsperspektiv och de fattigas perspektiv. Detta innebär att vi ska respektera afrikanska länders rätt att bedriva en självständig utvecklingspolitik som formuleras genom demokratiska processer och inte pressa dem att acceptera ”breda EPA-avtal” som omfattar investeringsavtal eller avtal om offentlig upphandling. Vi anser vidare att regeringen, i en operationalisering av målet att öka exporten av jordbruksprodukter från utvecklingsländer, bör säkerställa att verksamheten alltid ska syfta till att stödja produktion och export som är socialt och ekologiskt hållbar. Konsekvensanalyser måste alltid göras.

19. EU:s agerande i EPA-förhandlingarna, punkt 20 (v)

av Hans Linde (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:U225 yrkandena 2, 3 och 5–7.

Ställningstagande

Vi anser att Sverige ska verka för att EU undersöker alternativ till de ekonomiska partnerskapsavtalen (EPA), som utgår från ett fattigdomsbekämpnings- och rättighetsperspektiv i stället för dagens alltför stora fokus på frihandel. Sverige bör i EU också tydligt klargöra att EU-kommissionen inte får använda bistånd som en bricka i förhandlingsspelet med AVS-länderna.

Handelsavtal i dagens värld rör inte bara utbyte av varor utan även mycket annat. Där ingår avtal om tjänstehandel, de s.k. Singaporereglerna om utländska investeringar, immaterialrätt, konkurrens och offentlig upphandling. Kring allt detta finns en rad oklarheter. Det är svårt att i förväg säga vilka effekter olika delar ett kommande handelsavtal kommer att få. Det är också mycket oklart om de afrikanska länderna kommer att ges tillräckliga möjligheter att skydda sitt jordbruk. De bestämmelser om skyddsmekanismer och undantag för särskilda produkter som nu diskuteras inom WTO bör utgöra miniminivå i EPA. Vi anser att när så mycket är oförutsägbart när det gäller olika delar av EPA bör dessa innehålla tydliga bestämmelser om mekanismer för gemensam uppföljning och utvärdering av avtalen.

Den inkomstförlust som AVS-länderna kommer att drabbas av om man förlorar sina tidigare handelsfördelar kommer att innebära ett allvarligt hot mot flera afrikanska länder. Det kommer också att utgöra ett allvarligt hot mot förverkligandet av FN:s millenniemål. Om EU verkligen vill uppnå det mål man i så många sammanhang förklarat sig eftersträva – att uppfylla FN:s millenniemål och bekämpa fattigdomen – torde det vara rimligt att man lyssnade till vad representanter för den fattigaste världsdelen har att säga när det gäller AVS-avtalen. EU-kommissionens uppträdande visar att man inte gör det i tillräcklig grad. Dessa länder har rätt att själva välja utvecklingsmodell och att slippa bli utsatta för påtryckningar och utpressning från EU-kommissionen.

20. Avskaffande av handelshinder m.m., punkt 23 (s)

av Urban Ahlin (s), Carina Hägg (s), Kent Härstedt (s), Kenneth G Forslund (s), Kerstin Engle (s) och Carin Runeson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:U357 yrkandena 4 och 5.

Ställningstagande

Även om handel med varor och tjänster över gränserna har ökat lavinartat de senaste decennierna skapar den globala produktionen inte välbefinnande i alla delar av världen. Det finns ett tydligt samband mellan lägre handelsbarriärer och ökad handel. Alltjämt är det dock världens rikaste länder som handlar mest med varandra. Och så länge rikare delar av världen omfattas av handelsbarriärer kommer verkligt fri handel att vara en utopi. Så länge kommer också välbefinnandet att fördelas ojämnt mellan olika delar av världen. Handelshindren mot fattigare länder måste bort. Vi vill ta initiativ mot orättvisa handelshinder. Det gäller inte minst jordbruks- och tekovaror, som är u-ländernas viktigaste exportvaror. Inom EU vill vi arbeta för att EU tar bort alla handelshinder för Afrika, Karibien och Sydamerika, och vi ska vara det land som hårdast driver frågan om ett avskaffande av EU:s jordbrukssubventioner. Vi vill att EU inrättar en ombudsman till stöd för utvecklingsländer som vill exportera till EU.

Handelssystemet måste förbättras. Utvecklingsländerna har ofta mindre möjligheter att delta i de långa och kostnadskrävande handelsförhandlingarna än rikare länder. Därför vill vi öka biståndet till utvecklingsländerna för att stärka deras förhandlingskapacitet i världshandelssystemet.

21. Företagens sociala och miljömässiga ansvar, punkt 24 (s, v, mp)

av Urban Ahlin (s), Carina Hägg (s), Kent Härstedt (s), Kenneth G Forslund (s), Kerstin Engle (s), Hans Linde (v), Carin Runeson (s) och Bodil Ceballos (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:U357 yrkandena 8 och 12.

Ställningstagande

Sverige bör arbeta med handel, arbetsvillkor och globaliseringens sociala dimension för att bidra till förverkligandet av mänskliga rättigheter i arbetslivet. Utgångspunkten i arbetet är ILO:s åtta kärnkonventioner. Dessa grundläggande rättigheter ska respekteras av alla länder oavsett utvecklingsnivå. Undermåliga arbetsvillkor är oacceptabla som konkurrensmedel, men samtidigt får inte arbetsvillkor användas som förevändning för protektionistiska åtgärder. Sverige måste fortsätta att verka i olika forum för att stärka

den sociala dimensionen i handelspolitiken och för att företagens sociala och miljömässiga ansvar ska vara utvecklingsfrämjande och inriktat på fattigdomsbekämpning.

Vi anser att incitament bör skapas för företag att arbeta på ett sätt som gör att klyftor mellan länder och människor kan minska. Kooperativa företag har särskilda möjligheter att förena lönsamhet med socialt ansvarstagande. För att få företag att ta globalt ansvar måste internationellt skärpt lagstiftning och bindande regler införas. Transnationell beskattning av multinationella företag kan också övervägas.

22. Marknadsföring av alkohol, punkt 25 (mp)

av Bodil Ceballos (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:U25 yrkande 2.

Ställningstagande

Med de goda erfarenheter Sverige har av en restriktiv alkoholpolitik borde det kunna vara en framträdande del av Sveriges internationella åtagande i en politik för global utveckling att hjälpa utvecklingsländer när det gäller att utforma en alkoholpolitik som stöder utvecklingen på lokal nivå. Att förhindra den mycket aggressiva marknadsföring och reklam för såväl alkohol som tobak som blivit vanlig i många utvecklingsländer borde ha högsta prioritet vid förhandlingar om utvecklingsavtal och handelsavtal. Riksdagen bör mot bakgrund av det ovan anförda besluta att Sverige i allt internationellt biståndsarbete lyfter fram alkoholens roll som en allvarligt utvecklingshämmande faktor. Sverige bör som en konsekvens av detta arbeta för att förhandlingarna inom WTO och GATS strävar efter att begränsa den mycket aggressiva form av marknadsföring av såväl alkohol som tobak som blivit norm i många utvecklingsländer.

23. Fairtraderörelsen, punkt 26 (s, v, mp)

av Urban Ahlin (s), Carina Hägg (s), Kent Härstedt (s), Kenneth G Forslund (s), Kerstin Engle (s), Hans Linde (v), Carin Runeson (s) och Bodil Ceballos (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:N354 yrkande 1 och avslår motion 2007/08:U318 yrkande 3.

Ställningstagande

Föreningen för Rättvisemärkt i Sverige är en ideell organisation som arbetar för att sprida information om rättvisemärkning och väcka opinion om rättvis handel. Föreningen har 21 organisationer som medlemmar. Rättvisemärkt har systerorganisationer i 18 länder i Europa, Nordamerika, Australien-Nya Zeeland, Mexiko och Japan. Vi anser att det är viktigt att staten uppmuntrar olika ideella organisationer som främjar demokrati och rättvisa.

24. Rekrytering av vårdpersonal från utvecklingsländer, punkt 27 (s, v)

av Urban Ahlin (s), Carina Hägg (s), Kent Härstedt (s), Kenneth G Forslund (s), Kerstin Engle (s), Hans Linde (v) och Carin Runeson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 27 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:U294.

Ställningstagande

Människors beslut att emigrera för att söka sig en framtid någon annanstans ska respekteras. Men när det sker en systematisk rekrytering av utbildad vårdpersonal från t.ex. Afrika blir det en moralisk och politisk fråga för oss i den rika världen. Tusentals sjuksköterskor och läkare har lämnat hälso- och sjukvården i afrikanska länder, med negativa följder för dessa länder. Varje individ ska ha stor frihet att försöka etablera sig var han eller hon vill. Men detta kan inte enbart handla om valfrihet. Den andra sidan av saken är att utvecklingsländer går miste om utbildad personal som är, bokstavligt talat, livsnödvändig, genom den rekrytering som sker. Riksdagen bör ta initiativ till diskussioner nationellt och internationellt om hur vårdbolags och staters rekrytering av vårdpersonal från utvecklingsländer ska hanteras.

25. Harmonisering av migrationspolitiken, punkt 28 (mp)

av Bodil Ceballos (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 28 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:U28 yrkande 2.

Ställningstagande

Jag motsätter mig tendenserna i EU-samarbetet att enbart låta arbetstagare från tredjeländ som utför högkvalificerat arbete arbetskraftsinvandra till EU. Den lagliga migrationen ska omfatta alla – inte bara en liten klick. Det bör regeringen driva i EU-samarbetet.

Miljöpartiet motsätter sig en harmoniserad migrationspolitik eftersom många länder har en så diametralt annorlunda uppfattning än den svenska. Vi vill inte tvingas sänka vår ambitionsnivå i ett kompromissande med övriga länder. Vi stöder naturligtvis frivilligt återvändande men är emot det påtvingade, i synnerhet då återvändande ska ske till länder i krig eller där allvarliga brott mot de mänskliga rättigheterna begås. Återvändandestödet kan i vissa länder innebära en möjlighet att starta på nytt, men om det enbart handlar om en återvändandepeng man får när man återvänder till ett land där det finns få eller inga möjligheter att försörja sig, kan detta aldrig vara en lösning. Regeringen bör ta ett större ansvar än så för de människor som utvisas under sådana omständigheter. Sverige bör införa ett uppföljningsansvar i syfte att garantera ett säkert återvändande.

26. Harmonisering av migrationspolitiken, punkt 28 – motiveringen (v)

av Hans Linde (v).

Ställningstagande

Vänsterpartiets utgångspunkt är att migration är en naturlig process som ställer naturliga krav på samhället och som tillför nya erfarenheter och kunskaper. Vänsterpartiet vill ha en generös invandringspolitik. Rätten till asyl är grundläggande, och detta är reglerat i en rad internationella konventioner som Sverige undertecknat. Det handlar därmed om ovillkorliga rättigheter som inte är tånjbara i förhållande till den svenska konjunkturen eller till vårt behov av arbetskraft.

Vänsterpartiet välkomnar därmed också utökad arbetskraftsinvandring till Sverige. Det är dock avgörande att ett sådant system har garantier för rättvisa villkor och löner. Det måste röra sig om permanenta uppehålls- och arbetstillstånd för den som arbetskraftsinvandrar och dennes anhöriga. Den

som arbetskraftsinvandrar ska ha tillgång till det sociala trygghetssystemet på oinskränkt samma villkor som svenska medborgare, och det får inte ske någon sammanblandning mellan rätten till asyl och möjligheten till arbetskraftsinvandring.

Mot denna bakgrund avvisar Vänsterpartiet den utformning av ett system för utökad arbetskraftsinvandring som föreslagits gemensamt av regeringen och Miljöpartiet. Detta gör vi eftersom förslaget helt utgår från arbetsgivarernas behov och riskerar att underminera asylrätten och villkoren på arbetsmarknaden.

Denna syn på invandring ligger helt i linje med den utveckling som vi ser inom EU och i övriga västvärlden. Det innebär att mindre tyngdvikt läggs vid rätten till asyl för att i stället betona ökade möjligheter till arbetskraftsinvandring, detta för att möjliggöra handplockning av lönsamma grupper som passar de behov som den svenska konjunkturen anger.

Ett havererat asylsystem och en ovärdig flyktingpolitik kan inte ersättas eller repareras genom att ge uppehållstillstånd av arbetsmarknadsskäl i stället för asylskäl. Arbetskraftsinvandring är ingen lösning för alla de människor som tvingas fly sina hemländer och som förvägras rätten att söka asyl genom den restriktiva gemensamma flyktingpolitiken inom EU. Det som måste göras är att skapa legala vägar för människor att söka asyl.

27. Klimatförändringar och miljöpåverkan, punkt 29 (s, v, mp)

av Urban Ahlin (s), Carina Hägg (s), Kent Härstedt (s), Kenneth G Forslund (s), Kerstin Engle (s), Hans Linde (v), Carin Runeson (s) och Bodil Ceballos (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 29 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2007/08:U26 yrkandena 14 och 16, 2007/08:U27 yrkande 13 och 2007/08:U28 yrkande 6.

Ställningstagande

Enligt den nyligen antagna strategin för multilateralt utvecklingssamarbete ska regeringen inom internationella institutioner agera för ”verksamhetens överensstämmelse med svenska utvecklingsmål”. I samma strategi säger regeringen att den är beredd att ”hålla inne eller reducera bidrag” om multilaterala institutioner inte anstränger sig för att genomföra nödvändiga förändringar. Detta påtryckningsmedel har hittills inte utnyttjats. Tvärtom har Sverige accepterat Världsbankens fortsatta satsningar på fossila bränslen. Vi anser att regeringen tillsammans med likasinnade länder aktivt bör driva frågan om en snabbare utfasning av stödet till fossilbränsle i Världs-

banken. Man bör också driva på för en kraftig ökning av stödet till förnybara energikällor i utvecklingsländerna. Världsbanken redovisade en kraftig ökning av investeringarna i förnybar energi för år 2007. Detta är bra eftersom behovet är enormt, inte minst i utvecklingsländerna. Vad man inte talar lika högt om är att Världsbanken fortfarande lägger ned långt mycket mer resurser på stöd till fossila bränslen än till förnybara. Stödet till förnybar energi borde ersätta stödet till fossila bränslen – inte komplettera det. I det fortsatta arbetet med PGU bör regeringen arbeta för att Världsbanken upphör att finansiera investeringar i icke-förnybar energi.

Vidare anser vi att satsningar på klimatåtgärder aldrig får tas som förevändning för länder i nord att finansiera sina egna åtaganden enligt Kyotoprotokollet med biståndsmedel. Det skulle i så fall innebära att världens fattiga bestraffades dubbelt, först genom klimatförändringar de inte är upphov till och sedan genom uteblivet bistånd. Därför bör Sverige inte heller framöver finansiera egna åtaganden enligt Kyotoprotokollet med biståndsmedel.

Miljöpolitik kräver internationell mobilisering och global solidaritet. Regeringen har snabbt anammat behovet av internationellt arbete, men ansvaret för de kraftfulla åtgärder som klimatfrågan kräver läggs på andra länder, på EU, på internationella organ och på den internationella marknaden. Att miljöproblemen är globala betyder inte att de ska lösas av någon annan. Vi anser att den viktigaste insatsen vi kan göra i det globala miljöarbetet är att vara ett föredöme på hemmaplan. Annars förlorar vi totalt i trovärdighet.

28. Nedrustning, icke-spridning och krigsmateriel, punkt 30 (s, v, mp)

av Urban Ahlin (s), Carina Hägg (s), Kent Härstedt (s), Kenneth G Forslund (s), Kerstin Engle (s), Hans Linde (v), Carin Runeson (s) och Bodil Ceballos (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 30 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2007/08:U27 yrkandena 6–8 och 2007/08:U28 yrkande 7.

Ställningstagande

Regeringen borde tydligt visa sin vilja att ställa sig bakom den nedrustningstradition som så länge varit en hörnsten i svensk utrikespolitik. Det är alarmerande att världens militärutgifter återigen ökar. Det internationella nedrustningsarbetet måste ta ny fart och mer måste göras. Sverige har under lång tid varit ledande i det globala arbetet för kärnvapennedrustning.

Tyvänn har regeringen valt att vara förvånansvärt passiv i en av framtidens ödesfrågor. Frågan om massförstörelsevapen och det hot de utgör mot vår trygghet är mer aktuell än på länge. Målet för oss är en värld fri från kärnvapen. Vägen dit går via kraftfulla kontrollmekanismer och outtröttligt arbete för nedrustning. Sverige har spelat en viktig roll i nedrustningsarbetet under många årtionden. Detta ger Sverige trovärdighet och tyngd att använda. Nu, när många frågor gör att nedrustning och icke-spridning står högre än på länge på den internationella agendan, har Sverige en större möjlighet än på länge att få gehör för nedrustningsarbetet. Regeringen har tyvärr hittills varit helt passiv och inte gripit den möjligheten.

I skrivelsens redovisning av målpuppfyllelser skriver man om konventionen om konventionella vapen (CCW) i arbetet för att ”få till stånd en internationell reglering av klusterammunition”. Detta arbete välkomnar vi, men vi ställer oss starkt kritiska till att regeringen inte ens nämner den just nu mest kraftfulla processen för att få till stånd ett internationellt förbud mot klustervapen, den s.k. Osloprocessen. Att Osloprocessen inte omnämns ligger tyvärr i linje med regeringens agerande under året som gått. Under föregående riksmöte fattade riksdagen beslut om att Sverige ska arbeta för ett sådant internationellt förbud, men vi menar att regeringen inte gör tillräckligt för att uppfylla det beslutet. Norge startade Osloprocessen som syftar till att ta fram en internationell konvention som förbjuder klustervapen. I dag deltar över 130 länder, inklusive Sverige. Men Sveriges regering har arbetat för att se till att definitionen av klustervapen inte ska omfatta det svenska klustervapnet, bombkapsel 90. Vi vill att regeringen i det som kvarstår av Osloprocessens arbete upphör att verka för undantag av vissa klustervapen. Vi vill ha en internationell konvention som förbjuder klustervapen och att den konventionen mer än gärna får vara så bred att den omfattar också det svenska klustervapnet bombkapsel 90.

Även om de flesta våldsamma konflikter i dag är inomstatliga påverkar också ofta faktorer utifrån hur konflikten utvecklas. Den internationella vapenhandeln är en viktig drivkraft bakom militära rustningar och bidrar därmed till krig och väpnade konflikter. Därför bör Sverige verka för en radikal nedrustning och för att resurser som i dag förlösas på militär rustning omfördelas till insatser som kan förebygga krig och konflikter. Av skrivelsen framgår att regeringen anser att riktlinjerna för svensk krigsmaterielexport är fullgoda. Vi anser tvärtom att riktlinjerna måste stramas upp och att exporten måste bli mycket mer restriktiv för att inte motverka en politik för global utveckling. Vi ser ett antal brister i den nuvarande krigsmaterielexportlagstiftningen. Den tidigare socialdemokratiska regeringen påbörjade ett arbete för en ny lagstiftning. Vi anser fortfarande att det är angeläget att regeringen kommer till riksdagen med ett lagförslag som ligger i fas med utvecklingen på området och som är samstämt med politiken för global utveckling.

29. Krigsmaterielexportpolitikens utrymme i PGU, punkt 31 (v, mp)

av Hans Linde (v) och Bodil Ceballos (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 31 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:U26 yrkande 18.

Ställningstagande

I skrivelsens redovisning av mål 62 menar regeringen att tillämpningen av det svenska regelverket för exportkontroll bedöms ha ”en positiv effekt för att undvika att svensk krigsmaterielexport motverkar en rättvis och hållbar global utveckling”. Detta menar vi är en grov överdrift. Trots nämnda riktlinjer exporterade Sverige krigsmateriel till länder som är indragna i väpnade konflikter, t.ex. USA och Thailand. De två största mottagarna av krigsmateriel under 2006 var Sydafrika respektive Pakistan, två länder som brottas med enorma utvecklingsproblem. I den kommande skrivelsen om PGU bör den svenska krigsmaterielexportpolitiken få ett större utrymme, och i regeringens genomförande av PGU bör den svenska krigsmaterieexporten ske på ett sätt som inte motverkar en rättvis och hållbar global utveckling.

30. Strategi för Sveriges insatser i Afghanistan, punkt 32 (s)

av Urban Ahlin (s), Carina Hägg (s), Kent Härstedt (s), Kenneth G Forslund (s), Kerstin Engle (s) och Carin Runeson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 32 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:U27 yrkande 5.

Ställningstagande

I denna skrivelse lyfter regeringen fram Afghanistan som exempel på Sveriges breda engagemang med både deltagande i den internationella militära styrkan (ISAF), polisinsatser och långvarigt utvecklingssamarbete. I Afghanistan blir situationen svårare på flera plan, och Sverige har ett långsiktigt åtagande i landet. Vi socialdemokrater har länge krävt att regeringen presenterar en bred strategi för Sveriges insatser i Afghanistan, men det har regeringen inte klarat av att leverera. Vi anser alltså att det finns behov av en sådan strategi.

31. Konfliktförebyggande åtgärder, punkt 33 (mp)

av Bodil Ceballos (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 33 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:U28 yrkande 8.

Ställningstagande

Våldsamma konflikter och svaga regeringar som inte förmår upprätthålla rättssäkerheten i landet är grundläggande hinder för att ett utvecklingsarbete ska kunna bedrivas. Regeringen anger i sin skrivelse en rad åtgärder som Sverige kan och ska bidra med för att hjälpa till att lösa konflikter. Vår syn är att detta är bra men att fokus ligger alltför mycket på det som kan och bör göras när en konflikt väl har eskalerat till våldsamheter och alltför lite på åtgärder som kan och bör sättas in långt tidigare. Balansen mellan förebyggande åtgärder, åtgärder för att stoppa en våldsam konflikt och åtgärder för att säkerställa freden efter att den våldsamma konflikten bilagts är fel. Mer måste satsas på förebyggande åtgärder.

32. Smittsamma sjukdomar och andra hälsohot, punkt 34 (s, v, mp)

av Urban Ahlin (s), Carina Hägg (s), Kent Härstedt (s), Kenneth G Forslund (s), Kerstin Engle (s), Hans Linde (v), Carin Runeson (s) och Bodil Ceballos (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 34 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:U335 yrkandena 1, 2 och 13.

Ställningstagande

Det är angeläget att utveckla nya modeller för patentregler där folkhälsan i fattiga länder står i fokus. Dessa patentregler driver upp läkemedelspriserna och bidrar till ökad monopolisering för vissa mediciner. Läkemedelsbolagen som utarbetar och framställer bromsmediciner mot hiv/aids måste avkrävas ett ökat ansvarstagande. Det är uppenbart att det behövs ökad forskning om och kartläggning av epidemins påverkan på utvecklingen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2007/08:89 Sveriges politik för global utveckling.

Följdmotionerna

2007/08:U25 av Jan Lindholm (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att vid arbete med internationella biståndsinsatser lyfta fram handel med alkohol som en kraftigt utvecklingshämmande faktor.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att lyfta fram frågan om aggressiv marknadsföring av alkohol som en utvecklingshämmande faktor inom ramen för EU:s arbete med WTO och GATS samt vid alla andra tillfällen när handelsregler diskuteras och förhandlas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att lyfta fram frågan om aggressiv marknadsföring av alkohol som en utvecklingshämmande faktor inom ramen för FN:s arbete med utvecklingsfrågor.

2007/08:U26 av Hans Linde m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att dagens två huvudmål för svensk politik för global utveckling (PGU) ska kompletteras med ett jämställdhetsperspektiv.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i det fortsatta arbetet med PGU ska problematisera förhållandet mellan ekonomisk tillväxt och fattigdomsbekämpning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i det fortsatta arbetet med PGU ska utgå från mer heltäckande perspektiv rörande begreppet ekonomisk tillväxt.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i sitt fortsatta arbete med PGU ska stödja fattiga länders möjligheter att diversifiera och utveckla sin produktion, både med bistånd och i handelspolitiska beslut.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i sitt fortsatta arbete med PGU ska följa Monterreyöverenskommelsen och inte räkna skuldavskrivningar som utvecklingssamarbete.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen inom ramen för det fortsatta arbetet med PGU bör ta initiativ till att driva frågan om illegitima skulder på internationell nivå.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i implementeringen av PGU bör inkludera frågan om att verka för att ett hållbart system för långivning på internationell nivå kommer till stånd.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i implementeringen av PGU ska driva att regelverket i OECD-DAC ska omprövas med målet att de paragrafer som tillåter urholkning genom användande av biståndsmedel för flykting- och studentmottagande i industriländerna samt skuldavskrivningar tas bort.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i samband med halvtidsutvärdering av Parisagendan ska verka för att en betydligt större andel av det totala biståndet ska gå till fattigdomsbekämpning än vad som sker i dag.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i den fortsatta processen med att ta fram ett nytt röstsystem inom IMF ska stödja det förslag som förespråkas av G 24-gruppen, ett system med ”dubbel majoritet” som även tar hänsyn till antalet länder som stöder ett beslut.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen inom ramen för arbetet med PGU presenterar en mer ingående redogörelse för Sveriges agerande i IMF och Världsbanken och hur Sverige agerat för att stärka utvecklingsländernas inflytande i IMF och Världsbanken.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i implementeringen av PGU ska understryka vikten av utvecklingsländernas demokratiska ägarskap över politiken samt att ekonomiska policyvillkor som kör över demokratiska processer i utvecklingsländerna bör upphöra.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att flyktingmottagande i Sverige inte ska räknas som bistånd utan i stället hänförs till utgiftsområde 8 Migration.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige även i fortsättningen bör avstå från att finansiera egna åtaganden enligt Kyotoprotokollet med biståndsmedel.

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen även inom OECD och DAC bör arbeta för att åtaganden enligt Kyotoprotokollet inte får räknas som utvecklingssamarbete.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i det fortsatta arbetet med PGU bör arbeta för att Världsbanken upphör att finansiera investeringar i icke-förnybar energi.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att svenskt bistånd inte ska användas till militära insatser.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den svenska krigsmaterielexportpolitiken inom ramen för arbetet med PGU får ett större utrymme samt att krigsmaterielexporten i regeringens implementering av PGU sker på ett sätt som inte motverkar en rättvis och hållbar global utveckling.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringens skrivelse om biståndets resultat år 2009 ska omfatta en utvärdering av hela biståndsråmens på 32 miljarder, inklusive avräkningar för skuldavskrivningar och flyktingmottagande.

2007/08:U27 av Urban Ahlin m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen tydligare bör kritisera kränkningar av mänskliga rättigheter, också när stormakter begår dem.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att öronmärka medel för kampen mot människohandel.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att lyfta fram arbetet mot mäns våld mot kvinnor.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör prioritera mänskliga rättigheter i arbetslivet högre.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en bred strategi för insatser i Afghanistan.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör öka ansträngningarna för nedrustning och icke-spridning.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen inte ska verka för undantag av vissa typer av klustervapen.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en ny krigsmateriellagstiftning.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om avräkningar från biståndsramen för skuldavskrivningar.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om det civila samhällets roll i utvecklingspolitiken.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utfasningen av Rysslandsbiståndet.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skuldavskrivning.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en solidarisk miljö- och klimatpolitik på nationell och global nivå.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder för att genomföra politiken för global utveckling.

2007/08:U28 av Bodil Ceballos m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om mänskliga rättigheter och rätten till mat.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om migration.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om korruption.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om hållbar skuldbörda.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en rättvis och hållbar handelspolitik.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utvecklingsländernas tillgång till ren energi.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om svensk vapenexport.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om konfliktförebyggande åtgärder.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2006

2006/07:U225 av Hans Linde m.fl. (v):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den svenska globala utvecklingspolitiken regelmässigt måste redovisa hur man har implementerat FN:s kvinnokonvention.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i FN, EU och i andra internationella sammanhang bör verka för att återrapporteringskrav avseende fördelning, innehåll och åtgärder ur ett könsmaktsperspektiv ska skärpas.

2006/07:U264 av Rosita Runegrund och Désirée Pethrus Engström (båda kd):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för en minskad klyfta mellan kvinnors och mäns tillgång till mark, krediter och produktionsmedel.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör öka trycket på utvecklingsländerna att utöka kvinnors deltagande i beslutande församlingar.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007

2007/08:U201 av Peter Eriksson m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en internationell handel på rättvisa villkor där handeln är underställd FN:s olika sociala, arbetsrättsliga och miljömässiga konventioner, en handel som bidrar till att minska klyftorna i världen och som främjar en verkligt hållbar global utveckling.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Doharundan och att Sverige i förhandlingar bör ta hänsyn till de fattigare ländernas villkor som måste uppfyllas.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om EU:s bilaterala avtal och att Sverige inom EU bör verka för en generösare hållning i pågående förhandlingar.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om svenskt agerande i EU vad gäller det ekonomiska partnerskapsavtalet (EPA) inom ramen för Cotonouavtalet.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om avtalsförhandlingar med Aseanländerna (Association of South East Asian Nations), Sydkorea och Indien, samt med Andinska gemenskapen.

2007/08:U225 av Hans Linde m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom EU bör verka för att EU garanterar att EU:s tullar gentemot AVS-länderna inte höjs den 1 januari 2008.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU undersöker alternativ till EPA-avtalen som utgår från ett fattigdomsbekämpnings- och rättighetsperspektiv i stället för att enbart fokusera på frihandel.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i EU också tydligt bör klargöra att EG-kommissionen inte får använda bistånd som en bricka i förhandlingsspelet med AVS-länderna.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EG-kommissionen får i uppdrag att snarast förbereda interimslösningar som ger exportörerna inom AVS-länderna tillträde till EU-marknaden tills EPA-förhandlingarna är slutförda.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU respekterar AVS-ländernas önskan att Singaporereglerna inte tas upp i förhandlingarna.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att EPA-avtalen bör innehålla tydliga bestämmelser om mekanismer för gemensam uppföljning och utvärdering av avtalen.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom EU bör verka för att EG-kommissionen i förhandlingarna om AVS-avtalen i större utsträckning lyssnar på de afrikanska staternas synpunkter.

2007/08:U251 av Lars Ohly m.fl. (v):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den svenska globala utvecklingspolitiken måste utveckla ett tredje mål som omfattar ett könsmaktsperspektiv.

2007/08:U294 av Anne Ludvigsson och Louise Malmström (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om rekrytering av personal i utvecklingsländerna.

2007/08:U312 av Christer Nylander (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kampen mot korruption i utrikes handel.

2007/08:U318 av Rosita Runegrund och Lars Lindén (båda kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Fairtrade-rörelsen.

2007/08:U319 av Rosita Runegrund och Lars Lindén (båda kd):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att i enlighet med svensk politik för global utveckling (PGU) bör spårbara konsekvensanalyser av olika politikområden göras utifrån PGU:s rättighets- och fattigdomsperspektiv.

2007/08:U329 av Rosita Runegrund (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att EU inte ingår några handelsavtal utan att först ha genomfört oberoende hållbarhets- och utvecklingsanalyser (sustainability impact assessments) som tydliggör effekterna för fattiga människor.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i offentliga underlag ska redogöra för hur rättighets- och fattigdomsperspektiven från PGU genomsyrar Sveriges handelspolitiska analys och offentliga handelspolitiska ställningstaganden.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att EU inte använder bistånd som påtryckningsmedel i handelsförhandlingar.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att de handelsavtal som EU ingår ska syfta till att fattiga ges förutsättningar att skapa en rättvis och hållbar utveckling.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att de handelsavtal som EU ingår ska innehålla tydliga bestämmelser om mekanismer för gemensam uppföljning och utvärdering av avtalen utifrån objektiva utvecklingskriterier.

2007/08:U335 av Rosita Runegrund och Désirée Pethrus Engström (båda kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utveckla nya modeller för patentregler som har folkhälsan för fattiga länder i fokus.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kräva ökat ansvarstagande av läkemedelsbolagen som utarbetar och framställer bromsmediciner mot hiv/aids.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökad forskning för att undersöka aidsepide-mins effekt på utvecklingen.

2007/08:U336 av Anita Brodén (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att det blir en framgång i fortsatta WTO-förhandlingar för att säkerställa de fattigaste ländernas marknadstillträde.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sveriges politik för global utveckling (PGU), utifrån ett fattigdoms- och rättighetsperspektiv, bör i större utsträckning ges en central roll i alla politikområden.

2007/08:U344 av Rosita Runegrund och Désirée Pethrus Engström (båda kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka för en global ökning av antalet deltagande kvinnor på högsta politiska nivå.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka för en minskad klyfta mellan kvinnors och mäns tillgång till mark, krediter och produktionsmedel.

2007/08:U345 av Kent Härstedt m.fl. (s):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om politiken för global utveckling, PGU.

2007/08:U354 av Veronica Palm m.fl. (s):

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att jämställdhet måste genomsyra allt utvecklingsarbete.

2007/08:U357 av Olle Thorell m.fl. (s):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att få bort orättvisa handelshinder och att EU inrättar en ombudsman till stöd för utvecklingsländer som vill exportera till EU.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stärka utvecklingsländernas förhandlingskapacitet i världshandelssystemet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regler om företags ansvar för mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, bekämpandet av korruption och en bättre miljö efterlevs och utvecklas.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fortsätta verka i olika forum för att stärka den sociala dimensionen i handelspolitiken och för att företagens sociala och miljömässiga ansvar ska vara utvecklingsbefrämjande och inriktat på fattigdomsbekämpning.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökade globala fackliga möjligheter och vikt av att arbeta för grundläggande mänskliga rättigheter i arbetslivet.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att incitament bör skapas för företag att arbeta på ett sätt som gör att klyftor mellan länder och människor kan minska.

2007/08:U359 av Olle Thorell m.fl. (s):

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stärka samstämmigheten mellan olika politikområden enligt PGU, politiken för global utveckling.

2007/08:U371 av Anneli Särnblad och Marita Ulvskog (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sveriges regering tydligare driver frågor gällande sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i utrikespolitiken.

2007/08:N354 av Anita Brodén och Agneta Berliner (båda fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om statlig uppmuntran av olika ideella organisationer som främjar demokrati och rättvisa.

BILAGA 2

Offentlig utfrågning om perspektiv på global utveckling

Inledning

Ordföranden Göran Lennmarker: Jag hälsar alla välkomna till utrikesutskottet och dess hearing. Jag kommer att tala svenska endast någon minut. Därefter övergår vi till att tala engelska fram till strax före tio, och sedan går vi åter över till svenska.

Låt mig ge några instruktioner. Använd mikrofonen när ni ställer frågor. Skälen till det är två. Dels finns det stenografer som tar upp allt vad vi säger, dels kommer det att finnas en översättning till engelska för Hernando de Sotos skull. Jag vill också nämna att hearingen kommer att sändas på riksdagens webbsajt samt att det kommer att hållas en presskonferens med Hernando de Soto strax efter klockan 13. Det var de ordningsföreskrifter jag hade att ta upp.

Let us then turn to English. This hearing on the policy of global development is very important. I would say that the step from development aid to the policy of global development has been a major one. Intellectually it means that we have moved from focusing on only some of the policy areas to the whole range of areas. The policy of global development means that the whole panoply of policies is included and involved in it. It has also been the policy of Sweden, the policy of the European Union and the policy of the United Nations.

Now we have the possibility to focus on some of them. Six different areas have been pointed out in the Government bill. One of the areas that Dr de Soto will focus on is about oppression. Another is about economic exclusion. The third is about migration, and the fourth about the climate change; I am certain he will also focus on that. Conflict is still another one, and the sixth area is about contagious diseases and health problems in general. There could be many more areas since the policy of global development includes practically all parts of the society and all parts of policies. These are, however, the areas that we will deal with in the Swedish Riksdag that is the Swedish Parliament.

Let me also, as a backdrop, mention that the eradication of poverty is perhaps the major challenge for the mankind. It all seemed very optimistic and positive, but now we see some threats coming up. The oil prices have increased sixfold compared to a number of years ago. The food prices, particularly those of rice and some other essentials, also have increased

dramatically. We now have a discussion about the availability to obtain food, not least for the one billion at the very bottom. Perhaps as many as one seventh of the mankind lives on less than one dollar a day.

The programme for today is easy. First we focus on the keynote speaker, Mr de Soto. After that we will discuss the global heating and what will happen in the future as for the heating. After that we will talk about the global food production and the trade policies. There will also be an assessment by the People's Movement in Sweden on the policy of global development. And finally, the Minister for Development Aid and Development Co-operation, Mrs Gunilla Carlsson, will end the session by giving a speech and will perhaps also focus on some of the issues that have been brought up.

And now, I welcome Dr Hernando de Soto. We are very happy to see you here in Stockholm and in the Riksdag. Your contribution to the debate on development aid has been immense. You are one of the few people that really have brought in new aspects on the way to combat poverty by focusing on the legal empowerment of the poor. I remember reading a couple of your books, and they really gave a new perspective, not least as to the vast amount of resources also found in very poor countries, resources that are not used or are being under-used. Those resources are there to be developed, especially through the legal system.

Dr Hernando de Soto is the President of the Institute for Liberty and Democracy, and co-chair of the Commission on Legal Empowerment of the Poor. As I have understood it the Commission will present it's findings, it's report, within a month, on the 3rd of June. We are therefore in a very privileged position here today, since we can get a foretaste of the things that you will be presenting within four weeks in New York. The Commission is co-chaired by Madeleine Albright, the former foreign-secretary of the Clinton administration. The Commission is independent and supported not least by Sweden and the other Nordic countries, and also by many other countries throughout the world. We are very happy that you have been able to come to Sweden from Lima, Peru, on very short notice to deliver the speech, and we look forward to your contribution.

After Dr de Sotos speech it will be possible to pose questions. If you want to put your questions in Swedish it will be possible; the questions will be translated into English. Please keep the questions short and sharp. Let me also mention that the members of the Foreign Affairs Committee usually are the ones that put the questions first. If there is someone else who after that also wants to put a question it will be possible.

Dr de Soto, the floor is yours.

1 Anförande av Dr Hernando de Soto

Dr Hernando de Soto: Thank you very much, sir. I am delighted and honored to be here with you. The moment I was invited, I, of course, took the plane from Lima to Sweden. Your voice is very important, and has been important, in matters concerning development. I consulted with my coach, Madeleine Albright, and we agreed that this is definitely the place to be, even though we are officially launching our report only in a month's time. I will talk about some things that are in the report, and some things that are not but were previous to bringing this report out. It was done through the Commission that you mentioned, sir, and is supported by Sweden.

First of all I have looked at your own policy document on development, where you want to go, and I commend it because you are tackling something that is crucial to a large part of the world. When we talk about legal exclusion we consider that the amount of people – that is one thing that the report has done and put it into terms that everybody has agreed on – we talk about is at least 4 billion people in the world who do not work inside the rule of law. The poorest of the poor may be 1 billion, but the people who do not work inside the rule of law, and are poor as a result of that, are in the context of about 4 billion.

You have done something that is very important, that is you try to bring all aspects of development together into one policy. That is crucial, because if we knew where development really began, and what its crucial pillars were, we would have already done something about it. And if there is so many countries left behind in the world it is because we are not really too sure about what made it all begin, why some countries are richer and some countries are poorer.

There is another very commendable thing, seen from my humble point of view, in your new start on development policy and where you are taking it, namely that you recognize that there is globalization. You have not treated globalization as one problem and development as another. You want to put them at the same table. You want to see how these things come together, and I think that is crucial. Over the last half a century, since the Second World War, the world has grown economically more than it did in the previous three thousand years. So obviously, something has happened in that half a century that has allowed for maximum growth. And a lot of it has to do with globalization. The problem with globalization, of course, is that it has been unequitable, it arises passions, but it has to be brought into the game because it is unequal and also successful. Therefore, both of them have to fit together.

That I think is a very important part of the fundamental stuff. The fundamental stuff is to understand that it is not possible to cause economic development in isolation. That is the fundamental lesson that we get over the last half a century. There is not one thing in this room that has been built by one person alone. Everything requires collaboration. What I am

going to do, in a way, is to tell you what the intellectual underpinnings are, and that my observations and conclusions are based not only on looking at the poor and trying to understand what their needs and cultural circumstances are. Something that is also extremely useful is to look at you, at the developed countries, and try to see what your circumstances are, seen from the point of view of a "third worlder" like myself. It might give you a different view on things.

You Westerners have for a long time, since the times of Aristotle, said that association is crucial for development. The whole idea of civilization is one of how you cooperate. Aristotle said it. Plato before him said it. Thucydides said it. And it went all the way through Montesquieu, even into Adam Smith. Adam Smith was quite clear. He had the famous example of pins. A couple of people, a husband and a wife, are making pins, and they make 14 pins a day. But when eleven people are making pins they make 48 000 pins a day, because everybody can specialize. One person buys the wire, another one draws it, a third one puts the point, a fourth one puts the head of the pin. Therefore, you get productivity. You are able to specialize. It is the ABC:s of modern economics.

About 70 years later Marx comes along and says, yes, specialization and the division of labour on ever-widening scales is the rise of productivity. He does not like the free competition. He believes that it all should be settled in a planned way, but he agrees that it is about the division of labour. And he uses another example, the one of the locomotive. He says: The locomotive has 5 000 parts. So how do you bring 5 000 parts together? It has to be with specialization.

Then, in European philosophy, comes Immanuel Kant, using the thinking-process. He says that the crucial thing is that you learn to think in a way that brings parts together. And he uses the famous phrase of saying that if we have a different way of communicating, that is the human beings from other living creatures, it is not because we can use our tongue, our lips and our mouth to make words, but because we use our mouth to make commitments. And commitments that are said verbally are the kind of things that allow us to make contracts. These contracts are the kind of things that allow us collaboration, delivery and specialization.

The whole thing is brought together by an American economist called Meade, who already in the 1950s writes the biography of the pencil. He says: I am a pencil. How did I get made? Then he goes out and shows that the graphite of the pencil came from Sri Lanka. The wood came from Oregon. The different layers of wax came from France and Germany. The eraser was made of oil that came from Saudi Arabia. The little filament of metal that joins the eraser to the pencil was made from zinc that came from Peru, of copper from Chile, and of black nickel from Nigeria. At the end this indicates that just a simple pencil requires 400 inputs. The ques-

tion is: How do you get 400 inputs together? Well, you need globalization. You need sources from different countries. But you also need to be able to put them together.

Then, finally, you get still another economist at the level of theory. His name is Peter Drucker, and he is in management. He says that we have learned to create something else called the corporation or the business, the purpose of which is to get this dispersed knowledge and these dispersed sources together. In other words, we human beings have created business organizations, just like we have created parliaments, churches and tribes, the purpose of which is to bring different things together.

This then leads us to see that there are two aspects to reality that are very important. There are things, on the one hand, and there are relations. That, from a third world point of view, is a contribution of western philosophy from Aristotle to Peter Drucker. You have actually seen that though they are joined together as two sides of a coin, there are two levels of reality in the world – things and relationships. What the Europeans and the North Americans have excelled in, with the coming-in of Japan, is the questions: How are you able to know about things that you do not see? How are you able to make relationships with people you have never met? That is what globalization is about.

We are 6,6 billion people in the world, but my address book has only got 3 000 addresses. It seem no man can remember more than 3,000 names or 3 000 faces. What you have been able to do through your legal institutions is to bring together pencil factories and people from all over the world.

You can make deals in Sweden and put a Volvo together, possibly of metals from 15 countries and other ingredients from 25 countries, with people you have never seen. Yet you are able to join them together. That capacity of making relationships is essentially what allows you, and many European countries who do not have natural resources, to actually be richer than those that have the natural resources.

There are countries like Switzerland that make the best chocolate in the world, and they have no cocoa. They make the best turbines in the world, probably together with the Swedes, but they do not have all the iron that is necessary. In other words, what is important about globalization in business is your capacity to bring things together in very complex wholes and in such a way that you do not even need the natural resources.

Your number one resource is the capacity of combining things to make very highly valued mixtures. That is why today in the United States you have an economy where only 12–13 percent of the population is in any way related to natural resources such as agriculture or mining or that produces alloys or manufactures. Everything else of the economy, the other 87 percent, are dedicated to combining, to making the mixtures. This capacity to make mixtures, therefore, is important, and this capacity to make

mixtures is also the capacity to make international contracts abroad and international contracts inside the countries, so as to bring people and goods together.

Now, if that is what the law does, how come you have developed, and we in the Third World have developed much less?

If the whole world has advanced over the last half a century the way it has never been done before, you have advanced five times quicker than we. Once in a while there is a Singapore. Once in a while there is a Taiwan. But overall, you have advanced five times more. You could say that it is not that you have not tried, you Europeans and you Americans, because since imperialism and colonialism the first thing you Europeans did was to export your legal systems. That is how you conquered. That is how you governed. Thus, you have had imperialism. The Americans were in the Philippines for fifty years, and still the Philippines have a GNP per capita equivalent to that of Peru. And Peru never had an American conqueror.

Since the days of colonialism and imperialism, and since the Second World War, you have created international financial institutions where you have got the San Francisco and the Saint Britain-Watts Agreement and other charters, and where you have tried to export your law again. And there we still are. Now, since the fall of the Berlin Wall you have renewed your efforts to also bring in the law to former Soviet Union.

What we have tried to do in the legal empowerment of the poor, even though we have many different points of view, and probably each Commission member will have a different view, is to look at what it is in your law that works as opposed to our law that does not work. That means looking at the West from a critical point of view, and to try to see what it is that you have got. We think that we are authorized to do that because as Einstein said: What does the fish know about the water in which it swims? In other words: If you are developed, you are probably the least authorized to understand why you are developed. Even a psychiatrist needs another psychiatrist to get analyzed. This is a look at what you have and what we do not have.

Essentially we think it has to do with the ability to know things through law. For example, when I came to Sweden yesterday afternoon, I came through your Migrations Office, and the officer asked me who I was. I said: Well, I am Hernando de Soto. I am the son of Alberto Soto La Jara, and my mother Rosa Pilar. The de Sotos come from Spain. About 400 years ago Joaquin de Soto travelled from Spain. On my mother's side there was, of course, an Italian. They say they came from the ... And he said: Stop right there! I don't care. Just show me your passport.

So when I showed the man with the cold blue eyes my passport, he began to know me. He just looked at me once for the picture, and the rest he knew by looking – he even had a machine that told him who I was. In other words, his way of knowing me was a very impersonal and a very quick way. He had, by looking at my picture, a biometric, the distance between my nose and my eyes and my ears, he knew if I was employed or non-employed, what countries I travel to, whether I was married or not married, who I was working for, who I was working with, and why I came here – all this by looking at a document for less than one minute. That is basically what you Europeans and Americans have learned to do. You have created a system of instruments that allows you to quickly understand somebody that you have never met, and that you do not even want to meet. The passport is one of these instruments of international standards that permits that knowledge.

So, I have brought with me this apple that I am now showing you. It was very kind of the people that invited me, that is to say you, to leave to me at my hotel a nice basket of fruit. In that basket of fruit you gave me an apple. Now, as a result of that this apple is mine, of course, but it does not matter when you look at the apple. There is nothing that says that it is Hernandos apple – or you would say professor de Sotos apple – because a stolen apple looks exactly like de Sotos apple. Nowhere is it written that this is my apple. Nowhere is it written that it can be bought, sold, mortgaged, made into credit, given as collateral or as a share to make an investment. I can give you one hundred things that you can do globally with this apple, or even in your own country; they are not marked in the apple. All of them are marked in legal documents.

Thus, the world is composed of legal documents that coordinate relationships, and of things; there are just things. What makes globalization is this and not that. That has always existed. The question that we ask ourselves is: What are the instruments that allow things to be combined and that do not allow things to be combined? And do we have them? Laws we do have. We have copied your parliaments. We have copied your rules. We have copied all the commercial terms of trade.

What we have not been able to actually do is to create – as far as we are concerned – three basic things that bring things together: property rights, business rights, and labour rights. And it has nothing to do with the text. It has nothing to do with international law. In international law you have created the passports that allow goods and finance and credit to come together. We think that by looking at the European history, and at the economic history, a lot of your traditions can be found.

You Europeans have concentrated yourselves and divided yourselves in political battles along the lines of either Adam Smith or Marx, or pof Teilhard de Chardin. But the real interesting people, from our point of view, that permitted you to make wealth and globalization were actually the

unsung heroes, the people who in the course of the latter part of the 19th century created the instruments of co-operation that brought down those big ideas into practice. And those big ideas that were brought into practice we have not been able to understand. In other words, already your philosophers of the mid-19th century said there are two ways of knowing things: knowing things by acquaintance and knowing things by description. For example, when you told me: Mr. de Soto, I welcome you to this Chamber, and I have read your books, you do not know me by acquaintance. You know me by description, which is to say that you know me by an instrument.

The question then is: How am I going to know all the resources of the world if I do not know them through property? It is property that tells you what is recorded, what exists, and which is where. You cannot possibly physically know everything in the world. There, the question arises: How much of the world's property, or how much of the world's apples, are inscribed in a document? And, by the way, I do not mean only private property. I mean private property, public property, communal property. It does not matter as long as it is recorded in a way that can be combined.

We found out that about 4,6 billion of the world's resources are not found in property documents, and, therefore, in no way can enter into an international market. They are owned by the majority of the people.

The tendency of the Europeans and the Americans has been to look at property as a debate between communism and socialism on the one side, and capitalism on the other. Regardless of what you want, if they are not in the books of instruments, they are not in the system. And they have to be brought inside the system.

Why do they have to be brought inside the system? Because, once they are in there, not only do they establish the relationship – who owns the apple – but they also establish the possibility of doing all those things that give them prosperity. For example: When an American comes to Peru and he sees in my country the possibility of exploiting a copper mine, how does he get the money to come inside? He establishes a bilateral investment treaty with the government of Peru according to which the property rights and the concessions over the mine are secured that even in case there is any litigation or differences with the government approval or Peruvians it will not be dealt with Peruvian court, which is notoriously corrupt, they will be dealt with by some kind of an arbitrage in an international chamber of commerce in Paris or wherever it is. He looks at the tax situation. That is also in the bilateral investment treaty and will not be touched. He looks at the labour situation, it will be stabilized and never changed.

The Peruvian government can never change any condition there is, so he extradites the whole property system away from Peru and puts it in an international scale. To make sure that he is doubly guaranteed he then

goes to the overseas private investment council in the United States, in Washington D.C., and gets an insurance over the insurance that he gets from the bilateral investment treaty in Peru. So he has got the State Department behind and he has got the Commerce Department in the United States and he has got the OPEC behind it. To make an additional security possible he then goes to the World Bank, to get something called the multilateral investment guarantee, and then he gets the property right.

This property right says: I own the Peruvian mine. And the taxes will not be changed, and the salaries will not be changed, and none of the circumstances will be changed. He then goes to the international markets and says: I want 3 billion dollars against this piece of paper. Your central banks issue the money which makes that investment possible.

Where does the capital come from? I say: The capital comes from the country that has got the goods. The reason why you were able to fabricate that money in Europe and in the United States was that you had a good property title. There is no such thing as money that is created without having some kind of a guarantee. You see it now with the crises that you have got in the United States. You have got a big crises, the subprime market is being collapsed, because the property titles on poor homes were not correct. When you get them correct you will have solved the issue.

Behind all the investments and all the capital there is essentially a property right in the developing country, or where ever it is. In poor countries that do not have property, because between left and right they were not able to agree on the issue property, you do not have investment capital. Property is ubiquitous in Europe, and it is ubiquitous in the developed countries. It does not exist in more than most developed countries, and it should be a number one issue. That is why a high level Commission on the Legal Empowerment of the Poor should say: Give to poor the property over the assets because they will then not only own them but they can create capital. Without capital they will always be poor. And they will always be customers instead of being actors.

It is also so with credit. I have been going to Washington D.C. for many years to a very little hotel, and every time I go I am very well received. The last time they asked me: Mr de Soto, how are you going to pay for your bill? I said: You know me, I have been coming here for 20 years. I am Peruvian and I will be paying for my stuff. No, Mr de Soto, he said, I really want to know what credit card you use. When I gave them Visa he began trusting me.

What I am trying to tell you by this is that credit comes from Latin *credi-vere*, the word for credibility. He believed in me because I have a document that establishes a property right over my home in Peru, which is the guarantee for my credit to be able to pay my hotel bill in Washington, in

Stockholm or wherever I go. If you do not have property you do not have credit. If you do not have property, you do not have investment, and you do not have credit.

You also have a problem with your environment and national disasters, which was something you were talking about, sir, something you are going to look at. You have had for example two recent huge dramas. One is the tsunami in Asia. The other one has been the hurricane Katrina in the United States. Both of them are terrible. But the real bad one is the tsunami.

When in the United States, in New Orleans, all the property titles and the mortgage records were wet and soaked by the rain the first thing the Americans did, and the authorities of New Orleans did, was to freeze dry them, put them on wagons to be sent to Chicago where they were then dried again, sorted out and returned in a legible manner to New Orleans. Today all the poor people that have been victimized by Katrina, and that have been impoverished, at least still own their property. It is easy to identify who owns what. But all those people wiped down in Indonesia that do not have their stuff any more have actually lost everything, because as they have no legal title the big developers came in and took over from them.

It is the same thing. There was about ten years ago one of the biggest earthquakes in Bam in Iran, where about 67 000 people died, an earthquake of 6,9 in Mercalli scale. There was one in California 15 years before, but there were only 2 dead, 2 dead versus 60 000 dead. Earthquakes do not kill people. What kills people are buildings that fall, and buildings that are illegal are not constructed according to standards which allow them to stand. If you do not have a property rights system, you have no investment, no credit and you cannot prevent you from international disasters.

It is the same thing with food. If the food price rises, why should not countries that are mainly agricultural like Latin American and African countries be happy because rising food prices mean that finally we are going to get the good prices with which to increase the food supply, but you cannot have food supply. If you are a farmer that owns property and you are poor in any part of Africa and Latin America, where 90 percent of the potential of the future agriculture comes from, you have no way of establishing what we own, who we own, being expropriated of getting credit, getting investment. In the United States the price of food has already risen and many new farms are coming into operation. In my part of world they are not because property right does not exist.

When we are talking about national disasters you talk about food, investment, energy or law and order. None of those is actually going to work without a system of property rights.

You may have seen in Sweden a television programme from the United States called Miami Vice. Miami Vice is about two very good - looking American policemen. These two good - looking policemen are generally after a Peruvian or a Columbian like me. What they do right from the beginning of the programme to the end of the programme is that a blond comes out and says: That bad man just left for 353 Stuart Street and the policemen prosecute him. Then at 353 Stuart Street a beautiful brunette comes out and says: That chap is not here, he is gone to 101 Ocean Drive. You go to 101 Ocean Drive and after a while you catch the person who violated the law, all thanks to the fact that there is a property system with addresses. And that is how your policemen are able to catch corporates without having violated human rights by putting the army to catch corporates as happens in developing countries like mine.

What we have tried to do in the Commission on Legal Empowerment of the Poor is to look at property and look at companies and look at investment, look at business rights, not with Western eyes which are always considering left and right, but from up to down. In other words, we think you are a fantastic civilization, but you have not known how to analyse yourself and you have been caught up by the fight between Adam Smith and Marx for very long. The commission on Legal Empowerment of the Poor which you have founded is essentially one that tries to look at things from a Third World point of view which is: What did the West do that make you really popular and what has it not been able to teach us? Because the real question is not how the law should look like. The question is: What does the law look at when you are on the ground? Do you have a business right? Do you have a limited liability company?

Since everybody has been talking about micro businesses we now have legalized micro business all throughout the Third World. But they are not like your businesses. They have no limited liability. You know what limited liability means. It means that when you get into business your liability is well defined to a limited scope so you can do business here and business there. From my point of view I know how much you are liable for.

In Peru only 2 percent of the companies have limited liability, so they do business without limited liability, they do it with unlimited liability. There is no property succession, which means that when I die my son is not necessarily going to take over, so you better have a good look at my health before you do business with me because when I die it is finished, so you have no more separate person. They cannot issue shares. 98 percent of the businesses in South America cannot issue shares. If you cannot issue shares, how are you going to get investments?

There are no separate hierarchies. So you have all these micro businesses where the hierarchy is the family, and that is a very bad idea. You Europeans got rid of that in the 19th century. You said: Families are families, and businesses are businesses. A family can own a business but I want a

hierarchy. I go to a Peruvian company, and I say: I want to make a deal with whoever is the head of the family. A man with a big black moustache, is he the head? But you look at the wife and you realize by looking at the wife that she is really the head. If you look a little bit closer you realize that maybe it is the grandmother who is the head. In a European company you are the head, it is in the statutes. 98 percent of the businesses in the Third World do not have these statutes.

What we are trying to say, and I am coming to the end, we Latin Americans are notorious of extending our time when we speak, is essentially the following thing. There was a huge revolution that you Europeans did throughout the 19th and early 20th century which accounts for your wealth. I do not think it is because you are a special civilization, that you are white, that you are pink or whatever. I think you have got a fantastic legal system that you have not known how to teach except in the broad lines. In the real lines the devil is in the details. It means that the world should be looked at not in a telescope – globalization has very global categories – it should be looked at in a microscope.

For many years you Europeans tried to find out what the source of life was by looking at the heavens, like Galileo. But it took a man looking through the microscope like Darwin to start finding out that it was in little microscopic things right hidden somewhere along the line limited liability, property right, companies, women's rights within the property rights et cetera.

That is what the Legal Empowerment of the Poor is about, and I am so glad that you supported it, and especially that you are interested in it, because I do think that you could have a vanguard position in Sweden. We have a Swedish member in our Commission, my friend Allan Larsson who is talking about taking these aspects so that they will be brought up in Swedish universities, they are in other universities in the world, to look at law with second eyes from the development point of view. I think that would be very worthy of your nation because I think you could then start making a very interesting jump to find out why globalization is not benefiting everybody.

Ordföranden: Thank you very much for a very inspiring lecture. It is now possible to put questions.

Carina Hägg (s): Det har varit mycket intressant att lyssna till anförandet här. Men jag saknar det som också givarländerna har understrukt, att man lyfter fram gendaspekten. Vi vet att bland de fattiga är ofta kvinnorna de allra fattigaste. Kvinnorna har mindre tillgänglighet till rättsväsendet på ett rättvist sätt, mindre tillgång till egen förmögenhet, mindre tillgång till fast egendom, mindre tillgång till en inkomst som man kan leva på.

Kvinnors situation måste uppmärksammas och säkras om vi ska kunna förändra deras tillvaro, om vi ska kunna leva upp till millenniemålen och om vi ska kunna utrota fattigdomen på sikt. Jag hörde ingenting om detta i ditt anförande. Men jag utgår från att ni arbetar med det, så jag vill ge dig möjlighet att utveckla hur ni ser på kvinnors situation i ert arbete.

Kerstin Lundgren (c): Thank you, Mr de Soto. It was very interesting to listen to your speech. You pointed out three crucial points that divided Europe and the Western countries from the developing countries. I could not make out from your analysis what the problems are to create a legal system from your perspective on property rights and related questions. Why have you not found out how to deal with those questions?

Gustav Blix (m): Thank you, Mr de Soto, for a very interesting speech. My question is simple: Given the results and what conclusions you might come to in the Committee: What do you think a country like Sweden can do in concrete measures to help and make sure that we can secure property right in a better fashion worldwide?

Christian Holm (m): I have almost the same question as my colleague. After having read the document on policies on global development, do you have anything to add that you think we do not have included in this document that should be there, and is there maybe something that we have included that you think should not be there?

Alf Svensson (kd): Thank you very much for a very fascinating lecture. You spoke about property, credibility and rule of law. But must we not also emphasize the necessity of common ethic values?

Henrik Bergqvist: I come from the Ministry for Foreign Affairs, the Department for International Law and Human Rights. I wanted to put you a question on human rights perspective, namely that the right to property is actually a human right. There is an article in the universal declaration on human rights which is exclusively devoted to right to property. But to put it mildly this human right among many other human rights has been neglected over the years. I was wondering if you would say from your perspective if there is any kind of human rights angle to promoting the property rights, which you have in my mind very correctly emphasized.

Göran Lennmarker (m): You mentioned the way how to spread the rule of law, you mentioned colonialism and imperialism. One rather interesting thing is happening right now. That is the enlargement of the European Union in to the countries of the former Soviet bloc where the legal system of the union is an extremely important part of the whole process of European integration. There is a whole set of rules, and we demand that the new member countries should fulfill the whole legal system. One of the most important parts of European Union enlargement is to make sure that this is done. Presently we have two countries, the newest ones, Bulgaria and Romania, which are the shakiest ones when it comes to rule of law. It

was one of the prime concerns of the Commission of the European Union to make sure that these rules of law are fulfilled in these two countries. If the union enlargement goes further east I guess we will have more difficult problems. But nevertheless it seems that this is a rather interesting method. Then we come to conditionality. In Europe we have conditionality, extreme conditionality. But when it comes to our co-operation with the third world in general we have much less conditionality when it comes to e.g. the legal system to demand that when we have developed co-operation you should fulfill your part of the agreement.

Should there be more conditionality towards Peru for instance? Should Sweden be very tough in saying to Peru: You have to fulfill the requirements? That we do with Bulgaria and Romania. You must fulfill the legal requirements, we say, otherwise you cannot be in the union. Should we say that to Peru? Peru is not of course the major recipient of Swedish aid or a major partner in the co-operation, but nevertheless. What is your opinion? A few things to think about.

Hernando de Soto: I will start with your question first, simply because it will allow me to synthesize the other ones.

It is true when – I repeat I am not an expert, not even a professor, if there is anything I am at the moment it is an entrepreneur and a researcher – looking at the European Union it is very interesting that in the European Union you are basically helping other countries to come in under certain rules, and that is called the *aquis communautaire* process. Say, in 1978, you started allowing Spain to come in. To allow Spain to come in you submitted the conditionality the purpose of which was not to undo Spanish laws but you sent over 300 experts from the European Union to help the Spanish cope with their laws so that they harmonized with the basic principles of European law. The result is that Spain, which in 1978 had a GNP per capita of Argentina, today has a GNP that is five times higher than Argentina's.

You apply two different kinds of conditionality. When you talk to white people across the European boarder you give them the rules of the *aquis communautaire*, and when you talk to us you send us anthropologists which instead of bringing standards say you have to help that little tribe, you have to help that little other tribe, you have to preserve these other people. You have two standards. If I were the president of Peru and you told me I am going to give you conditionality, but I will not give you development and laws, I will give you the *aquis communautaire*, I would say: That is a pretty good deal.

You have two ways of dealing with people – with whites in Europe and down to the south, and the standards are different. I think this is a very important thing. You have success with the Europeans, and you have fai-

lure with the developing countries. Have a good look at *aquis communautaire*, have a good look at the standards that you require, because you require standards of them.

When it comes to developing countries you like our diversity, you like our tribes. It is a bit as if I went to France and said: French should be organized like Astérix and Obélix, because basically they are tribe people. You have to make standards available for everybody. So look at who takes care of your development agencies, and look at who takes care of *aquis communautaire*, and you may want to blend both of them, a good deal, I will submit you conditionality.

I really think that when you Europeans get together you have a sense of what the limits are for what development can do. You are not afraid of standards, you are not afraid of getting to the right issues, but when development is concerned you put yourself in a different bottle, and it would be an interesting to look at the two bottles.

The second thing is the gender issue. In the gender issue you are perfectly right. In the Legal Empowerment Commission of the Poor we include marriage within the property rights. That comes from my experience in Peru. Our experience in Peru is that when we went out to bring in people into the system we found out that one of the things the Shining Path, during the war we had with the terrorist movement in Peru, was doing was that they were protecting the assets of the poor. That is what they do. That is what guerillas generally do, they protect the assets of the poor, and that is the way they get their religion. So we said: If the government is going to come in it has to do what it has not done before, which is to protect the poor.

When doing it we started finding out that one of the biggest problems was of course that most women were not inside the system. The reason why they were not inside the system is that the only way women can get the access to the property with a man in charge is that she marries the man. But the red tape to get married in Peru was 150 days working 8 hours a day. I know it is 8 hours a day and I know it is 150 days, but they did not know. As a result of that we lowered, as part of the property rights proposal on clap, the requirements to get married to 15 days. Today women own 58 percent of the property in Peru; before they did not own even 30 percent.

You are absolutely right; in every area that we have gone from business to property we have inserted the gender issue as a matter of course. Because it is also, even if you are not sensitive to the issue, which I am, important that the women are behind it so that you get democratic social consensus behind it.

Absolutely, you will see throughout the report that wherever we touch any business measure we are always pinpointing that one should look at the special obstacles that refer to gender, because they are huge ones. They are not necessarily where you would expect to find them. For example when you get foreign assistance and you decide in Europe that you are going to help a country title you give them global positioning systems, technology, you show measurement systems, you have all these things but no gender. We are putting gender, and I think it is a very important one to include in any agenda. It is not only a human rights agenda that stands today, it is also very much a business agenda.

Secondly: Where are the obstacles? It is really very strange, and that leads us to the following point. When we have gone throughout the world to work for different governments, that is my institution, the Institution for Liberty and Democracy, and we worked with Gloria Macapagal Arroyo in the Philippines we found out that the total amount of time it takes for somebody who is poor to make a legal claim that is successful on their land is 25 years, working 8 hours a day. In Egypt it is 17 years, working 8 hours a day, and in Peru it used to be 21 years, working 8 hours a day.

You say: Where are the obstacles? Is it the record system? No, it is a bit the record system, it is a bit the criminal system, it is a bit the environment system, and it is the family law system. You do not know where it is. The important thing is that since our laws are made in different ways from yours they require different types of control. In Peru, for example it is the executive branch, not the congress. The congress makes about 350 laws a year, the executive branch makes 28 000 rules per year. That is 106 per day. In those 106 per day also the greater legislation is put in. So you need a system to clean it up.

The reply to that is that in our proposal on the clap we say that every time you look at property rights you actually need to rewrap the old system seen from the side of the poor. Not seen from the side of the law that looks good on paper, because on paper all your laws look the same, yours and ours. In some cases ours look even better than yours, because we have copied them and made them simpler.

The problem is in practice, not in what the international law says, but what does international law say when it comes to the passport, the little gritty stuff at the end of the microscope? Therefore you can get the problems. And you will see that generally speaking the biggest enemy is ignorance. It is hard to find anybody who disagrees on giving property to the poor. It is hard to find. It is in the little details and in an ideological phenomenon which has been the enormous prevalence of the argumentation that poverty is due to culture and to the clash of civilizations. Once you say that then you start saying: My problem is that I am Latin Ameri-

can, I am half Inca, half Spanish, and I am a catholic. That is the problem. What can you do? But if you focus on how the law is implemented you get a different result.

Finally you start saying: What can Sweden do? I think Sweden can do enormous amounts of things. First of all, we have to learn from our failures. One of the enormous advantages of the market economy system is the bankruptcy system, which is that every time that you fail you are able to look at your failures. You win in the market economy system not because of your successes but because of your failures. The bankruptcies immediately tell you what is not working. For example the subprime market is not working, and we know it. Somebody is going to cure it, and it is not going to last forever.

The World Bank finances the majority, like the Inter American Development Bank and all the banks that you subscribe to finance the majority of all the projects in the world, and we are not allowed to see the results. We are not allowed to see the results!

If Sweden says: Let us examine the records of the World Bank, let us put them on the table, and you will find that a few developing countries will say: No, because it interferes with the national sovereignty. Run that over! If you look at the failures of the World Bank you will see everything I talked about in my speech. My talk was not based on that I looked at the books. I looked at the failures of the World Bank. I know where they fail, but it is not public evidence.

You can look at the failures of the World Bank, but you can only look at them if they are 20 years old. When you look at them you are not authorized to get the files, you have to ask specific questions which the Committee will ask, so we cannot learn from failures. That is one thing.

Second: Look at your history. The important thing is not how well you Swedes or Nordics or Europeans or Westerners are doing today when you already have a good system and are one of the wealthiest countries in the world. The important thing is: What did you do at the genesis when the feudalism broke down, when patrimonialism broke down? That is when the market system was created. The issue is not what a good market economy looks like with social equity. We only have to look at Sweden. The problem is: How were you born?

In other words: It is more interesting for me for example to find out how to create a property system. In Sweden it is not to go to your record system but to go to your great grandfathers who broke the back of the feudal system. If you are going to Afghanistan, the problem is the war lords. The war lords are something that Europeans got rid of, but you got rid of them 200 years ago. Look at the history of how you broke something to create something new, and it will tell us much more about how property is created, then the existing computational system that you teach

us, computation is easy. We all know how to handle computers. The real issue is how you break from one system to another. And that means looking at your great grandfathers. They were the real heroes from our point of view.

The aquis communautaire: Give us the same standards, because those are the standards that really work.

Ethics and human rights: It is absolutely right. The clap is based on the fact – this is the way it was started as a proposal – that the declaration of human rights' article 17, which talks about property rights, is an empty article. It just says: Property rights. Nobody does anything about it. So what the clap proposal does is that it provides the material with substance, to create some kind of an organization or some type of expertise that will make not an empty chapter but another, and that is another place where I think that Sweden could take a leading role since you are behind this. You could give it teeth.

Last but not least the ethics. I think there is a reason for ethical proposition, which is why there is a proposal now being built by the University of Lund to looking into the ethics of law so as to give them the philosophical foundation they need to convince hearts and minds.

Göran Lenmarker (m): Thank you, Mr. de Soto, for this most inspiring speech. I think these aspects of development have largely been overlooked, as you mentioned, and perhaps taken for granted. It was 150 years ago, more or less, that the breakthrough came in this country, and then the old four guild parliament was replaced by a modern parliament. That was a long time ago.

Hernando de Soto: You put your finger on something that is very important. Before a market economy, with all its inequities, with all its unevenness, with all its ruthlessness came in, you broke the feudal system. You broke an unjust system where the only way you could get to wealth was through blood. You broke that.

It is the same situation in developing countries. You have to go back 150 years. Thinking in 21st century you have to go where we are to get to know how it is. We are in the 18th and 19th centuries. The moment you decide that you are going to find your replies in history you are on the right track.

Göran Lenmarker (m): Thank you for your passionate belief that it is possible to do this.

2 Global uppvärmning – varför och vad händer i framtiden?

Ordföranden: Då går vi vidare i vårt program. Vi har som sagt tre punkter innan vi sedan kommer till en bedömning. Vi börjar med den globala uppvärmningen. Vi hälsar Erland Källén välkommen. Han är professor i dynamisk meteorologi. Det låter spännande. Sedan blir det frågor på detta.

Erland Källén: God morgon allihop. Jag kommer från Stockholms universitets meteorologiska institution. Jag ska här ge ett kort föredrag – jag har åtta minuter på mig – då jag ska tala om global uppvärmning. Därefter går det bra att ställa frågor.

Global uppvärmning är verkligen ett globalt miljöproblem och är därför intimt sammanknipat med global utveckling.

FN tillsatte en klimatpanel för nästan 20 år sedan. Denna klimatpanel har utvärderat den forskning som har gjorts inom klimatområdet för att ta reda på vad vi vet och vad vi inte vet om människans eventuella påverkan på det globala klimatet.

Den kurva som ni ser visar utvecklingen av den globala medeltemperaturen under de senaste 150 åren, från mitten av 1800-talet och fram till i dag. Varje cirkel visar medeltemperaturen över hela jorden för ett visst år. Och den svarta kurvan är en sorts utjämnad sammanbindning mellan dessa punkter. Vi ser att medeltemperaturen varierar ganska kraftigt från år till år. Men vi ser också en väldigt tydlig trend. Under 1900-talet har den globala medeltemperaturen stigit. Ni ser på skalan till höger att det handlar om knappt en grad. Temperaturen har stigit 0,7–0,8 grader under 1900-talet. Man kan tycka att 0,7–0,8 grader inte är särskilt mycket. Men det är faktiskt en hel del just eftersom det handlar om globala medeltemperaturer.

Om vi går längre tillbaka, till slutet av den sista istiden för 10 000–20 000 år sedan, var det 4–5 grader kallare. Vi vet inte exakt. Men det var väldigt länge sedan. Det som har hänt nu, att temperaturen har stigit, har hänt väldigt snabbt under de senaste 100 åren.

FN:s klimatpanel pekar på att den huvudsakliga förklaringen till en stor del av den här uppvärmningen är människan. Det är en ökad växthuseffekt som beror på ökade utsläpp av koldioxid och andra växthusgaser. Uppvärmningen hänger intimt samman med utvecklingen av den industrialiserade världen. Vi har haft tillgång till billig energi – kol, olja och gas.

Sedan mitten av 1800-talet har vi exploaterat jordens energitillgångar i en alltmer accelererande omfattning. Det har lett till en ökning av koldioxidhalten i atmosfären på drygt 35 procent. Och vi är säkra på att ökningen av koldioxidhalten är direkt förknippad med människan och vårt utnyttjande av fossila bränsletillgångar.

Men hur kan vi vara så säkra på att temperaturutvecklingen verkligen hänger ihop med ökningen av koldioxidhalten? Där kommer mitt ämnesområde meteorologin in och vår förståelse för hur atmosfären och klimatsystemet fungerar fysikaliskt.

Vi vet att koldioxid är en växthusgas. Växthusgaser hindrar värmestrålningen från jordytan att gå rakt ut i verdensrymden. I stället absorberas den av atmosfären och skickas tillbaka ned mot jordytan. En ökning av växt-husgashalten ger därför en uppvärmning vid jordytan.

Men samtidigt finns det en rad andra faktorer som också påverkar vårt klimat. Vi har naturliga variationer i klimatsystemet. Som ni såg på den tidigare kurvan är vissa år lite varmare och vissa år lite kallare. Det är helt naturliga fluktuationer.

Vi har också andra naturliga processer som påverkar klimatet, till exempel vulkanutbrott. Har vi ett kraftigt vulkanutbrott sprider det en massa små partiklar högt upp i atmosfären som ligger kvar i några år och reflekterar solstrålning. Fler vulkanutbrott ger faktiskt en avkylning av klimatet.

För att verkligen ta reda på om det är koldioxiden och människan som har orsakat uppvärmningen har vi gjort experiment med modeller där vi dels har kunnat titta på temperaturutvecklingen om vi inte har haft någon ökning av koldioxiden och om vi bara har haft naturliga processer, dels har simulerat klimatändringar där vi tar med effekten av koldioxid och där vi tar med människans effekt på jordens klimat. Detta diagram visar resultat från sådana simuleringar.

Återigen tidsskalan och temperaturskalan. Den svarta kurvan är vad som har observerats. Det blå bandet är simuleringar där vi enbart tar hänsyn till naturliga effekter och naturliga klimatändringar. Hade det bara varit för naturliga svängningar borde vi ha sett en avkylning under de senaste 50 åren. Det borde ha blivit lite kallare, framför allt på grund av en ökning av antalet vulkanutbrott i slutet av 1900-talet. I stället har vi sett en kraftig uppvärmning. Det röda bandet, där man också tar hänsyn till ökningen av koldioxidhalten, stämmer ganska väl överens med det som vi har observerat.

Däremot kan vi faktiskt inte entydigt säga vad uppvärmningen i början av 1900-talet beror på. Den uppvärmning som vi hade under första hälften av 1900-talet kan bero på naturliga svängningar men kan också ha en viss påverkan av ökningen av koldioxidhalten i atmosfären.

Men när vi kommer till slutet av 1900-talet kan vi säga med ganska stor säkerhet att det är mycket sannolikt att det är människan som ligger bakom huvuddelen av den uppvärmning som vi har observerat. Det är inte bara den globala medeltemperaturen som påverkas. Vi har sett en rad andra effekter. Avsmältningen av havsis i Arktis är kanske det mest slående exemplet i vår närhet. Andra effekter är torrperioder och värmeböljor. Det har blivit fler sådana över hela jorden under de senaste 50 åren. Samtidigt har det också blivit fler tillfällen då det har regnat kraftigt. Vi

har också sett en ökning av antalet kraftiga tropiska cykloner under de senaste 30–40 åren. Alla dessa fenomen hänger rätt tydligt ihop med den globala uppvärmningen. Vi människor har lyckats påverka det globala klimatet under slutet av 1900-talet.

Vad kommer då att hända i framtiden? Kommer detta att fortsätta? Ja, det är mycket sannolikt att uppvärmningen kommer att fortsätta. Men hur kraftig den blir beror väldigt mycket på oss. Det beror på om vi lyckas begränsa utsläppen av växthusgaser i framtiden.

Detta är inte ett enskilt problem för Sverige. Det är inte ens ett enskilt problem för Europa eller den utvecklade delen av världen, utan detta är verkligen ett globalt miljöproblem som måste lösas i samförstånd över hela jorden därför att det påverkar oss alla.

För att se vad som kan hända i framtiden kan vi också utnyttja modeller för att göra simuleringar. Dessa kurvor visar resultatet av sådana simuleringar dels under 1900-talet, den svarta kurvan, dels 100 år fram i tiden, den högra delen av diagrammet. Ni ser temperaturskalan till vänster. Det handlar inte längre om tiondels grader, utan det handlar om hela grader i uppvärmning.

Om vi fortsätter att släppa ut koldioxid i samma takt som vi har gjort hittills kommer den globala medeltemperaturen sannolikt att följa den här röda översta kurvan. Under de närmaste 100 åren kan den globala medeltemperaturen öka med upp mot 4 grader. Det är lika mycket som skillnaden mellan slutet av sista istiden och dagens klimat fast åt andra hållet. Det är en rejäl temperaturökning som det handlar om. Men då förutsätter det att vi verkligen fortsätter att spy ut koldioxid i en alltmer ökande omfattning.

Om vi i stället lyckas begränsa utsläppen, inte omedelbart men kanske om 15–20 år, och vända kurvan och så småningom minska utsläppen kommer koldioxidhalten fortfarande att öka men så småningom stabiliseras. Den blå kurvan visar ett scenario där man har antagit en stabilisering av koldioxidnivåerna runt 550 ppm. Det är mer än dubbelt så mycket som den koldioxid vi hade innan industrialismens början, men det är ändå en begränsning av halterna. Även då får vi en uppvärmning. Men det handlar nu om 2 grader i stället för 4 grader.

Även om vi skulle lyckas stoppa utsläppen direkt och bibehålla nuvarande halter skulle vi fortfarande få en svag uppvärmning, vilket är den understa kurvan, med ungefär en halv grad under de närmaste 100 åren. Det beror på trögheten i klimatsystemet. Vi har ännu inte hittat en ny balans med de koldioxidhalter som vi har i dag, utan det kommer att ta några hundra år innan systemet har ställt in sig i en ny balans.

Men det viktiga med detta är alltså att det spelar roll vad vi gör. Det har en stor betydelse hur snabbt vi lyckas begränsa utsläppen av koldioxid. Det kommer att bestämma förutsättningarna för framtiden.

Den uppvärmning som vi ser är inte jämnt fördelad över jordytan, utan den är framför allt koncentrerad kring de arktiska områdena, kring höga latituder. Det är där som vi får den största uppvärmningen och också över landområden. Den påverkar överallt på jorden, avsmältning av bergsglaciärer, höjning av havsytans nivå.

Tittar vi väldigt långt fram i tiden kan till och med hela Grönland börja smälta. Om hela Grönland smälter – det är möjligt att det kan ske om några tusen år om uppvärmningen bibehålls på dessa nivåer mellan 2 och 4 grader – då stiger havsytans nivå med 7 meter. Då dränks stora delar av befolkade områden i världen.

Med detta tidsperspektiv – 100 år – handlar höjningen av havsnivån om runt en halv meter. Det påverkar inte oss så mycket, men det påverkar till exempel Bangladesh, ett vidsträckt floddelta med miljontals människor som till stora delar blir översvämmat när havsytan höjs en halv meter.

Men hur allvarliga dessa problem blir beror på hur snabbt vi lyckas stoppa utsläppen.

Har vi då påbörjat en begränsning av utsläppen? Svaret är nej. Dessa staplar visar de globala utsläppen av växthusgaser från 1970, 1980, 1990, 2000 och 2004. Det är mätt i gigaton koldioxidekvivalenter. Ni ser att det stadigt ökar. Det finns inga som helst tecken på att utsläppen av växthusgaser har börjat minska, snarare tvärtom. Ökningstakten fortsätter.

Ni ser också på färgerna här hur det är fördelat mellan olika typer av växthusgaser. Det röda som är koldioxid från fossila bränslen är den största delen. Sedan har vi det gula som är koldioxid från avskogning, framför allt i utvecklingsländer i tropikerna där man hugger ned skog, dels för att få bränsle, dels för att skapa odlingsbar mark. Det står också för en stor del av de globala utsläppen. De översta blå och violetta är metan och kväveoxid från jordbruk. Till exempel husdjur, kor och så vidare, skapar metan. Kväveoxider kommer framför allt från gödningsmedel.

Det finns alltså flera olika bidrag till utsläppen av växthusgaser. Men det dominerande är koldioxid, och det är vår användning av fossila bränslen. Den enskilt största utsläppskällan i världen är koleldade kraftverk. I Sverige har vi inga sådana. Men i stora delar av världen i övrigt är det en dominerande del av elektricitetsframställning som kommer från koleldade kraftverk.

Har vi då möjlighet att begränsa detta? Ja, det har vi. Sternrapporten som publicerades för drygt ett år sedan visar att med ganska måttfulla ekonomiska implikationer kan vi faktiskt begränsa utsläppen så att uppvärmningen inte blir så kraftig i världen, så att denna stigande trend börjar falla och att vi mot slutet av detta århundrade kommer ned till nästan nollutsläpp. Det är en möjlig vision. Men det kräver ett globalt engagemang i klimatfrågan för att detta ska hända.

Mina slutsatser är således följande: Den uppvärmning som vi har sett beror sannolikt mycket på människan. Uppvärmningen kommer att fortsätta. Men hur stor den bli beror på hur snabbt vi lyckas begränsa utsläppen av växthusgaser.

Det bedömts att den globala uppvärmningen helst inte får överstiga 2 grader jämfört med förindustriella nivåer. Vi har redan överskridit detta med 0,7–0,8 grader. Det är bara lite drygt 1 grad kvar till 2-gradersmålet.

För att uppnå detta krävs det koldioxidhaltsstabiliseringsnivåer på under 450 ppm. I dag ligger vi på 380 ppm. Så det är inte mycket som vi har att vifta på för att uppnå detta 2-gradersmål. Man har beräknat att för att vi ska komma dit krävs det globalt en utsläppsminskning på runt 50 procent till år 2050. Givetvis krävs det av industrialiserade länder, som står för huvuddelen av utsläppen, betydligt större minskningar än dessa 50 procent. Det är möjligt att komma dit. Men för att komma dit måste vi börja agera väldigt snart.

Ordföranden: Vi tackar för en mycket fokuserad presentation kring detta för människan avgörande problem.

Det är öppet för frågor och synpunkter.

Carina Hägg (s): Det är en oerhört viktig fråga som vi här haft möjlighet att fördjupa oss lite ytterligare i. Jag känner att jag som politiker, och kanske många kolleger, inte har tagit detta ansvar när det gäller att avsätta resurser för att kunna möta denna problematik. Den är i fokus bland de frågor som diskuteras och belyses i den offentliga debatten. Men min bild är att detta inte har understötts av resurser på Utrikesdepartementet och resurser till forskningen.

Jag skulle vilja ha din bild av vilka insatser vi måste göra i form av antalet tjänster och avsättningar i budgeten för att kunna hantera dessa frågor som vi måste lösa tillsammans.

Olle Thorell (s): Jag skulle vilja fråga om de extrema väder som förekommer numera har att göra med denna uppvärmning. Nu senast gäller det cyklonen i Burma. Det finns många exempel. Har de med människans påverkan att göra, eller är de naturliga variationer?

Anne-Marie Pålsson (m): Tack för en intressant föredragning. Jag läste under jultiden en debattartikel i Sydsvenska Dagbladet. Den var skriven av en professorskollega till dig. Jag tror bestämt att det var Lennart Törnqvist. Han ifrågasatte väldigt mycket av dessa idéer om den kraftiga växthuseffekten och den snabba temperaturstegringen och kopplingen däremellan. Han menade, om jag försöker erinra mig artikeln rätt, att man såg dessa höga temperaturer också under vikingatiden och att det som vi ser i dag ligger inom de normala variationerna av temperaturväxlingar.

Jag blev ganska häpen över artikeln och skulle gärna vilja ha en kommentar från dig.

Birgitta Ohlsson (fp): En av de mest rena och miljövänliga energikällorna i dag är kärnkraften. Jag undrar hur stor del som den kan ha när det gäller att halvera växthusgasutsläppen fram till år 2050?

Holger Gustafsson (kd): Jag skulle vilja fråga om det finns några naturliga motkrafter att räkna med?

Ordföranden: Min fråga handlar om det som Holger Gustafsson just tog upp. Det finns en kylningseffekt, som du nämnde, från vulkanutsläpp. En del menar att det är en ökad molnighet till följd av detta. Har man riktigt klart för sig denna balans?

Min andra fråga gäller avskogningen. I huvuddelen av jordens länder sker det ju en ökad skogbeväxning. Men det är väl framför allt Brasilien och Indonesien som är de två stora bekymren och där det sker en avskogning.

Kan man ändå se att vi totalt sett kommer att få en stabilisering och kanske till och med en ökad tillväxt av skog? Inte minst innebär väl den ökade koncentrationen av koldioxid i atmosfären att biomassan ökar till följd av detta? Det finns ökad kolsubstans för just biomassa.

Erland Källén, Stockholms universitet: Jag ska börja med frågan om de extrema vädren. Vi har sett denna cyklon i Burma. Det går givetvis inte att skylla en enskild cyklon på den globala uppvärmningen. Det går aldrig att skylla ett enskilt extremt vädertillfälle på dessa globala processer.

Men om man tittar på statistiken över de senaste 30–40 åren, och speciellt på tropiska cykloner, ser man ganska tydligt att vi har fått fler kraftiga tropiska cykloner. Det är fysikaliskt rimligt att det hänger ihop med en uppvärmning. Varmare havsvatten ger större potential för avdunstning, och det är så att säga bränslet för de tropiska cyklonerna. Avdunstningen av vattenånga håller i gång dem. Därmed är det rimligt att det borde vara så. Vi tror därför att just när det gäller tropiska cykloner finns det ett samband med den globala uppvärmningen.

När det gäller extremväder och speciellt stormar på våra egna breddgrader är vi betydligt mer tveksamma. Det är väldigt svårt att hitta någon tydlig trend i stormar i vårt område som kan kopplas till den globala uppvärmningen, trots Gudrun och andra stormar som vi har sett.

Det är också väldigt svårt att sja om vad som händer i framtiden där. Olika modellsimuleringar ger väldigt olika resultat. Vi är helt enkelt osäkra på stormarna på våra egna breddgrader.

Men för att komma till forskningen och forskningens resurser så är det som vi behöver för att kunna svara på den här typen av frågor förstås utökade forskningsresurser. Jag måste förstås framhäva min egen disciplin, klimatforskning och klimatmodulering. Men för att vara mer seriös är det som vi framför allt behöver ökade observationsresurser. En hel del vet vi inte i dag därför att vi helt enkelt inte har tillgång till observationer. Det

allra viktigaste för framtiden är så kallade in situ-observationer, alltså mätningar på plats i atmosfären och i havet. Även satellitmätningar får en alltmer ökande betydelse och kräver också resurser i framtiden.

För att ta hand om alla dessa nya data behöver vi givetvis en förstärkning av forskningsinstitutionerna, både på universitetssidan och på forskningsinstitut och i Sverige på myndigheter, till exempel SMHI som sysslar med klimatforskning.

Men trots all den forskning som pågår finns det som påpekas en hel del skeptiker som säger: Det här är väl bara nys? Klimatändringar har vi sett hela tiden i det förgångna. Det har varit värmeperioder, och det har varit kallperioder, och det växlar lite fram och tillbaka av naturliga skäl.

Ja visst gör det det. Men vad FN:s klimatpanel väldigt tydligt har slagit fast är att om vi tittar på uppvärmningen under de senaste 50 åren går den inte att förklara enbart med naturliga variationer. Det är faktiskt orimligt att det som har hänt under de senaste 50 åren enbart kan skyllas på naturliga variationer.

En mycket rimligare och mer sannolik förklaring är ökningen av växthusgaserna i atmosfären, framför allt koldioxid. Det finns omfattande internationellt publicerat arbete om detta. Det är väl etablerat i den vetenskapliga litteraturen.

Jag vet inte hur det är med artikeln i Sydsvenskan eftersom jag inte har läst den. Men en del av det som skrivs av skeptiker är rent nys. Det är inte baserat på vetenskap. Det är löst tyckande som inte hör hemma i den vetenskapliga världen.

Vad FN:s klimatpanel verkligen har gjort är att sammanfatta vad som finns publicerat om detta och vilka slutsatser som man kan dra utifrån det.

Det frågades också om naturliga motkrafter, till exempel att molnigheten skulle ändras vid en uppvärmning, eller vad det skulle innebära om vi helt plötsligt skulle få ett ökat antal vulkanutbrott. Vulkanutbrotten är väldigt svåra att sia om. Det är ingen som har försökt ens. Men vad vi ser är att den uppvärmning som vi räknar med här som ett resultat av ökningen av växthusgaser knappast kan motverkas enbart med hjälp av ökade vulkanutbrott. Det är mindre temperaturfluktuationer som kan ske på grund av vulkanutbrott.

Effekterna av molnigheten är medtagna i alla dessa beräkningar. Visserligen är moln en osäker faktor. Och om ni tittade väldigt noga på en av bilderna som jag visade hade jag osäkerhetsstaplar. Denna osäkerhet är huvudsakligen förknippad med osäkerhet i beräkningar i samband med ändringar av molnighet. Så vi har en brist på kunskap om molnen. Men det är svårt att tro att ändringar i fråga om moln skulle kunna kompensera så pass att uppvärmningen försvinner helt och hållet. Det är inga simuleringar som visar några sådana effekter.

När det gäller avskogning och skogstillväxt är det väl etablerat att när man ser på utsläppen av koldioxid dominerar avskogning. Detta är alltså nettotillskott av koldioxid från avskogning. Tittar vi i framtiden på vad en ökad koldioxidhalt kan ge skulle det visserligen på en del områden i världen kunna leda till ökad skogstillväxt. Men vad som framför allt händer vid en uppvärmning och en uttorkning är att stora skogsområden kommer att dö ut. Man har tydligt visat med simuleringar att det är mycket större risk att vi får en minskning av skogsområdena globalt och därmed faktiskt en ytterligare påspädning av koldioxidhalten i atmosfären.

Det är alltså framför allt ändringen i det fysiska klimatet, temperatur och fuktighet, som påverkar skogstillväxten. Ökningen av koldioxid är inte en så dominerande faktor i sammanhanget.

Slutligen ska jag ta upp frågan om kärnkraft och teknisk utveckling. Som jag sade är kolkraften en av de dominerande utsläppskällorna för koldioxid. För att man ska komma till rätta med det tror jag att det krävs teknisk utveckling. Den teknik som verkar mest lovande för kolkraft är att fånga in koldioxiden och skjutsa ned den i marken, gömma den i marken. En sådan teknik har potential för framtiden.

Kärnkraften kan också hjälpa till. Men räknar man på hur mycket som en utbyggnad av kärnkraften globalt skulle kunna hjälpa till för att minska utsläppen handlar det faktiskt inte om särskilt mycket. Det handlar om kanske 3–5 procent. Men det är inte mer än så givet de begränsningar som vi har i kapacitet för kärnkraft och så vidare.

Det stora i detta sammanhang handlar om energieffektivisering, att använda energi på ett effektivare sätt, framför allt i länder som USA. Men även i Europa och i Sverige har energieffektivisering en väldigt stor potential för att minska utsläppen.

Sedan har vi också förnybara energikällor, till exempel biobränslen, som inte är helt problemfria. Vi har vattenkraft. Man ska inte heller försumma utbyggnaden av vattenkraft.

Slutligen är det på längre sikt också mycket möjligt att solenergin skulle kunna rädda oss. Men det ligger ganska långt fram i tiden. Det är ingenting som vi ser under de närmaste 10–20 åren, utan det kanske handlar om 50 år innan solenergi kan få en dominerande ställning på den globala energimarknaden.

För att minska utsläppen på lite kortare sikt handlar det, som jag ser det, om att fånga in koldioxiden från kolkraftverk, vilket man också kan tillämpa på industrier som stålindustri, massaindustri, petrokemisk industri och så vidare, och att bygga ut kärnkraft, vattenkraft och andra hållbara energikällor.

3 Uthållig global livsmedelsproduktion – hur når vi dit?

Ordföranden: Vi tackar för det och går vidare till nästa heta ämne, nämligen den uthålliga globala livsmedelsproduktionen. Den har en viss bäring på det som vi just har hört. Men den är också mycket i fokus kring den globala utvecklingen, inte minst prisutvecklingen på olika delar av livsmedelsproduktionen. Det handlar dessutom om hur detta påverkar odlingsarealerna.

Annika Åhnberg är ledamot i Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien och ordförande för akademins allmänna avdelning. Hon har dessutom den stora förtjänsten att vara tidigare ledamot av riksdagen, vilket naturligtvis borgar för en stor kompetens och hög kvalitet.

Annika Åhnberg, Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien: Tack för inbjudan och tack för att livsmedelsfrågorna står på dagordningen! Det är inte en dag för tidigt; det är snarare många dagar för sent. Jag ska i sprinterfart ta mig igenom ett pm som jag har lämnat till utskottet. I det finns också en sida med länkar till ytterligare information.

Det råder ingen tvekan om att vi befinner oss i ett krisläge. Priserna på baslivsmedel stiger kraftigt. Det handlar om hundraprocentiga höjningar i vissa fall. Vi har sett hungerprotester på många håll i världen. Vi är i en situation där människor i fattiga länder använder kanske 80 procent av sina inkomster till mat. Krisen förvärrar nu det hela ytterligare. Världsbanken och andra förutspår att priserna kommer att fortsätta stiga åtminstone till 2015, med vissa variationer förstås.

Utvecklingen är inte oväntad. Det mest förvånande är att det är så många som är så oerhört förvånade. Det växer fram en medelklass i Indien och Kina som har råd att efterfråga mer mat och som gör det. De förändrar sina preferenser och vill äta mer kött. Det gör vi för övrigt även i vårt land. Vi har kraftigt ökat vår köttkonsumtion under de senaste 15 åren – knappast beroende på tidigare näringsbrist.

Det finns skördebortfall på många håll i världen – långa perioder av torka i Australien till exempel, men också många andra problem. Stigande oljepriser är någonting som sällan nämns i debatten, men som ligger bakom en del av utvecklingen. Till detta kommer nu privat hamstring, spekulation och även politiska skyddsåtgärder i olika länder som driver på utvecklingen.

Bioenergiproduktion bidrar till en mycket liten del. Ändå är det just den som är fokuserad i debatten. Jag tänkte därför att jag skulle säga något mer om bioenergiproduktionen. Det finns bra och dålig bioenergi. Majsbaserad etanol som produceras i USA där intäkterna till mer än 50 procent är subventionerade av staten är dålig. Den tränger undan import av bra etanol från Brasilien som är producerad av sockerrör. Den tränger undan foderarealer som i sin tur senare kan tränga undan arealer för livsmedelsproduktion.

Det betyder inte att all bioenergiproduktion är dålig. Jordbruket självt är en stor förbrukare av fossila bränslen. Det är därför absolut nödvändigt att man utvecklar bioenergi och använder den inom jordbruket. Många fattiga länder kan också bli exportörer av bioenergi. De kan till att börja med förse sig inhemskt, men de kan senare bli exportörer. Det är en viktig del i den utveckling av jordbruket som vi måste se.

Det finns en förment etisk diskussion som säger att så länge människor svälter ska vi inte producera bioenergi på åkrar där vi kunde odla mat. Men billig försäljning eller att rika länder skänker livsmedel till fattiga länder är ingen lösning på den globala livsmedelsförsörjningen. Det är ingen lösning på problemet. Det är i själva verket problemet. Jag ska återkomma till detta.

Det är märkligt att det är just bioenergin som kritiseras så mycket. Ett par jeans kräver 10 000 liter färskt vatten. Det orsakar stora miljöproblem. Den omfattande produktion och konsumtion av textilier som vi har i världen är knappast nödvändiga för vår överlevnad.

Det vanligaste skälet till att vi i vår del av världen förlorar mycket produktiv jordbruksmark är utbyggnaden av den fysiska infrastrukturen, alltså vägar, järnvägar och bebyggelse. Det ifrågasätts inte heller när vi talar om behovet av mat. Fokus har helt hamnat på bioenergin. Det är enligt min uppfattning helt fel; det är inte där problemet ligger när det gäller den globala livsmedelsförsörjningen.

Svaret på frågan om hur vi når en hållbar global livsmedelsförsörjning är egentligen väldigt enkelt, fast uppenbarligen svårt eftersom ingen kommer på det. Det är att vi måste investera mycket mer i utveckling av jordbruket. Kanske är en förändring på gång. I Världsbankens senaste World Development Report skriver man att om vi inte satsar på en kraftig utveckling av jordbruk i fattiga länder kommer vi inte att klara millenniemålen. 75 procent av världens fattiga bor på landsbygd och är beroende av jordbruk. 4 procent av globalt bistånd går till jordbruk. 4 procent av de offentliga utgifterna i länderna söder om Sahara går till jordbruk samtidigt som denna sektor är mycket högt beskattad.

De senaste 25 åren har varit förlorade för världens bönder. Det är inte bara så att biståndet har sjunkit, utan den jordbrukspolitik som har bedrivits i EU, USA, Japan och på andra håll och som har lett till ett billigt överskott som sedan har sålts till dumpade priser på världsmarknaden är den huvudsakliga orsaken till krisen. Många fattiga länder har nämligen gått från att producera den mat de behöver och till och med ha kunnat exportera livsmedel till att bli helt beroende av den billiga livsmedelsimporten. De har helt underlåtit att utveckla den egna inhemska jordbruksproduktionen.

En majoritet av de länder som nu drabbas hårdast finns i områden söder om Sahara. Det är just sådana länder som har gått från att i början av 60-talet vara exportörer av livsmedel till att nu bli nettoimportörer. Många makthavare verkar tycka att investeringar i jordbruk är något sorts steg tillbaka, som om investeringar i jordbruk skulle leda till att man höll människor kvar i jordbruket. Men det förhåller sig precis tvärtom. I dag lever en majoritet av världens befolkningar i storstadsområden. Så kommer det att förbli; den utvecklingen ökar. Men det är stor skillnad på att komma till en storstad med en utbildning och vara attraktiv på arbetsmarknaden eller för att få en utbildning jämfört med att komma av nödtvång – utan arbete och utan hopp.

Om vi investerar i jordbruksutveckling bidrar vi till den positiva urbaniseringen. Om vi inte gör det fortsätter vi att bidra till den negativa sortens utveckling därför att en småbrukare som kan utveckla sitt jordbruk så småningom får ett överskott som kan investeras i hälsa och utbildning för barnen. Det är egentligen självklart, men ändå är det som att vi har väldigt svårt att fatta det.

Ett positivt exempel är Malawi, med 13 miljoner invånare. 45 procent av dem lever under den så kallade fattigdomsgränsen, det vill säga ekvivalentsen för 1 dollar per dag. Medellivslängden är 37 år. 85 procent är beroende av jordbruket. Under de senaste åren har den malawiska staten satsat på stöd till jordbrukssektorn. Man har gjort det möjligt för småbrukare att till kraftigt subventionerade priser köpa gödningsmedel. Det har lett till kraftigt förbättrade skörderesultat. 2006–2007 var det första året på 30 år som Malawi kunde exportera majs. Detta är ett litet men dock positivt exempel på vad som kan göras om vi investerar i jordbruk.

Under de kommande 25 åren behöver vi fördubbla livsmedelsproduktionen. Brundtlandkommissionen på 80-talet definierade hållbar produktion – för det måste vara en hållbar produktion – som ekologiskt hållbar, ekonomiskt hållbar och socialt hållbar. Men när det gäller jordbruk tenderar vi att bara prata om ekologiskt hållbar. Ekologiskt lantbruk är inte lösningen på den globala livsmedelskrisen. Det är jättebra om vi kan satsa mer på ekologiskt lantbruk i vår del av världen. Vi har möjlighet och vi har råd. Men i fattiga länder där jordarna är helt utarmade måste man börja med att investera i gödning och få upp produktiviteten i marken. Stödet till jordbruket måste i själva verket inbegripa många olika komponenter, och det måste vara långsiktigt. Det måste handla om 20–25 års satsningar.

Eftersom det är ont om tid kan jag inte gå in på allt, men det som måste göras måste finnas inom ramen för en helhet som handlar om alla de här sakerna när det gäller stödet till det direkta jordbruket. När det gäller djurhållningen vill jag bara säga att en småskalig djurhållning där människor och djur lever nära inpå varandra lätt leder till att smittsamma sjukdomar

sprids. De flesta av de smittsamma sjukdomar som utvecklas nu är ursprungligen zoonoser, det vill säga sjukdomar som kommer till människan från djuren. Jag behöver bara säga fågelinfluensan så förstår ni vad jag menar.

Utöver jordbruk måste vi investera mer i infrastrukturen. Det handlar om alla de här sakerna, bland annat att stärka äganderätten till marken, som jag tycker att doktor de Soto så utmärkt har klargjort för oss i sitt *key notes speech* här.

Forskning och utveckling är oerhört viktigt. Vi får inte större skördar om vi inte skapar bättre grödor, som dessutom ska vara anpassade till klimatförändringen och som ska vara grödor för andra ändamål. De grödor vi använder för energiproduktion i dag är tillskapade för att ge oss livsmedel och inte för att producera energi.

Stockholm Environment Institute har ett utmärkt förslag till ett program som Sverige skulle kunna satsa på. Man har också i en rapport visat på nödvändigheten av att satsa på modern bioteknik när det gäller fattiga länder. Nu odlas mer än 100 miljoner hektar med genetiskt modifierade grödor. Nästan ingenting av det kommer u-länder till godo. Utvecklingen har lämnats helt i händerna på de stora multinationella företagen. Jag tycker att de offentliga institutionerna i Sverige och på andra håll sviker sin roll och sitt ansvar mot världen när de inte är med och bidrar till en utveckling av modern bioteknik som skulle kunna gagna länder i tredje världen.

Vattenförsörjningen måste säkras. 70 procent av färskvattnet – det som vi kallar det blå vattnet – används inom jordbruket. Men i Afrika är 95 procent av jordbruket regnbaserat. Därför måste vi lära oss att ta vara på det som kallas det gröna vattnet. Det som faller under regnperioden måste kunna sparas till torrperioderna.

Akuta insatser måste förstås till. World Food Programme måste få mer resurser. Man har nu aviserat att man behöver 755 miljoner dollar för att klara sina åtaganden. Men vi måste också påbörja det långsiktiga arbetet genast. Det måste ske en omedelbar omställning av svenskt bistånd enligt min uppfattning, där större tonvikt läggs vid jordbruket. Man måste också försöka få fart på det svenska näringslivet som är uselt när det gäller att investera i länder i Afrika och i jordbruksrelaterade verksamheter.

Sverige gör insatser för att reformera EU:s jordbrukspolitik. Det måste vi fortsätta med liksom arbetet för en framgångsrik Doharunda. Vi vet vad som behöver göras. Vi har kunskaper och teknik. Vad väntar vi på? Det är bara att sätta i gång. Tack för uppmärksamheten!

Ordföranden: Det är bara att sätta i gång, och det är det vi ska göra nu. Det är öppet för frågor och synpunkter.

Låt mig inleda med en fråga. Den gäller detta med att vi ska fördubbla jordbruksproduktionen på 25 år. Vi kan väl i grunden inte öka arealen för jordbruksproduktionen, i alla fall inte i stort, om jag har förstått det rätt. Nu är det en åttondel av markytan som används för livsmedelsproduktion, om jag minns rätt. Det där kan du säkert bättre än jag.

Men i grunden ska vi inte avskoga, och om vi dessutom ska behålla andra typer av biologisk mångfald vill vi i grunden inte att det ska ske en nyodling och uppodling i det stora hela. Det kan bara vara Sverige och några andra länder som kan ha vissa marginaler.

Det innebär produktivitetsutveckling. Innebär det i sin tur ökad insats av insatsvaror, framför allt konstgödsel och andra typer? Eller hur ska det här gå till? Det vore bra att få reda på det.

Kerstin Lundgren (c): Livsmedelsfrågorna är som sagt i fokus i debatten i dag. Jag delar bedömningen att det är konstigt att vi inte tidigare har sett vad som har varit på väg här hemma och på andra ställen.

När vi pratar om Afrika och de problem som finns med jordbruket där tycker jag att det finns ett spektrum till när du säger att vi ska investera, starta småjordbruk och annat. Det är det som doktor de Soto nämnde tidigare, nämligen rättssystemet. Det handlar om äganderätten och ett system med prisbildning och annat som inte fungerar. Staten går in och skapa förutsättningarna på ett sätt som gör att människor inte får möjligheter att utveckla sitt jordbruk. Det är väl också en sak som rimligen måste hanteras om vi ska förändra förutsättningarna för människor att lösa livsmedelsproblem över hela vårt jordklot.

Hans Linde (v): I flera av utvecklingsländerna är jordbruksarealen extremt skevt fördelad. Det var ingenting som nämdes i ditt anförande. Hur påverkar fördelningen av jordbruksmarken möjligheterna till en omställning till uthållig livsmedelsproduktion?

Anne-Marie Pålsson (m): Min fråga knyter an lite grann till det som Kerstin Lundgren sade och det som också doktor de Soto var inne på tidigare. Den handlar om äganderätten. Låt oss ta Afrika som exempel. Hur ska man lösa problemet? Om man tänker sig scenariot att vi ska tilldela vissa farmare äganderätt till jord innebär det samtidigt att man tar bort en rättighet för någon annan. Mycket av marken i Afrika används som allmänningar för betande djur och så vidare. Det finns några speciella och väl definierade äganderätter.

I mitt scenario kan detta lätt framkalla ganska svårartade konflikter mellan dem som fick och dem som blev av med någonting. Vi ser i Sverige fortfarande problem när det gäller just äganderätten till mark, inte minst uppe i Norrland och de problem som hänger samman med samerna. Det är inga lätta ting att reflexmässigt bara fördela äganderätter. Skulle du vilja kommentera det och även beskriva hur du tänker dig att detta skulle kunna gå till utan att det uppstår konflikter?

Ordföranden: Vi har haft tre skiften i Sveriges historia med betydande konsekvenser.

Carin Runeson (s): Du pratade om bristen på livsmedel och att bristen förvärras av hamstring. Jag undrar vem som hamstrar och vad. Vad är det främst man hamstrar? Och används det på den så kallade svarta marknaden också?

Ordföranden: Låt mig lägga till en allra sista fråga. Den handlar om det som man såg på nyheterna i går om att vetepiserna nu ska falla. Stämmer det?

Annika Åhnberg, Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien: Jag tar den sista frågan först. Det är klart att vad som händer med livsmedelspriserna är beroende av skördeutfallet. Nu säger alla att det kommer att bli en enormt bra veteskörd detta år. Då kommer antagligen priserna att falla. Men det alla bedömare är överens om är att på lite längre sikt är det ändå situationen med stigande livsmedelspriser som vi måste finna oss i att vara i oavsett vissa kortsiktiga fluktuationer.

Jag önskar verkligen att jag kunde svara på alla era frågor. Då tror jag att jag skulle kunna få ett Nobelpris eller någonting. Men tyvärr kan jag inte det. Det gäller särskilt frågorna om äganderätt. Det är svårt att svara på dem generellt. Jag är också lite grann emot att man ska ha svepande generella svar på frågor som är oerhört lokala och som rör komplicerade förhållanden. Jag kan bara instämma i det som doktor de Soto sade inledningsvis; det är oerhört viktigt att man i varje land utifrån det landets situation bygger upp de äganderättsstrukturer som gör det möjligt för människor att investera och som gör det möjligt med en långsiktig produktion.

När det gäller problemen i Afrika kan man se hur nomadiserande folk som massajerna trängs undan därför att behovet av marken just för jordbruksproduktion blir större och större. Jag kan inte säga hur man ska lösa det problemet. Jag tror att man måste arbeta med det i varje region och i varje land för sig. Men utan tvekan är det frågor som har jättestor betydelse.

Det talas om ökad produktivitet. Vi måste ha en ökad produktivitet om vi ska kunna fördubbla livsmedelsproduktionen. Vi kan inte ta så mycket mer areal i anspråk. Men vi kan öka produktiviteten oerhört mycket i många av de länder där man har försummat en utveckling av jordbrukssektorn, till exempel länderna söder om Sahara.

Det går dock inte att göra med hjälp av enbart ekologiskt lantbruk vilket jag, möjligen provokativt, försökte säga i mitt anförande. Vi måste faktiskt inse det. Vi kan ägna oss åt det därför att vi har marker som är fyllda med näring. Vi har system där bönderna kan få bättre betalt för att de producerar på det sättet. Vi har råd med att skördarna går ned. Men på många håll i världen behöver man den motsatta utvecklingen. Man måste öka skördarna. Jordarna är utarmade. Man måste börja med att tillföra gödsel och även andra insatsmedel. Det kan göras på ett ansvarsfullt sätt. Det konven-

tionella jordbruket i dag bedrivs inte som det kanske gjordes på 50-talet. Det behöver inte ge upphov till lika stora problem. Sverige har oerhört mycket att bidra med. Vi kan mycket om det här, och vi har kommit långt i vår egen utveckling.

Fördelningen av mark hänger lite grann ihop med äganderätsfrågorna, och det är svårt att svara på dem generellt när det gäller hur detta ska gå till. Jag kan inte tillräckligt mycket om de frågorna för att svara på det.

Ordföranden: Tack för det, Annika Åhnberg! Det är bra att du kommer tillbaka till riksdagen ibland och kan upplysa oss.

Annika Åhnberg, Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien: Det är mycket trevligt att komma tillbaka ibland.

4 Hur kan handelspolitiken bidra till global utveckling?

Ordföranden: Därmed går vi vidare till nästa viktiga område – handelspolitiken. Lena Johansson är generaldirektör för Kommerskollegium. Du är varmt välkommen. Detta är också en mycket het fråga med tanke på diskussioner om Doharundan, som vi naturligtvis från riksdagen följer med stort intresse.

Lena Johansson, Kommerskollegium: Jag tycker som Annika att det är trevligt att utskottet är intresserat av att få ett handelsperspektiv på utvecklingsfrågorna. Jag har blivit ombedd att berätta lite om hur vi jobbar med utvecklingsperspektivet internt eftersom det är en central del i vårt arbete på kollegiet.

Frågan är alltså hur handelspolitiken kan bidra till global utveckling. Min första punkt är att förklara att handel är ett medel för global utveckling. Så ser vi på det. Handel är inget självändamål, och det är absolut inget universalmedel för ekonomisk utveckling. Men handel bidrar till ekonomisk utveckling, vilket ju är en förutsättning för fattigdomsbekämpningen. Egentligen är det inte handeln i sig vi är ute efter, utan handelsmöjligheterna – att vi har en så fri handel som möjligt med så lite onödiga handelshinder som möjligt. Under de förutsättningarna ger handel en välståndsökning genom ekonomisk utveckling som sedan genom annan politik kan ge annan samhällsutveckling och även bidra till minskad fattigdom. All erfarenhet talar egentligen för att de ekonomiska förutsättningarna har blivit bättre i länder med en öppen handelspolitik.

Det finns också en bred uppslutning runt det här synsättet och den här erfarenheten och även om nyttan med liberal handelspolitik. Det här är också själva utgångspunkten för WTO och den insikt som hela medlemskapet i WTO bygger på.

Vad har då Doharundan och WTO för betydelse för utvecklingen? Framgångar i rundan har betydelse speciellt för utvecklingsländer på flera olika sätt. Den här rundan ska vara en utvecklingsrunda. Vi menar att det viktigaste för att det ska bli en sådan är ett resultat – att man kommer i mål.

Vi har gjort en simulering av något som vi ser som ett ganska realistiskt utfall om det nu blir ett resultat. Som i alla simuleringar ska man ta siffrorna med en nypa salt. Men mönstret är tydligt, och kanske det intressantaste. Resultatet visar att alla regioner i världen skulle vinna på även ett ganska modest resultat. Men u-länderna skulle vinna betydligt mer än i-länderna. Det är också intressant att ju mer långtgående liberalisering resultatet ger, desto större andel av vinsten går till u-länder.

Jag ska inte gå in i detalj på den bild jag visar här. Men de vänstra kolumnerna är vårt huvudscenario. Där vinner utvecklingsländerna med 0,9 mot i-länderna med 0,25. Den högra kolumnen visar en mer fullständig liberalisering.

Vad har då störst betydelse i utfallet av en Doharunda för utvecklingsperspektivet? Som jag har sagt är det viktigaste substansresultatet. Det handlar om framgång på de tre stora områdena: industritullar, jordbruk och tjänster. För utvecklingsländer är faktiskt tjänster den största potentialen. Men där är vår bedömning att det inte är realistiskt att komma särskilt långt. Därför slår det inte igenom så mycket i vår simulering. Men industritullarna är viktigare än jordbruket för den ekonomiska utvecklingen i utvecklingsländer, fast man ofta får det motsatta intrycket eftersom länderna är så beroende av jordbruk. Ekonomiskt sett har de mer att vinna på framgångar på industrisidan.

Detta beror delvis på det ni ser på den bild jag visar här och det faktum att utvecklingsländer i dagsläget har mycket högre tullar för sina industrivaror än vad i-länderna har. Som vi kan se har också i-länder något högre tullar mot utvecklingsländer än de har gentemot varandra. Men framför allt har utvecklingsländerna sinsemellan högre tullar än de har gentemot i-länderna. Det här innebär att den egna liberaliseringen är central inte minst för att öka handelsmöjligheterna syd-syd.

Jag vet att den bild jag visar här inte syns särskilt väl, men jag visar den för att illustrera betydelsen av att öka syd-syd-handeln, det vill säga handeln mellan utvecklingsländer. I den globala värld vi lever i är fortfarande majoriteten av den internationella handeln regional. Handeln inom Västeuropa utgör över 30 procent av den totala världshandeln. Asiens interna handel är 14 procent och Nordamerikas ungefär 8 procent. Bara de tre ihop – den regionala handeln – utgör mer än hälften av den totala globala handeln. Cirklarna på bilden illustrerar den ungefärliga storleken på den regionala handeln inom en kontinent. Ni ser att det är en väldigt liten cirkel i Afrika. Afrikas regionala handel, internt inom Afrika, utgör bara 0,3 procent av världshandeln. Den öppningen utvecklingsländer emellan är alltså oerhört central.

En annan aspekt på att Doharundan är viktigare för utvecklingsländer än för i-länder är vad alternativet är. Alternativet till en global handelsuppgrörelse är en ökning av de regionala avtalen. Det ser redan i dag ut så att under de senaste tio åren har de regionala handelsavtalen ökat mycket kraftigt i antal. De har planat ut lite under senare år, men den allra senaste tiden har mängder med nya handelsavtal börjat förhandlas fram inom regioner och mellan regioner.

Även generellt kan man säga att det här är sämre för den ekonomiska utvecklingen. Men framför allt är det naturligtvis till nackdel för utvecklingsländer, som är en mycket mindre intressant part i den här typen av frihandelsavtal. Det är alltså mer centralt för utvecklingsländerna än för i-länderna att Doharundan lyckas.

Jag ska ta upp något ytterligare som är centralt. Grundprincipen i WTO är likabehandling. Det är också en viktig del att man får WTO på plats och att man får Doharundan på plats. En annan central del är hur utvecklingsländer ska undantas. Det är ett faktum att många av länderna på en låg utvecklingsnivå har sämre möjligheter att utnyttja en liberalisering. Det är en insikt som har ökat kraftigt.

Vad innebär då detta? När jag har pratat om vad som är viktigast har jag inte tagit upp detta att medge undantag permanent eller att införa särlösningar. Snarare har jag pekat på något som framstår som motsatsen när det gäller vikten av egen liberalisering. Risken är att det land som inte liberaliserar själv kan gå miste om en väsentlig del av vinsten. Men det är ett faktum att vissa länder kanske inte har kapacitet. Det behövs reformer, infrastruktur, kapacitetsutbyggnad och inte minst produktionskapacitet i jordbruket, som Annika har pratat om. Detta gör att det måste kompletteras med andra åtgärder. Mycket är sådant som bygger på biståndsinsatser.

I rundan och i alla handelsavtal är det alltså viktigt för utvecklingen med komplement, bistånd och övergångslösningar. Det finns en risk med övergångslösningar – att man inte kommer ur dem igen – men de är en nödvändighet. Däremot kan permanenta undantag snarast vara en björntjänst.

Biståndsinsatser har blivit en mycket tydligare del av, eller kanske jag ska säga ett komplement till, olika handelsavtal. Även om det fortfarande är en liten del av den svenska biståndspolitiken och biståndssatsningarna är den kraftigt ökande på den lilla nivån. Vi jobbar på en låg nivå och ganska lite med utvecklingssamarbete, men efterfrågan från Sida ökar kraftigt när det gäller handelsrelaterat utvecklingssamarbete.

Jag tänkte nämna några exempel på projekt som vi håller på med. Vi har *training programmes* för olika typer av handelsregelverk. Ursprungsregler är oerhört komplicerad materia som är hämmande för utvecklingsländers möjlighet att exportera och att utnyttja de preferenser och liknande de har. Där har vi flera olika träningsprogram på gång. Vi har haft ett särskilt program för 15–20 afrikanska länder.

Vi har ett liknande program för handelsprocedurer. Jag hoppade över det tidigare, men det är en av de komponenter i Doharundan som utvecklingsländer kan vinna allra mest på. I den simulering vi gjorde stod förenklingar av byråkrati och krångel vid gränserna för nästan två tredjedelar av vinsten för utvecklingsländerna. Det här är en oerhört central del som bygger väldigt mycket på samarbete mellan myndigheter.

Det tredje exemplet jag vill nämna är ett mentorskapsprogram som ska starta i år för förhandlare från ett antal afrikanska länder. Förhandlingskapaciteten i handelsförhandlingar är oerhört väsentlig för utvecklingsländernas möjlighet att göra sig hörda. Vi har gjort en studie på detta som väldigt tydligt visar vilken nackdel denna brist innebär.

Det var vad jag tänkte säga om handel och utveckling. Men jag har blivit ombedd att säga några ord om hur vi jobbar med att integrera utvecklingsperspektivet och hållbar global utveckling i vårt arbete. Jag vet inte om det finns möjlighet att göra det mycket kort. Jag förmodar att jag har förbrukat min talartid. Jag får en minut.

Vi har sedan länge haft ett uttalat uppdrag att integrera utvecklingsländernas perspektiv i våra studier. Det är en fungerande del. Vi har också jobbat med handel och miljö. Men de senaste åren har vi fördjupat ansatsen till att integrera hela perspektivet. Vi gör det alltså tydligare att utvecklingsperspektivet är en del av hållbar global utveckling.

Det är inte så lätt att på en minut säga hur vi jobbar med de här analyserna. Men vi har gjort en särskild kartläggning, en definition för oss själva av kopplingar mellan handel och faktorer för global hållbar utveckling. Utgångspunkten är att vi analyserar effekter av olika handelsreglerverk och tittar på flödena. Det är då fråga om en kvalitativ analys av de tre aspekterna i hållbar utveckling, med fokus på det globala perspektivet, ska sägas. Vi är i det här perspektivet väldigt noga med att hålla oss inom vårt kompetensområde, ska jag säga. Det tror jag är a och o.

Några exempel på frågor: Hur påverkar förändrade regler handelsmönster, produktion och konsumtion? Det är väldigt centralt att titta på produktion och konsumtion också, inte bara på själva transporten. Vilken kan effekten bli på priser och inkomster? Vilka grupper påverkas? Hur påverkas fattigdomen, inkomstfördelningen mellan olika grupper, mellan män och kvinnor och så vidare? Är det risk för att produktionsmönstren ändras så att det tar mer resurser i anspråk eller att produktionen flyttar till miljö känsliga områden? Det är den typen av analyser vi gör, för att uttrycka mig mycket kortfattat.

Carina Hägg (s): Herr ordförande! Min fråga är lite mer av en reflexion. Jag kan tycka mig se en trend mot att handelsfrågorna, som alltid har varit viktiga och alltid kommer att vara viktiga, inte betraktas i sitt smalare perspektiv utan alltmer kommer att innefatta frågor som man traditionellt och i allmänhet inte har inkluderat i handelsfrågor, till exempel patentfrågor,

upphandlingsfrågor, miljöfrågor och gäldfrågor. Man måste vara medveten om handelspolitikens påverkan på alla områden som inte primärt ligger inom dess ansvarsområde.

Frågan är om det finns en tendens att handelsområdet börjar bli alltför stort för att man ska orka med att inkludera alla de delar som vi ser i dag. Var går gränsen för vad man kan lägga inom handelspolitikens område? Det skulle jag vilja höra en reflexion över.

Ordföranden: Jag skulle vilja lägga till en fråga själv. Om jag förstod det rätt var 13 procent den genomsnittliga tullnivån för handel från u-land till u-land. Det var så jag uppfattade det. Det är den högsta nivån. I stora delar av debatten fokuserar man mycket på handel mellan i-land och u-land. Men just inom till exempel Afrika handlar man inte med sitt grannland därför att hindren är så höga. Där handlar det inte så mycket om att man ska ge ifrån sig utan, som du säger, att det är en vinst för en själv att sänka sin egen tull. Men det handlar ju mycket om den här nästan merkantilistiska föreställningen att man ger ifrån sig en tullsänkning som om det vore ett pris man hade att betala, när det i själva verket är någonting som gynnar en själv.

I Sverige – för att gå tillbaka till Hernando de Sotos poängtering av vad vi gjorde – skapade vi frihandel inom vårt land på 1800-talets mitt. Det var ju förbud mot handel på landsbygden till exempel. Vi hade bottniska handelstvånget och Skeppsbroadeln som lade beslag på stora delar av mervärdet. Den reglering som vi hade i gamla tider i Sverige tog vi bort för vår egen skull inte för att vi förhandlade med någon annan.

Erland Källén, Stockholms universitet: Jag skulle vilja fråga om kopplingen mellan de internationella förhandlingarna om handel och klimatförhandlingarna. Det pågår ju också omfattande internationella diskussioner om hur vi ska minska växthusgasutsläppen, som är direkt kopplade också till handeln. Jag undrar på vilket sätt ni har tagit hänsyn till det.

Lena Johansson, Kommerskollegium: Först frågan om handelspolitiken vidgas. Jag skulle vilja säga att handelspolitiken i många stycken påverkas av alla andra politikområden. Det är ett eget politikområde men som, tror jag, mer än många andra politikområden påverkas av regelverket på livsmedel, på miljö och så vidare. Vår inställning är att det är absolut bäst med en stark miljöpolitik och en stark lagstiftning på andra områden. Den fria handeln kan göra störst nytta vad gäller resursanvändning när andra politikområden har tagit in till exempel miljöavgifter och skatter eller kvoter, förbud och regleringar. Ju starkare och tydligare miljöpolitiken är, desto mindre bör man försöka använda handelspolitiken till att korrigera. Det är sällan eller aldrig ett effektivt sätt att göra något åt miljön. Handelspolitiken vill inte ta hand om de andra frågorna, men används ibland som *second best*, så att säga, som ett alternativ när till exempel miljöfrågorna inte är tillräckligt reglerade i ett land eller område. Men jag håller med om att handelspolitiken har blivit mer komplex. Det är mer som påverkar handelspoliti-

ken allteftersom. Men jag betraktar det inte som handelspolitik utan vill snarast se att vi inte försöker lösa de miljömässiga frågorna och alla andra frågor genom handelspolitiken, för det är sällan effektivt, som sagt.

Det finns väldigt många exempel på att man ändå tar till handelsregleringar i brist på annat, så att säga. Det är väl det som kanske ligger i fatet när det gäller klimatfrågan också, där olika typer av gränsskatter justeras. Gränsåtgärder är ett alternativ som diskuteras väldigt seriöst. Man kan säga ganska säkert att det inte är det effektivaste sättet, men det kanske är ett av de få realistiska. Det är en av de frågor som vi håller på att analysera. Jag har inte någon alldeles färdig uppfattning ännu. Men vi kan inte bara diskutera idealet, eftersom tillvaron inte är ideal, utan får se på olika alternativ. Det är inte en del av handelspolitiken, men det är klart att en del i den handelspolitiska frågan ju är om det över huvud taget är tillåtet enligt WTO:s nuvarande regler att införa sådana? Det är inte riktigt klarlagt. Det är en typ av analys. På så sätt tangerar de naturligtvis varandra, och vi som jobbar med handelspolitik tittar väldigt noga på hur det funkar legalt och även vad det skulle kunna få för effekter. Men det är inte en integrerad del i förhandlingarna. Och så vill inte vi ha det, som sagt, utan det är bättre om de som så att säga kan klimatet hittar på effektiva åtgärder där. Det blir oftast betydligt sämre om man försöker ta in det i handelspolitiken.

Sedan var det frågan om handel mellan utvecklingsländer. Det blir lite paradoxalt det här. Alla WTO:s medlemmar har anslutit sig till WTO därför att de inser att en liberal handelspolitik är bättre än en protektionistisk. Ändå förhandlar hela WTO merkantilistiskt, som ordföranden säger. Hela motsättningen inom WTO bygger på att var och en inte vill sänka sin egen tull, sina egna gränsskydd så mycket om inte någon annan också gör det, trots att alla egentligen vet att de tjänar mest om de sänker själva. Men man vill ändå ha någonting ytterligare för det än den vinsten. Det är lite paradoxalt att hela WTO förhandlar på det sättet trots att insikten är den motsatta.

Jag ville visa de här siffrorna därför att det dessutom är så – kopplat lite till Annika Åhnbergs inlägg – att många utvecklingsländer har haft motsatt politik jämfört med den vi har haft på jordbruksområdet. Man har beskattat sitt jordbruk och har tullar på industrivaror av precis samma skäl som vi har tullar på vårt jordbruk för att vi inte riktigt har så goda förutsättningar för jordbruksproduktion och därför vill stänga ute konkurrensen för att producera själva. De länder som har haft bättre förutsättningar har då tyvärr gjort tvärtom. De har försökt att stimulera industriproduktionen, där förutsättningarna har varit sämre, genom tullar och har tyvärr i många fall beskattat jordbruket. Vi lider nu av att det har investerats alldeles för lite och stimulerats alldeles för lite i jordbruket.

5 Folkrörelser mäter trycket på politiken för global utveckling

Ordföranden: Tack så mycket, Lena Johansson, generaldirektör i Kommerskollegium.

Vi går raskt över till nästa punkt på vår dagordning. Det är Folkrörelser mäter trycket på politiken för global utveckling. Det är Inger Björk som är generalsekreterare i Forum Syd. Här finns även Maud Johansson, Forum Syd, Erik Lysén, internationella avdelningen i Svenska kyrkan, och Ola Mattsson från Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen som kan svara på frågor som berör deras områden.

Barometern finns utanför. Där redovisas resultatet av det uppmätta trycket på politiken för global utveckling.

Inger Björk, Forum Syd: Jag vill börja med att säga att jag har med mig tre experter till från organisationerna, Erik Lysén från Svenska kyrkan, Maud Johansson från Forum Syd och Ola Mattsson från Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen. De kommer också att ställa upp och svara på frågor om det behövs.

Vi välkomnade Sveriges politik för global utveckling när den antogs av riksdagen 2003. Vi tycker att det är väldigt viktigt att alla politikområden bidrar till en rättvis och hållbar utveckling.

Vi, det vill säga elva stycken svenska organisationer, har tagit fram en skuggrapport, den så kallade Barometern, där vi har gjort en bedömning av hur vi ser på att regeringen uppfyller målen i PGU. Den rapporten ligger till grund för det vi diskuterar i dag men också naturligtvis för det vi ser i den nya PGU-skrivelsen.

Vi kommer att koncentrera oss på tre olika områden: säkerhetspolitik, handelspolitik samt bistånd och skuldavskrivningar.

Freds- och säkerhetsfrämjande insatser har blivit alltmer prioriterade i regeringens politik. Det tycker vi givetvis är positivt. Regeringen har även lyssnat på civilsamhället när det gäller krav på att satsa på kvinnors deltagande i konflikthantering, och man har lyft in den frågan i säkerhetspolitiken.

Samtidigt lyfter säkerhetspolitiken fram ett av de mest uppenbara problemen när det gäller samstämmighet. Regeringen framhåller i skrivelsen beträffande krigsmaterielexport att ”situationen i mottagarlandet vad gäller mänskliga rättigheter ska alltid vägas in, även i de fall då det är fråga om utförelse av materiel som i sig inte kan användas för att kränka mänskliga rättigheter”.

Då tycker vi att det är märkligt att en av de absolut största köparna av svenska vapen inom de närmaste åren kommer att vara Pakistan, ett land där det förekommer grova kränkningar av mänskliga rättigheter. Pakistan köper bland annat ett luftburet radarsystem för 16 miljarder kronor, inklusive kostnader för svenska statliga lån och exportkreditgarantier. Det är 20 gånger mer än Pakistans årsbudget för vatten och sanitet. Det är ett land

där 118 000 människor, huvudsakligen barn, dör av diarrésjukdomar varje år. Vi anser inte att detta är förenligt med PGU och att det här behövs en förändring.

En säkerhetssektorsreform, SSR, lyfts fram som ett flaggskepp i dag i svenskt freds- och säkerhetsfrämjande arbete. Vi ser att regeringen i alla beskrivningar av SSR missat civilsamhällets roll. OECD har tydligt pekat på avsaknad av civilsamhällets insatser som ett generellt problem inom SSR. Oftast driver stater kortsiktiga SSR-projekt där man bara satsar resurser på statliga strukturer, myndigheter och parlament. Vill man nå långsiktiga effekter måste man stödja utvecklingen av ett levande civilsamhälle som övervakar, granskar och kontrollerar säkerhetssektorn. Detta måste inkluderas i regeringens strategier och prioriteringar framöver.

Inom nästa område, det handelspolitiska, vill regeringen arbeta för ökad export av jordbruksprodukter från utvecklingsländerna. Om regeringen med detta vill minska det ekonomiska utanförskapet som orsakas av svag utveckling av jordbruket i utvecklingsländerna, främst i Afrika, tvekar vi inför att det här verkligen är en riktig prioritering. Det visar att regeringen inte har tagit del av de senaste årens diskussion om jordbruket i framför allt Afrika, vilket Annika Åhnberg också lyfte fram här. Exempelvis Världsbanken pekar nu på att produktionen av baslivsmedel för lokal och nationell marknad på ett helt annat sätt måste prioriteras och utvecklas just med tanke på problemen med jordbruk och livsmedel.

Genom att helt fokusera på u-ländernas export blir också de handelspolitiska medlen alltför ensidiga. När regeringen bara pratar om marknadstillträde och exportfrämjande åtgärder tycker vi inte att det räcker. Det är bra, men det är absolut inte tillräckligt.

När det sedan gäller handelsavtalen i sig måste man alltså titta på och analysera på vilket sätt de påverkar fattigdomsbekämpning och utvecklingsmöjligheter i världen. De internationella handelsavtalen, så som vi ser dem, begränsar alltmer utvecklingsländernas möjligheter att under perioder skydda sina egna sektorer. Det gäller jordbruks- och matproduktion, industri- och tjänsteproduktion som kan drabbas hårt under en uppbyggnadsfas. Handelsavtalen föreskriver även vilka nationella regler som ska gälla i fråga om immaterialrätten, konkurrensfrågor och investeringar, vilket också är ett stort problem för många länder. Där ser vi att utvecklingsländerna begränsas när det gäller deras egna möjligheter att bestämma över sin ekonomiska politik, det vi kallar för *policy space*. Det är den gemensamma frågan som lyfts fram av utvecklingsländerna och som utgör en av de svåraste motsättningarna i dag när det gäller handelsavtalen och deras fortlevnad.

PGU-skrivelsen bortser helt från diskussionen om *policy space*. Tvärtom nämns i skrivelsen att man vill verka för breda handelsavtal mellan Afrika och EU, de så kallade EPA-avtalen. Med breda avtal avser man för det mesta avtal som omfattar investeringar, tjänster och offentlig upphandling

genom vilka de egna regeringarna ute i världen som sagt var får ännu svårare att besluta över sin egen ekonomiska politik. Det här går många av länderna ute i världen emot också i handelsförhandlingarna.

Dessutom är det negativt för ett utvecklingsland att bara förbli en råvaruexportör. I en handelspolitik för en rättvis och hållbar utveckling är det absolut nödvändigt att stödja vidareutveckling och diversifiering av produktionen och inte bara satsa på råvaruexport. Utveckla det här området ordentligt när det gäller synen på handel!

När det gäller biståndspolitik och skuldavskrivningar ser vi att kampen mot fattigdom fortsättningsvis ska förbli det överordnade målet, vilket vi naturligtvis tycker är väldigt viktigt. Vi vill betona vikten av att hålla fast vid enprocentsmålet för bistånd samtidigt som vi, som ni vet, sedan lång tid tillbaka är oroliga för att det sker en urholkning av biståndet på olika sätt och att den ska fortsätta.

Att leva i ekonomiskt utanförskap, som lyfts fram i den här skrivelsen, är ofta detsamma som att sakna makt över sin egen framtid. Många utvecklingsländer är beroende av lån eller bistånd, och med det följer också många villkor som givarna ställer på mottagarna.

När givarländer ställer väldigt specifika krav på mottagarlandets ekonomiska politik eller binder bistånd till köp av vissa varor undermineras hela den demokratiska processen i länderna. Risken är stor att regeringarna i utvecklingsländerna känner större ansvar gentemot givarna än gentemot den egna befolkningen.

Alla parter har ett gemensamt ansvar för att sätta fattigdomsbekämpning, demokrati, mänskliga rättigheter, miljöhänsyn och produktionsbekämpning i centrum för politiken. Det gäller också för den svenska regeringen. Vi saknar skrivningar om hur detaljstyrningen av fattiga länders egen politik ska upphöra. Vi saknar skrivningar om hur regeringen tänker stärka parlamentens, medborgarnas och civilsamhällets utvärderingar, uppföljning och granskning av politik och program. I kommande förhandlingar om biståndseffektivitet i Parisagendan är det demokratiska ägarskapet därför väldigt centralt. Vi menar att svenskt bistånd ska stärka den demokratiska utvecklingen i fattiga länder, inte urholka den. Vi hoppas att man verkligen ska stödja demokratiskt ägarskap.

Sverige har som andra långgivare genom historien lånat ut pengar till odemokratiska och korrupta ledare i syd. Bördorna av de här skulderna får i dag bäras av människor i fattiga, demokratiska länder, och det saknas mekanismer för att avgöra skuldernas legitimitet.

Regeringen efterlyser i skrivelsen ett ”större ansvarstagande bland låntagare och långgivare”. Vi välkomnar denna formulering. Men vi önskar också se tydligare förslag på konkreta åtgärder, både vad gäller ansvar för felaktig långgivning historiskt sett och vad gäller att förhindra oansvarig utlå-

ning i framtiden. Sverige skulle till exempel kunna arbeta för att stoppa nya ohållbara skulder genom att förändra regler för exportkrediter och stärka de miljömässigt och socialt hållbara kriterierna.

De här tre områdena och frågorna har hängt med länge. De är väldigt viktiga, och vi hoppas att de också ska bli mycket tydligare uttryckta i nya PGU-skrivelsen.

Ordföranden: Tack för en fokuserad presentation!

Carina Hägg (s): Det var mycket viktiga synpunkter. Jag vill tacka för dem. Vi ska beakta dem från Socialdemokraternas sida. Jag vill också säga att skriften Barometern är ett värdefullt redskap för oss i vårt fortsatta arbete.

Du inkluderade också i ditt anförande rollen för det civila samhället, för frivilligorganisationerna, ofta kallade NGO:er. Jag tycker att det är viktigt att man värnar NGO:ernas roll och inte gör om dem till Gongo:er, som vi ofta talar om när vi tittar ut över vår omvärld. Vi har som politiker ibland svårt att hitta de samarbetspartner i en del länder som vi skulle önska. Vi känner att vi inte kan samverka och få stöd av regeringarna för att få genomslag för vår politik. Men det är också svårt att hitta fria organisationer. Därför är det så oerhört viktigt att vi i Sverige värnar om NGO:ernas roll. Jag är väldigt bekymrad när jag ser vad som händer på demokratiminsterns område, där man skriver kontrakt och försöker strukturera upp frivilligorganisationerna. Det är enligt mitt sätt att se det en väg att styra frivilligorganisationerna mot en riktning som jag för ett eller två år sedan trodde skulle vara omöjlig i Sverige.

Jag vill ställa en fråga till dig. Om den här utvecklingen får hålla på, hur kommer man då att betrakta de NGO:er som finns i Sverige, men också NGO:erna generellt och er som aktiv part? Har ni någon uppfattning om det här? Jag vet inte i vilken utsträckning UD, när man tittar på ramorganisationens roll, kommer att ha samma attityd gentemot er, att man vill styra er mer än att lyssna på er. Jag vore tacksam för att få er reflexion.

Kerstin Lundgren (c): Jag har mer en fundering. Doktor de Soto nämnde i början betydelsen av att inte lyssna på alla u-länder som säger att man vill sköta sig som tidigare, utan i stället gå in och ställa krav, därför att det är så man kan åstadkomma förändringar. När jag lyssnar på dig tycker jag att det låter precis tvärtom. Gå inte in och ställ krav, åtminstone inte när det gäller ekonomisk politik, som bland annat kan röra ägarskapsfrågor, lagstiftningsfrågor och en del sådana saker. Tittar vi på hur situationen ser ut i Afrika söder om Sahara kan vi notera att det är ett jätteproblem att hitta strukturer som fungerar och har utvecklingskraft.

Då undrar jag: Hur tycker du att vi skulle gå vidare? Är det er väg att vi inte ska lägga oss i eller är det de Sotos som leder framåt?

Kent Härstedt (s): Jag har bara en kort fråga. Vi talar ju en del om vad man ska göra för att inte försämra villkoren för enskilda organisationer. Jag tänkte att jag skulle vända på det. På vilket sätt skulle vi kunna ha bättre samarbete med enskilda organisationer för att kunna utveckla en bra PGU-politik? Hur skulle vi kunna utveckla relationen, och på vilket sätt kan vi hitta ett rimligt samspel vad gäller frågor som har varit aktuella rörande resultat och effektivitet och den formen av frågor som kring enskilda organisationers villkor?

Nu när vi är koncentrerade till färre länder, och flera av de länderna är några av världens mest korrupta länder, kan vi notera att det kräver särskilda villkor när man jobbar i en väldigt korrupt miljö. Jag saknar egentligen lite grann ett samtal om biståndets villkor och vilka omständigheter ni verkar under. På vilket sätt kan vi hitta ett ännu bättre samspel i framtiden mellan samhälle och enskilda organisationer?

Annika Åhnberg, Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien: Jag blev väldigt osäker på vad du egentligen sade om fattiga länders jordbruksexport, därför att i rapporten är det en väldigt glad gubbe som säger att det är bra om fattiga länder kan utveckla sin export även av jordbruksprodukter. Men jag tyckte att du sade precis tvärtom i ditt anförande. Självt tycker jag som det står i rapporten.

Ordföranden: Får jag också förstärka det som Kerstin Lundgren sade, att inom Europa har vi en utveckling med mycket stark konditionalitet, extremt stark konditionalitet. Vi kräver mycket tydligt spelregler, medan den här rapporten pekar i den motsatta riktningen. Det här tror jag är en oerhört central fråga för hur vi ska bedriva utvecklingspolitiken framöver. Jag ska inte gå längre än så.

En annan sak gäller Open Skies. I Europa tycker vi att Open Skies och inspektion av militära resurser på ömse sidor gränsen är viktiga. De plan som säljs till Pakistan är väl en del i just samma sak, att man mellan Indien och Pakistan ska veta, man ska inte vara okunnig om den militära situationen på andra sidan gränsen, vilket är en källa till oro men också kan vara en källa till krigsutbrott. Det är ju vår europeiska erfarenhet att vi bygger på Open Skies. Det ska vara tydligt. Militära resurser ska inte vara undandömda utan exponeras.

Lena Johansson: Får jag ytterligare förstärka, även som svar på din fråga till mig tidigare, att erfarenheten också är en anledning till att tullarna inte sänkts trots att man vet att det är bra. Det finns ju många påtryckare och intressenter för att behålla tullarna. Erfarenheten är faktiskt också att det kan behövas påtryckningar. Det vet vi också i våra egna förhandlingar och förberedelser. Det kan behövas påtryckningar på ett land för att man ska göra det som är bra för landet, nämligen att öppna för handel.

Inger Björk: Den första frågan handlade om att styra organisationerna. Vi tror att de diskussioner som pågår i förhållande till organisationerna mycket rör vilken roll vi kan spela i förhållande till att stärka demokratiska processer och demokrati ute i världen. Där har civilsamhället väldigt stor betydelse, oberoende av bistånd, kommer alltid att ha det och bör ha en roll i sig. Det måste vi hävda, liksom naturligtvis att det måste finnas en mångfald av organisationer som kan agera som organisationer, eftersom vi företräder olika rättigheter och olika frågor.

Där ser vi en väldigt viktig roll för civilsamhället ute i världen, och vi själva är också en del av den. Den kan inte styras i full bemärkelse. Där finns diskussioner om styrning, och det vore jättebra om det fanns bara en enda organisation i olika länder och sedan skulle allting bli frid och fröjd. Vi ser civilsamhället utifrån olika gruppers rättigheter, och även de mest marginaliserade måste få en röst och ett utrymme här. Där går det inte att styra. Det ska inte ske någon styrning i den bemärkelsen.

Jag kopplar på nästa fråga som handlar om konditionalitet och hur vi egentligen ska göra, om vi ska ställa krav och så vidare. Jag tror att man i det bilaterala samarbetet mellan länder ska ställa krav inom vissa områden.

Jag tycker till exempel att det är bra att man tar upp sexuella och reproduktiva rättigheter och kvinnors rättigheter i olika sammanhang. Men när de gäller den ekonomiska politiken, hur budgeten ska fördelas och användas i länderna, ned på lokal nivå och så vidare, bör detta vara ett resultat av en demokratisk process i länderna. Vi hävdar att detta måste försiggå i en demokratisk process hos både politiskt valda och civilsamhällets organisationer, både lokalt och nationellt, precis som det gör här: Hur ska de strategierna se ut, och vilken ekonomisk politik vill man välja i länderna? Om man då i internationella avtal har satt väldigt stora begränsningar vad gäller ländernas möjligheter att själva lägga upp en strategi blir det problem.

Inom en hel massa områden, i samarbete ute i världen, måste man sedan ha diskussioner kring villkor och så vidare. Här tycker vi dock att det finns en oerhört viktig läxa, och det gäller konditionaliteten. Den för vi fram som en grund i olika sammanhang. Det är en demokratisk process och beslut i länderna som måste ligga som grund.

En tredje fråga kom från Kent Härstedt och gällde vilket samarbete man kan tänka sig i förhållande till vad som händer ute i länderna, utfasning etcetera. Jag tycker att den här formen, det vill säga, tidigare sammanhang som ger oss möjlighet att träffa politiker i utrikesutskott och så vidare, är viktig för att få framföra de synpunkter som finns utifrån de erfarenheter och kontakter vi har med organisationer runt om i världen. Då kan man lyfta upp problematiken. Nu blir det mer av budgetstöd, sektorstöd och samarbete mellan olika länder ute i världen kring biståndet. Det är jätteviktigt att organisationerna ute i länderna tillsammans med oss har möjlighet

att lyfta upp frågor som: Vad är det egentligen som händer? Kom det några pengar till den här skolan som det var tänkt? Vad hände? Vart försvann pengarna eventuellt någonstans?

Det handlar alltså både om att stärka möjligheterna för organisationer ute i världen och om att vi har möjlighet till kontakt med politiker och utrikesutskott och sådant framöver. Det tror jag är jätteviktigt!

När det gäller jordbruksexporten står vi absolut för det som står i rapporten, men det är inte tillräckligt. Här måste till mycket mer, och det tycker jag också att Annika Åhnberg delvis tog upp. Det är bra att det finns, men här behövs mer!

Erik Lysén: Jag har en kommentar till Göran Lennmarkers fråga om det inte behövs en väldigt stark konditionalitet. Han tar sedan upp exemplet EU. Men EU är ju en värdegemenskap, där vi ålägger oss att tillsammans minska vårt *policy space*. Man kan inte beskriva den situation som råder mellan mottagarländer och Världsbanken riktigt på samma sätt. Däremot kan vi se regionala sammanslutningar som växer fram i Afrika som också ålägger sig att minska sitt *policy space* för att vinna något annat, men jag tycker inte att det är en fullständigt likartad situation.

Det är precis det som Inger säger: Vi vill få fram tydliga ansvarslinjer. Vi har ett problem med de demokratiska processerna i många av utvecklingsländerna, och vi vill att regeringarna ska vara ansvariga gentemot parlamenten och gentemot sina medborgare. Det är det som är problemet med att ha alltför starka ekonomiska policyvillkor, för ofta handlar den politiska debatten om just den ekonomiska politiken. Så det är en av bakgrunderna till det resonemanget.

Inger Björk: Bara väldigt kort om handelsjordbrukspolitiken: Vi är väldigt positiva till att Sverige på olika sätt försöker underlätta för export från fattiga länder. Men själva tanken med PGU är ju att hela handelspolitiken ska bidra till en rättvis och hållbar utveckling. Den ska ha de fattigas perspektiv och ett rättighetsperspektiv.

Från det perspektivet är det dock extremt otillräckligt att enbart stödja mekanismer som syftar till att öka exporten från utvecklingsländer. Det kan vara lika viktigt, eller ibland viktigare, att beakta och respektera utvecklingsländers defensiva intressen och behov av att under perioder skydda vissa sektorer. Det har man gjort i den större del av världen som nu är rik. Det har man gjort i Sydostasien. Det kan vara viktigt att låta utvecklingsländer behålla det politiska handlingsutrymme som handlar om att kunna ställa krav på utländska företag som investerar och så vidare – återigen något som har varit väldigt viktigt i de delar av världen som faktiskt har utvecklats. Det står alltså inte i någon motsättning till vartannat.

6 Anförande av biståndsminister Gunilla Carlsson följt av frågor och diskussion

Ordföranden: Därmed har vi klarat av den punkten. Tack så mycket, Inger Björk med kolleger!

Nu ska biståndsministern hålla ett anförande. Efter detta tar vi frågor och diskussion. Gunilla Carlsson är inte bara biståndsminister utan har också rollen inom regeringen att vara samordningsansvarig för det som gäller politik för global utveckling. Det handlar ju inte bara om bistånd, utan det är så mycket mer.

Varmt välkommen, Gunilla! Du har ju också varit i riksdagen och i utrikesutskottet, så välkommen tillbaka!

Statsrådet Gunilla Carlsson (m): Tack så mycket, Göran! Det känns väldigt roligt att få vara här och något förkortat redogöra lite grann för den skrivelse som vi har lagt fram till riksdagen och som nu hanteras.

Jag tycker att det har varit en mycket spännande och bra dag. Framför allt har man konstaterat att bara bistånd inte räcker. Det har talarna här påvisat, men vi kan också titta på vår egen utveckling. Svaret på hur vi ska bidra till en global utveckling ligger bortom biståndet. Vi kan titta på hur Sverige blev rikt och se hur vi tar oss an frågor som demokrati, sysselsättning, handel, en öppen ekonomi, fred och säkerhet, värnandet om miljön, öppenhet för migration, satsningar på utbildning och hälsa, jämställdhet – allt detta bidrar ju till utvecklingsprocesser. Det är därför vi nu behöver formulera en politik för nya utmaningar.

Det finns väl ingenting som är så uppenbart som att denna nya tid kräver mer av samarbete. Den gör det dels för att det finns, ska vi våga kalla det ett upplyst egenintresse i Sverige, dels också ett stort mått av solidaritet och insikt om att vi kan göra mer.

Vi kan konstatera att miljontals människor, trots de enorma framsteg som faktiskt har gjorts de senaste årtiondena, fortfarande drabbas av förtryck, fattigdom och konflikter. Över en miljard människor lever på mindre än en dollar om dagen. 70 procent av dessa är kvinnor. Två tredjedelar av världens fattiga lever i så kallade sviktande situationer. En kvinna i minuten dör på grund av graviditet. 99 procent av dessa finns i utvecklingsländerna. Afrika står fortfarande, och det har faktiskt sjunkit, för 2 procent av världshandeln och 3 procent av utsläppen av koldioxid men får nu ta den största smällen.

Vi påminns om hur det ser ut i världen. 90 procent av allt heroin på Stockholms gator kommer från oroshärdarna i Afghanistan. Klimatfrågan ställer väldigt mycket på ända. Den moderna tidens slavhandel skapar ökade incitament för kriminalitet och gränsöverskridande brottslighet som exploaterar människor. Det här handlar om oss alla tillsammans. Det handlar väldigt mycket om globaliseringen och hur vi drar nytta av den.

Jag vill hävda att samtidigt som vi stärker Sverige i kampen mot utanförskapet för att kunna hantera de demografiska utmaningarna med satsningar på vård, utbildning och forskning och för att anta klimatfrågan på rätt sätt, gör vi Sverige bättre rustat att möta gemensamma utmaningar i världen. Vi är så enormt beroende av varandra! Jag tänkte på den här pennan som doktor de Soto talade om innan. Pennan är i dag ofta en dator. Den kanske inte innehåller ingredienser från lika många länder eller regioner, men den bygger på ett kunskapsinnehåll, den bygger på handel och den bygger på att många är inblandade. Den globala handeln och ekonomin har verkligen kunnat växa över gränser, men hur går det med politiska beslutsfattandet? Hur riggar vi oss i Sverige för att alla ska vara med om pennan?

Ett av svaren på detta är politik för global utveckling. Utgångspunkten är inte ny. Vi hade en fantastisk tid i svensk utvecklingsdebatt under den tid Globcom arbetade, och det var också en förmån att få vara med och klubba beslutet i riksdagen 2003. Det är ett unikt riksdagsbeslut från 2003, där Sverige är först i världen och därmed också en viktig föregångare. Det fanns en stor analysförmåga när det gällde att berätta om problemen, men problemet är att politiken inte har förverkligats. Man har inte kunnat lösa *hur* vi ska göra det. Detta har även OECD, DAC och en del andra påtalat i utvärderingar, eftersom det finns ett stort intresse för hur Sverige nu tar detta vidare.

Det har saknats, tycker jag, politiskt ägarskap och förståelse när det gäller hur vi kan omsätta PGU i praktiken. Med den här skrivelsen bekräftar regeringen en höjd ambition. Det är en strategisk fråga för hela regeringen, och det kräver naturligtvis fördjupade kunskaper om de globala utmaningarna. Det kräver också ett regeringskansli som organiserar sig på rätt sätt och har resurser att operativt kunna göra någonting, och vi har gjort en del för att kunna genomföra denna nystart.

PGU måste omsättas i praktiken. Vi går från stuprör till globala utmaningar där flera politikområden möts. Vi går från retorik till handling. För första gången formuleras mål också för politikens genomförande. Vi går från allomfattande politik med begränsat styrvärde – 65 mål – till en mer fokuserad politik: sex utmaningar med 18 fokusområden. Det går från att vara en fråga för biståndsmministern och UD till att vara en strategisk fråga för hela regeringen.

Vi har identifierat sex globala utmaningar för att göra det lättare och enklare att också illustrera. Det finns många, många fler globala utmaningar, men vi har valt dessa för att de är centrala för att nå målet och bidra till en rättvis och hållbar global utveckling. Vi tror att det är områden där Sverige kan göra skillnad, och de är också identifierade för att just trigga detta att flera olika politikområden berörs.

Vi har för var och en av de olika utmaningarna definierat tre fokusområden. Vi har gjort detta för att skapa verktyg för att just kunna genomföra politik för global utveckling. Det betyder förstås inte att vi inte gör en

massa andra saker också. I landsstrategierna kan ni läsa om hur vi nu tittar på hur vi kan stärka till exempel privatsektorns utveckling, där vi tittar på detta med jordbruk och livsmedelsproduktionen och vikten av lokalt fungerande marknader. Vi gör detta också. Men vi har inte definierat det som ett av fokusområdena i PGU:n, eftersom vi i ett mycket intensivt samarbete som har engagerat hela regeringen har valt ut ett fåtal fokusområden just för att de ska trigga i gång strategiska processer så att vi lär oss att ha ett globalt perspektiv i alla våra frågeställningar.

Vi vill hitta sätt att få i gång processer men sedan också kunna mäta dem och återleverera – inte minst till riksdagen.

Vad gäller demokratiskt ägarskap och biståndseffektivitet vet också enskilda organisationer och andra att vi nu har ett gediget samtal med enskilda organisationer i Sverige inför att vi möts i Accra för att just diskutera detta. Det är inte alls bortglömt, men det är inte ett av fokusområdena, just för att vi valde andra som skulle göra det lättare att få i gång processerna.

Vad gäller parlament och mänskliga rättigheter och stödande av detta kommer jag att vara väldigt lycklig när jag får presentera en skrivelse till riksdagen i höst om demokrati och mänskliga rättigheter i utvecklingssamarbetet. Det finns väldigt mycket mer att utveckla på detta område.

Vi har alltså inte med allt – men om vi tar med allt kanske vi inte kan göra något!

Nu tänker jag visa er några bilder. Jag försöker trycka ned min tid lite grann, eftersom avsikten var att jag skulle svara på mycket frågor.

Ni kan de sex globala utmaningarna: förtryck, ekonomiskt utanförskap, migrationsströmmar, klimatförändringar och miljöpåverkan och konflikter och sviktande situationer. Ett flertal av dessa utmaningar har ju på olika sätt och i olika anföranden berörts samtidigt, och det tycker jag bevisar hur pass viktigt det är att se att även om det är Kommerskollegium som är här och talar så handlar det inte bara om handelsfrågor utan också om livsmedelsförsörjningen i världen.

Herr ordförande! Låt mig bara slutligen få säga något om genomförbarheten. Vi har bestämt oss för att det är första gången detta *hur* formuleras och vi försöker åstadkomma en tydlig mål- och resultatstyrning, mycket också för att göra det lättare för riksdagen att följa upp arbetet. Jag ska också säga att det blir ett viktigt forum inför EU för att se till att Sverige, när EU nu formulerar sin politik för mer av samstämmighet, är väl rustat att ta täten i den diskussionen.

Det vi försöker utarbeta är PGU-konsekvensanalyser vid behov i större beredningar inom departementet där vi naturligtvis kommer att identifiera intresse- och målkonflikter. Jag ska absolut inte säga att en del av de

saker som har kommit upp i dag är irrelevanta eller att vi inte berörs av dem. Det kommer att komma en mängd dilemman och målkonflikter som måste hanteras inom ramen för en PGU-politik i regeringen.

Vi har också tittat på möjligheterna vad gäller arbetets organisering i Regeringskansliet. Vi upprättar ett PGU-forum med chefer och seniora tjänstemän som ska träffas löpande för att stämma av frågor och för att följa upp hur vi arbetar med detta. Vi funderar också mycket på hur vi ska åstadkomma en god styrning och politikutförande för att just kunna jobba med PGU-matriser eller något annat, dels för att göra detta genomförbart, dels för att det ska vara möjligt att ha en resultatuppskrivning.

Vi har inte hunnit prata så mycket om samverkan och dialog, medborgarforum och annat i dag. Jag tror att det krävs ett stort mått kreativitet när det gäller hur vi organiserar oss för att jobba med politik för global utveckling. Det är inte bara biståndsministern och Forum Syd. Det är universitet. Det är myndigheter. Det är hela det breda näringslivet inklusive arbetsmarknadsorganisationer. Det är naturligtvis hela det svenska civila samhället. Det är många som måste vara med i detta, och vi måste ha en kreativitet. Jag tror att det är oerhört viktigt att riksdagen också funderar på hur man ska kunna göra en bra granskning som inbegriper olika politikområden över olika utskottsgränser.

Jag har försökt att dra ned på detta för att möjliggöra för så mycket frågor som möjligt. Det finns väldigt mycket att säga om en skrivelse som jag hoppas ska stimulera till fortsatt utvecklingsdebatt. Jag vill att Sverige ska stå för en globaliseringspolitik med fokus på utveckling där vi tar rättighetsperspektivet på allvar och verkligen ser till de fattiga människornas möjligheter och kapaciteter – väldigt mycket också för vår egen skull, för tillsammans kan vi skapa en mycket bättre värld.

Jag tror, precis som det har framhållits i dag, att det finns stora förväntningar därute på att Sverige gör rätt sak i rätt tid!

(Applåder)

Carina Hägg (s): Det var väldigt intressant att få lyssna på Gunilla Carlsson som representerar regeringen här. Jag hoppas att vi kommer att kunna komma tillbaka till dessa frågor och diskutera dem många fler gånger, för det behövs. Vi är fortfarande bara i början av arbetet med PGU.

Under dagen har jag kunnat konstatera att miljöområdet behöver mer stöd. Jag har också tidigare konstaterat att det inte finns några ökade resurser på UD på detta område. Gender är en viktig fråga, det tror jag att vi är överens om. Jag gissar att det finns en tjänst på UD som jobbar med det. När det gäller biståndet går väl internationellt sett endast 0,2 procent till kvinnors organisering. Jag tror alltså att vi har väldigt mycket att göra för att ha bättre redskap för att genomföra PGU och bättre utrikespolitik generellt.

Jag har två konkreta frågor. Den ena är: Varför granskade man inte Vin & Sprits utförsäljning ur PGU:s perspektiv, trots att en del av oss ställde de frågorna? Det hade varit ett bra exempel och ett konkret sätt att få syn på hur regeringen vill arbeta med de här frågorna och ambitionerna med detta.

En andra fråga är det som jag känner en oro för och som jag i ett tidigare inlägg pekade på, där vi tydligast, paradoxalt nog, ser på demokratiministerns område hur man försöker och har ambitionen att styra upp NGO:er, alltså frivilligorganisationerna och det civila samhället. Har hela regeringen samma ambition är det bekymmersamt, för det civila samhället har en väldigt stor roll att fylla när det gäller att leva upp till det vi vill med PGU:n.

Hans Linde (v): Ett av de centrala begreppen inom PGU är ju ägandeskap, och när det gäller ord som blir lite av modeord blir det så att vi lägger olika värderingar i dem. Det är uppenbart här i dag att vi menar lite olika saker med ägandeskap.

Jag skulle vilja att biståndsmministern förtydligar hur den här regeringen ser just på begreppet ägandeskap när det kommer till konditionalitet och politiskt handlingsutrymme, något som har varit uppe här flera gånger. Vill den här regeringen öka eller minska konditionaliteten? Vill man öka eller minska det politiska handlingsutrymmet för utvecklingsländerna? Det är min första fråga.

Min andra fråga rör den skrivelse man har presenterat om PGU. Det som egentligen är intressant är att jämföra den här skrivelsen med tidigare skrivelser och se vad som har förstärkts och vad som har prioriterats ned. Ett av de områden som jag upplever att regeringen nu prioriterar upp är fokus på näringslivet och fokus på det svenska näringslivet. Frågan är: Hur ska man kombinera detta ökade fokus på det svenska näringslivet inom utvecklingssamarbetet med det svenska näringslivets tydliga ekonomiska egenintressen, med ett ökat ägandeskap för utvecklingsländerna inom ramen för Parisagendan?

Kent Härstedt (s): Det är intressant att läsa regeringens skrivelse kring PGU. Utan att vara alltför polemisk var det mindre än ett år sedan Gunilla Carlsson själv sade att hon ifrågasatte om hon skulle vara ansvarig för PGU:n i regeringen. Det kunde vara intressant att höra varför du ändrade dig.

Men jag skulle vilja hänga på Hans här, för det här är inte okomplicerat. När man kopplar samman PGU:n med Parisagendan och det lokala ägarskapet och samtidigt allt tydligare ska ställa krav och mål, formulera teman, dra ned på antalet målsättningar och annat är det ju vi som sätter upp målen.

Om vi ska fördjupa detta lite: Hur ser biståndsmministern på den motsägelse som ändå finns i det att man stramar åt och preciserar från vår sida vad vi vill göra innan man har inlett dialogen med partnerländerna? Detta är inte

okomplicerat. Det förstår jag också. Det är komplicerat för vilken regering som helst. Men jag skulle vilja höra lite om hur resonemanget går bakom, för det finns en motsägelse i det här.

Petra Flaum: PGU har ju varit svårt att implementera under de här åren. Mycket har väl berott på att samverkan mellan de olika politikområdena har varit svår att få till. Ändå har vi haft en neutral utgångspunkt för samverkan, eller samstämmigheten. Det har varit att höja utvecklingseffekterna i det egna politikområdet. Det är förstås inte så kontroversiellt, utan det vill kanske alla göra.

Nu står det i skrivelsen att en modern politik för global utveckling måste syfta till att bidra till tillväxt, vilket man då skulle kunna anse är några politikområdets målsättning. Dessa blir därmed överordnade andra, och då är det ingen neutral utgångspunkt längre.

Jag undrar: Hur tror ni att det kommer att påverka samverkan och samstämmigheten när man så explicit överställer några politikområdets målsättning över andras?

Per-Åke Andersson, IOGT-NTO: Jag heter Per-Åke Andersson och kommer från IOGT-NTO-rörelsens Internationella Institut, och jag skulle vilja ta upp en generell frågeställning med en specifik problematik i det här sammanhanget. Men först vill även jag säga att jag tycker att den här dagen har belyst svårigheterna och möjligheterna på väldigt bra sätt.

Jag jobbar specifikt med hur alkoholen utgör ett hinder för utveckling, framför allt i utvecklingsländer. Denna fråga kopplad till handel och frihandel gör det hela inte helt oproblematiskt.

WHO konstaterar att detta är ett av de fem främsta hälsohoten i världen. Även i PGU:n finns det en referens just till detta, i avsnittet Smittsamma sjukdomar och andra hälsohot.

Mot bakgrund av vad jag har följt i debatten det senaste riksdagsåret, med de frågor och interpellationer som har riktats till handelsministern i den här frågan, har jag upplevt att frihandeln har en väldigt stor plats, medan folkhälsan får en väldigt liten plats i det sammanhanget.

I skrivningen under Smittsamma sjukdomar och andra hälsohot talar man om att man ska minska efterfrågan på alkohol. Däremot står det ingenting om att begränsa tillgången. Refererar man till den WHO-rapporten som heter *Alcohol: No Ordinary Commodity* står där tydligt angivet att möjligheterna att begränsa de negativa hälsokonsekvenserna ligger just i att begränsa tillgången, därför att det är det starka politiska instrumentet.

Är detta något som är kännetecknande för hela PGU:n, att man undandrar sig möjligheten till politisk intervention på en lång rad områden, kan detta bli ett problem för att få till en hållbar utveckling.

Annika Åhnberg, Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien: När det gäller livsmedelskrisen och jordbruket delar jag helt uppfattningen att det är helt andra saker som måste till som handel och WTO-förhandlingar, Doharunda och allt sådant.

Men med detta sagt: Inom ramen för det svenska biståndet spelar satsningarna på jordbruk och livsmedelsproduktion en alldeles för liten roll. Det sägs ingenting i skrivelsen om detta; där är det enbart handeln med jordbruksprodukter som berörs.

Det tycker jag är synd. Jag tycker att vi skulle göra ett skifte och satsa mycket mer på jordbruksutveckling!

Ordföranden: Jag hade själv två saker. Den första är det här med *coherence*, som det heter på engelska – samstämmighet. Det är en väldigt central sak med Lissabonfördraget inom EU, att man ska få en ökad möjlighet att faktiskt hålla ihop EU:s politik så att man inte har en jordbrukspolitik, en biståndspolitik, en säkerhetspolitik och så vidare. Där tror jag att Sverige, och inte minst vår politik för global utveckling, kommer att vara av betydelse just för att visa på hur man kan försöka göra det här. För det är inte så många som har försökt.

Lissabonfördraget innebär en ökad möjlighet och ett ökat fokus just för detta. Men om det inte ska bli ett tomt ord eller bara en behaglig beskrivning måste man fylla det med ett innehåll. Detta gör att den svenska regeringen och den svenska riksdagen här har en dubbel roll: dels att vi själva går före, dels att bevaka inom EU och se till att det här blir någonting, särskilt om vi då får en mer effektiv gemensam utrikes- och säkerhetspolitik.

Den andra punkten gäller korruption. Man hittar inte riktigt korruption här. Det står möjligtvis under Organiserad brottslighet; det har drag av detta. Men så väldigt mycket av det som förstör och som vrider sönder goda ambitioner är faktiskt korruptionen; vi säger en sak, och så gör man någonting annat.

Frågan är om man ändå inte i politiken för global utveckling på något sätt måste fokusera kring detta, särskilt om det är så att länderna som har god, eller i varje fall relativt god styrning, utvecklas ganska fort. Vad blir kvar? Jo, det blir ju länder som inte har denna styrning och där just korruptionen kanske är det huvudsakliga problemet.

Som Hernando de Soto sade: Ibland har man lagar som är lika välskrivna eller till och med bättre än vad vi har, men det ser inte så ut i det verkliga livet. Jag tror att korruptionen på något sätt måste in i fokus. Det är svårt att säga hur man ska göra det, men jag tror att vi måste jobba mer med just den frågan.

Statsrådet Gunilla Carlsson (m): Tack så mycket för frågor och kommentarer! Jag försöker att ta dem i ungefär den ordning frågorna ställdes.

Beskrivningen som Carina Hägg ger är nästan helt rätt. När jag klev in på UD var det 100 miljoner kronor i underskott som var separat. Det fanns en genderhandläggare och en miljöhandläggare i den regeringen som jag då trodde faktiskt hade lagt mått om att jobba med de här frågorna.

Nu har vi i alla fall dubblat miljöhandläggarna. Vad gäller genderfrågorna försöker vi nu hitta forum och resurser för att tillsammans med Sida, som har en bra expertis på det här området, skapa ytterligare utrymme för att kunna hantera de här frågorna på ett bra sätt.

Bortom polemiken i detta tycker jag att det ligger en jätteutmaning i hur man organiserar sina utrikesdepartement framöver. Politik för global utveckling handlar om hur ett helt regeringskansli är organiserat. Vi tittar på modern säkerhetspolitik och mänsklig säkerhet, men jag tror också att vi måste bli mycket duktigare på att se på de, får jag kalla det, lite mer mjuka frågorna kring gender och så vidare.

Insikten finns som sagt var, men vi försöker också jobba med resurserna hos oss och det fanns, skulle jag vilja säga, både ett ekonomiskt och ett politiskt underskott som vi ärvde.

Vad gäller det civila samhället och uppstyrning måste jag säga att det är en av mina glädjestunder när jag har möjlighet att träffa både internationella och nationella svenska enskilda organisationer för att prata just om civilsamhällets roll. Det är komplicerat, för många är redan nu Gongo:s – Carina Hägg använde det begreppet tidigare. Många folkrörelser som vi i Sverige traditionellt är väldigt stolta över är inte alltid folkrörelsebaserade när vi jobbar i internationellt biståndssamarbete.

Det gäller alltså att fundera över på hur vi på bästa sätt stärker civilsamhället, och därför är jag glad över det arbete som inte minst Tomas Brundin som sitter här jobbar med på vår enhet för utvecklingspolitik. Det är en av de nya tjänster vi har tillskapat för att lite bättre kunna jobba med policyer och strategier: Vad menar vi med att stärka civilsamhället? Hur gör vi det på bästa sätt? Vad har vi för resurser som vi kan inventera i Sverige, och hur jobbar vi med dessa frågor internationellt?

Bara Sverige har ju svenska krusbär, och bara Sverige har svenska enskilda organisationer, men även här behöver vi se en växande marknad och behov i utvecklingsvärlden. En del av dem som jobbar som aktörer på utvecklingsområdet tror jag också utmanar en del av de svenska enskilda organisationerna.

Problemet är också lite grann att vi har ett rätt frikostigt stöd till enskilda organisationer med ett stort mått av frihet. Det ska inte styras – det är ju hela idén med att enskilda organisationer ska komplettera, vara spjutspetsar och mycket mer innovativa än en ibland trög biståndsmyndighet eller ett utrikesdepartement som inte är så väl riggat.

Men sedan är det också så att en hel del av de resursflöden som sker till de enskilda organisationerna i Sverige är sådant som är direkt uppdragsstyrt. Då har vi redan där minskat utrymmet för att vara just ideella och ha idealiteten. Därför hoppas jag som sagt att vi får återkomma till frågan, för den är inte helt enkel.

Men det finns absolut ingen anledning att försöka strypa det som är just livslusten med de enskilda organisationerna, det vill säga, *touch on the ground* och närheten till folket.

De innebär också en unik förmåga, framför allt när man är ute och träffar människor som jobbar på marken, att tidigt kunna analysera och se vad som faktiskt börjar ske. När förtrycket ökar och så vidare är det ute i det civila samhället som man först märker detta.

Men även här ser jag ett behov att förtydliga, styra upp och även här skapa mer av resultatkrav. Det handlar inte om att strypa utan snarare om att styra upp.

Jag vill också säga något om detta med ägandeskap. Hans Linde tog upp en mycket viktig fråga om något som jag inte har så svårt att brottas med egentligen eftersom jag har bestämt mig för att jag har ett dubbelt ansvar.

Jag har väldigt mycket identifierat mitt uppdrag som att jag ska kunna titta de enskilda männen, kvinnorna och barnen i utvecklingsländerna i ögonen och säga att vi har gjort vad vi har kunnat. Vi har försökt att på allra bästa sätt bistå er i er utveckling.

Men jag ska också kunna titta de svenska skattebetalarna i ögonen och säga att vi med de erfarenheter och kunskaper som vi har från Sverige har försökt att stå upp för svenska värderingar och ideal kring hur en utveckling ska se ut.

Det betyder att vi faktiskt är rätt så tydliga med hur vi ser på mänskliga rättigheter och demokrati. Vi vill i väldigt många av de samarbetsstrategier som vi nu jobbar fram lägga ökad vikt vid kvinnors deltagande. Vi jobbar mer med klimat- och miljöfrågorna.

Så visst finns det en styrning här, men det finns också en väldigt stor respekt för den dialog som man måste ha. Det går ju inte att påtvinga någon utveckling. Utveckling måste komma underifrån. Har de som får förvalta de svenska skattebetalarnas pengar inte förstått detta kommer det inte i den grosådden som behövs för att utvecklingen ska ta fart.

Jag ska också återigen påminna om Acra och våra diskussioner om god givarsamordning men också goda givarbeteenden. Detta är en fråga som vi brottas med tillsammans internationellt. Jag tror också att vi som kommer från de utvecklade länderna ibland har anledning att fundera lite grann över hur vi uttrycker oss och betar oss när vi ska diskutera och formulera frågor om ägarskap och effektivitet.

Detta är lite grann *work in progress*. Men jag måste säga att jag för egen del vägleds väldigt mycket av det som jag har formulerat som det dubbla ansvaret.

När det gäller näringslivets ökade betydelse, som framkommer i PGU-skrivelsen, är det en riktig iakttagelse eftersom det har varit notoriskt försummat i Sverige sedan tidigare.

Jag är stolt över Sverige. Jag är stolt över den räckvidd vi har och det förtroende som vi åtnjuter i världen. Det handlar om allt från Nobelpriset till att vi har ett starkt FN-engagemang. Det finns en god Sverigebild som vi alla bär med oss och som jag hoppas och tror att alla känner både stolthet och ansvar inför vad gäller att vidmakthålla den och se till att vi gör rätt saker hemmavid. Då tycker jag att det är dumt att inte använda och ha en dialog med det svenska näringslivet.

Men jag har full respekt för att marknaden är mycket större än den politiska sfären, och vi har olika ansvarsområden, på samma sätt som det civila samhället i Sverige är oändligt mycket större än både marknad och politik. Men vi ska kunna se till att det finns en bättre samverkan när vi ska försöka bidra till utveckling i världen.

Nu gäller det att hitta forum för detta och att på ett bra sätt kunna engagera och jobba med svenskt näringsliv inklusive de fackliga organisationerna och arbetsgivarorganisationerna för att titta på hur vi jobbar med till exempel *corporate social responsibility*, för att ta ett av de verktyg som står oss till buds.

Jag har ju sagt att jag vill vara utvecklingsminister. Det är den internationella titeln – *so far so good*. Jag har också påstått att det inte bara är riksdagens utrikesutskott och biståndsmministern som ska ägna sig åt detta. PGU måste för att den ska få en tillräcklig genomförbarhet ägas av hela den svenska regeringen. Så är det. Jag är oerhört stolt över att ansvaret för samordningen av detta i den här regeringen har fallit just på mig. Jag tror att det beror på analysen att biståndet är ett av de viktiga verktyg som vi har för att snabbt kicka i gång processer. Därför har jag fått samordningsansvaret för politik för global utveckling i den här regeringen. Det står andra regeringar fritt att kanske placera den ännu mer centralt, under Statsrådsberedningen eller någonting annat. Men jag är i alla fall väldigt glad över att denna regering har valt att göra detta till en strategisk utmaning för hela regeringen och därmed breddat ansvaret jämfört med den förra regeringen men också varit mycket tydligare med målformuleringen och genomförbarheten.

Jag vet inte exakt var vi har formulerat detta med tillväxt. Men den här regeringen anser att det bästa sättet att råda bot på fattigdom är att se till att man ökar tillväxten och skapar möjligheter för fler människor att försörja sig själva. En tillväxtpolitik står inte i motsatsställning till en god och fungerande global politik med ansvarstagande. En utvecklingspolitik

måste vara ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbar. Där ser vi också att om vi skapar mer resurser får vi också bättre möjligheter att råda bot på många av de globala utmaningar som vi har identifierat.

Det är samma sak när det gäller jordbrukspolitiken. Jag tycker också att det är en illustration av hur vi jobbar med politik för global utveckling i vardagen. Det står inte i PGU att jag och Eskil Erlandsson skulle ha ett snabbinkallat möte där vi för första gången hade representanter inne på ett av departementen från både Sida och Jordbruksverket samtidigt.

Det finns i dag ett tryck och en efterfrågan på att diskutera sakfrågor med en bredd av alla olika aktörer, vilket vi nu kan tillgodose genom att olika ministrar arbetar tillsammans i olika strategiska, dagsaktuella och globala utmaningar, till exempel jordbrukspolitiken.

Att vi sedan inte har identifierat landsbygdssektorutveckling specifikt i PGU:n beror igen på det som jag har försökt förklara, nämligen att hitta strategiska verktyg för att kicka i gång detta.

Men jag är glad över att den nya generaldirektören och ledningen på Sida nu återupptar ett område som kanske har varit försummat.

Göran Lennmarker ställde en fråga om korruption och andra iakttagelser. Låt mig säga att jag tror att detta är en oerhört viktig fråga. Vi kanske ska återkomma till den när vi diskuterar demokrati, mänskliga rättigheter och utvecklingssamarbete. Korruption riskerar till vissa delar att undanröja väldigt många av de demokratiska framsteg som vi kan se. Det är något som vi tar på allvar.

Vi har nu tittat över riktlinjerna för budgetstöd där vi inför ytterligare korruptionsbegränsningar som en förutsättning för att jobba med generellt budgetstöd. Vi håller på med den frågan, men vi har inte valt att identifiera den just i detta sammanhang som något specifikt fokusområde. Det stämmer.

Jag ska avsluta med att säga något om alkoholen. Jag inledde med att berätta om vad som gjorde Sverige rikt. Var har vi för egna erfarenheter? Hur såg det ut med supandet, fattigdomen, armodet och viljan att komma bort? Man drack alldeles för mycket, hade inte förmågan att sköta arbete och familj och ha ett civilt nätverk. Vad hände? Jo, det uppstod en motkraft som var genuint civil, där en del modiga beslutsfattare också hakade på. Det gjorde att vi fick en nykterhetsrörelse i Sverige som spelade stor roll för vårt eget land. Det tror jag också kan lära andra.

Jag skulle vilja säga att alkoholfrågan blir en god illustration. Frågan kring alkoholproblematiken i världen kan vägas in i till exempel frågan om förtryck. Vad händer med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter och kopplingen där när människor utnyttjas? Den kan vävas in under frågan om organiserad brottslighet och fokus på människohandel, under frågan om det ekonomiska utanförskapet, under frågan om migrationsströmmar och under frågorna om klimatförändringar och miljöpåverkan. Under alla

dessa områden kan man också identifiera att alkoholens felaktiga inverkan och de problem vi ser inte bara handlar om punkten smittsamma sjukdomar och andra hälsohot.

Det är därför som jag tror att detta blir viktigt i de stora beredningarna inom Regeringskansliet.

Jag måste också nämna sviktande stater. Jag nämnde ju narkotikan tidigare, om man nu talar om drogproblematiken som sådan.

Vi lär oss av våra erfarenheter från svensk sida, hur vi har organiserat oss och dragit nytta av detta, och hur vi sedan har formulerat en politik som försöker begränsa både efterfrågan och utbudet.

Kan vi göra mer av detta globalt? Jag tror att svaret är ja. Behöver vi hitta verktyg i Regeringskansliet för att identifiera detta? Jag tror att svaret är ja. Jag tror att vi får anledning att återkomma till detta.

Ibland kommer det att vara dilemman, och ibland kommer det att göras ställningstaganden där riksdagen tycker att regeringen gjorde fel när väl får en PGU-skrivelse i handen. Jag kommer att presentera en resultatuppföljning 2010 för er. Då kommer man också att kunna mäta och se detta. Hanterades verktyget politik för global utveckling på rätt sätt genom att till exempel mäta hur man har agerat i alkoholpolitiken?

Jag tycker att detta ska bli oerhört spännande, och jag är väldigt glad över att jag har detta förtroende från regeringens sida. Jag är också glad över att det finns en väldigt bred samstämmighet i denna riksdag och en stolthet över att Sverige är ett av de länder i världen som tar globalt utanförskap som en av de stora utmaningarna, och där vi tillsammans faktiskt gör gemensam nytta.

7 Avslutning

Ordföranden: Det får bli avslutningen på denna utfrågning om perspektiv på politiken för global utveckling. Det är viktigt för utrikesutskottets och dess ledamöter att få olika input och olika idéer och synpunkter när vi ska behandla en sådan här viktig och central fråga.

Jag vill slutligen tacka biståndsministern för detta. Jag vill också tacka Inger Björk med kolleger från Forum Syd, Lena Johansson från Kommerskollegium, Annika Åhnberg från Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien, Erland Källén från Stockholms universitet och sist men inte minst dr Hernando de Soto för hans medverkan som har varit mycket viktig. Jag tror att vi nu har mycket större förutsättningar att möta alla dessa utmaningar.

Därmed är utrikesutskottets utfrågning avslutad.

BILAGA 3**Förkortningar**

Asean Association of Southeast Asian Nations

AU Afrikanska Unionen

AVS Afrika, Västindien och Stilla havet. De 78 länderna i AVS är motpart till EU i Cotonouavtalet.

CDM Kyotoprotokollets mekanism för ren utveckling (Clean Development Mechanism)

Cedaw FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women)

Codesria Council for the Development of Social Science Research in Africa

CSR Corporate Social Responsibility

CTBT Provtopsavsavtal som innebär ett fullständigt förbud mot kärnvapenprovsprängningar (Comprehensive Nuclear Test-Ban Treaty)

DDR Avväpning, demobilisering och återanpassning av f.d. kombattanter (Disarmament, Demobilisation and Reintegration)

EBA EU:s handelspreferenser för de minst utvecklade länderna som innebär tull- och kvotfrihet för alla varor förutom vapen och ammunition (Everything But Arms)

EG Europeiska gemenskaperna (European Community)

EKN Exportkreditnämnden

EPA Ekonomiska Partnerskapsavtal (Economic Partnership Agreement)

EU Europeiska unionen (European Union)

FAO FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation (Food and Agriculture Organization of the United Nations)

FATF Internationellt organ mot penningtvätt (Financial Action Task Force on Money Laundering)

FN Förenta nationerna (United Nations)

HIPC Heavily Indebted Poor Countries – skuldavskrivningsinitiativ

GATS Det allmänna tjänstehandelsavtalet, vilket utgör ett av de tre huvudavtalen i WTO (General Agreement on Trade in Services)

GAERC Ministerrådsmötet för allmänna frågor och yttre förbindelser (General Affairs and External Relations Council)

GSP Det allmänna tullpreferenssystemet (Generalized System of Preferences)

IDA Internationella utvecklingsfonden (International Development Association)

Ifpri International Food Policy Research Institute

ILO Internationella arbetsorganisationen (International Labour Organization)

IMF Internationella Valutafonden (International Monetary Fund)

MUL Minst utvecklade länder – beteckning för de 50 länder som ingår i en av FN definierad grupp av de fattigaste utvecklingsländerna

NPT Fördraget om icke-spridning av kärnvapen (Non-proliferation Treaty)

ODA OECD-DAC:s kriterier för vilken typ av finansiella flöden som får räknas som bistånd (Official Development Assistance).

OECD Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (Organisation for Economic co-operation and Development)

OECD-DAC OECD:s biståndskommitté (Development Assistance Committee)

OTGS Open Trade Gate Sweden – Kommerskollegiums kontaktpunkt för exportörer i utvecklingsländerna

Sadc Södra Afrikas utvecklingsgemenskap (Southern African Development Community)

Sida Styrelsen för internationellt utvecklingsarbete (Swedish International Development Cooperation Agency)

SRHR Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

SSR Säkerhetssektorreform

Swedac Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll

TRIPS WTO-avtal om handelsrelaterade aspekter av immateriella rättigheter (Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights)

WFP FN:s världslivsmedelsorganisation (World Food Programme)

WHO Världshälsoorganisationen (World Health Organization)

WMDC Den oberoende internationella kommissionen om massförstörelsevapen (The Weapons of Mass Destruction Commission)

WTO Världshandelsorganisationen (World Trade Organization)